BARBU THEODORESCU
DOCTOR IN LITERE

CONTRIBUŢIUNI
LA
CUNOAŞTEREA STRĂMOŞILOR
LUI
NICOLAE IORGA

BUCUREŞTI
1 9 4 8

www.dacoromanica.ro

BARBU THEODORESCU

CONTRIBUȚIUNI
LA
CUNOAȘTEREA STRĂMOȘILOR
LUI
NICOLAE IORGA

BUCUREȘTI
1 9 4 7

www.dacoromanica.ro

FAMILIA IORGA

Diferite familii Iorga în trecutul românesc. Numele de Iorga este întâlnit adeseori în trecutul nostru ca nume de familie, mai rar de botez, fiind folosit mai mult în Moldova decât în Muntenia. Dela Iorga Postelnicul şi până la Iorga Hulubei, adică dela 1600 şi până la 1850, se găsesc nenumărate familii şi persoane purtând acest nume, aşezate pe scara socială în cele mai variate locuri. Unii făceau parte din familii vechi şi bogate, ca Iorga Postelnicul, alţii sunt veniţi de aiurea pe meleagurile româneşti, trăind modest sau îndeletnicindu-se cu negustoria. Astfel Iorga Postelnicul cu fratele său Iorga Vameşul şi sora lor Alexandra erau veri cu Vasile Lupu.[1]) Uneori semnau Eorga. Familia aceasta avea şi cumpăra nenumărate moşii, locuri de case dela Mitropolit, boeri şi negustori[2]). Tot la Iaşi, pe la 1683, apare ca martor la o vânzare de loc de casă şi Iorga neguţătorul,[3]) care semnează în greceşte. Dintre negustorii Capitalei Moldovei, majoritatea greci, acest Iorga pare a fi foarte bogat, deoarece cumpără mereu pământuri. In 1796, Ioniţă Sturdza ţinea pe fiica dumisale Spătar Gheorghe Costandache ce este nepoată de fată răposatului Iorga medelnicer[4]). Domnitorul Vasile întăreşte în 1645 lui Iorga vel spătar două părţi din satul Băloşeşti din ţinutul Vasluiului[5]). Pe un martor din 1760 îl chema Iorga Burghiali biv vel armaş[6]), iar pe un altul, cu o sută de ani mai înainte, Iorga di Neamţu[7]). Răzeşii Ioniţă şi Pavel Iorga[8]) trăiau în timpul revoluţiei lui Tudor. Iorga, feciorul lui Isar jitnicer, vinde în 1670 casele sale unui franţuz: „j'ay acheté ma maison pour 180 lions monnay d'argent, de Iorga fils de Isar[9])", „vestitul negustor moldovean" din vremea lui Vasile Lupu. Un zapis fără veleat dela Ionaşcu Cotigeanu nepotul Vlaicului, cuprinde o vânzare din partea lui Nicoriţă de Herjeşti, a giupânesei Cehăniţei şi a Iorgăi din Herjeşti[10]). O mătuşă

www.dacoromanica.ro

locuia în 1645 la Iorga, copil de casă al Domnului[11]. Iorga din Cotigeni cu soția sa Cârstina[12]) aveau mai mulți copii și o moșie în Cotigeni. In ținutul Tutovei trăia în 1665 Iorga zis Cărăcaș[13]). Iorga sin Caraiane[14]), fiu de vornic al Târgului de jos, vinde o moșie în 1662. Stoian Iorga[15]) era șoltuz de Bârlad pe la 1635. Pe lângă acestea, documentele cuprind mulți alții, dintre care mai cităm: Iorga zet Fulger[16]), Iorga țârcovnicul cel domnesc[17]), Miron Iorga[18]), Iorga Gâlcă[19]), Iorga Chirimeciu[20]), Iorga Ciobanul[21]), Iorga Gelepul tătarul[22]).

Prea puțin din cei mai de sus erau rude între ei, cu atât mai mult nu puteau fi cu strămoșii lui Nicolae Iorga. Afirmația o întemeiem mai ales pe cele comunicate oral de Profesor, arătându-ne că primul înaintaș al său pe pământ românesc este întâlnit pe la 1750. Până la dovedirea cu documente, ne întrebăm dacă nu cumva acel Iorga neguțitorul din Iași, care semna în grecește și era om avut, se înrudește cu neamul pe care îl cercetăm în studiul de față. Este o simplă întrebare.

Apariția primului strămoș al lui N. Iorga pe pământ românesc. Pe la 1750 apare în Botoșani un băcan cu numele de Iorga cupețul zis și Galeongiul. De fapt, se numea Gheorghe, de unde la noi s'a făcut Iorgu, adică Iorga. Asupra sa direct nu cunoaștem până în prezent niciun document. In schimb, fiul său, Manolachi Iorga, semna în grecește cu numele de Gheorghiu. Iar fiul acestuia iscălea pe un act de cetățenie: Costache Gheorghiu natif de Chefalonia[23]). De unde anume din Chefalonia a venit Cupețul, cum a ajuns la Botoșani și data stabilirii sale aici, toate acestea plutesc în întunerec. Asupra originei sale românești a stăruit Nicolae Iorga: „La Botoșani pe aceeași vreme erau Greci „trăitori de multă vreme acolo cu dugheni". Așa par a fi la 1774 Chiriac, Atanasie, Andrei Cazacliu, ținând cinci dugheni. Un Afenduli își spune în nume originea. Nici „Grecii" recenți nu sunt o apariție rară. Iani bacalul din Botoșani, care se întâmpină la 1761, se chema Deli-Iani, Iani cel îndrăzneț. Greci curați erau alde Baș-Coste Avram, care dădea împrumut la 1765 nu mai puțin ca 410 de lei noi. Românii din Balcani se așezau în oraș pe aceeaș vreme,

www.dacoromanica.ro

însurându-se cu localnice şi trecând astfel repede între indigeni ca Iorga cupeţul, însurat cu Ecaterina, încă de pe acea vreme, dar scriindu-şi numele greceşte pe icoana de casă şi transmiţând fiului, Manole, numit după negustorul care ajunsese moşier la Păpăuţi, şi obiceiul de a-şi scrie numele, uneori în aceiaşi limbă: Gheorghiu. Dealtfel-şi aceasta-l arată a nu fi fost raià—el se iscălea Galeongiul, „soldat pe galere" şi numele se poate apropia de acela, tot ostăşesc, al lui Deli-Iani. Şi unul şi altul, care-şi făceau prăvălii din temelii, erau băcani (act pierdut în război, în colecţia [mea"[24]). Inscripţia greacă de pe icoană este redată tot de Nicolae Iorga: „Negustorul Manolachi Iorga sau Manolachi al lui Iorga (*Γεωργίου* în iscălitura sa) a fost tatăl bunicului meu, Costachi Iorga. Fratele bunului, Iancu Iorga din Iaşi, păstrează încă marea icoană îmbrăcată cu argint închinată Maicei Domnului de Iorga bătrânul, tatăl lui Manolachi şi răsstrăbunul meu, prin aceste două linii greceşti: *Δέησις τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, Γεωργίον* [=Iorga], *Λίκαϊερίνης καί τῶν τέκνων αὐτῶν* 1776 *Δεκ.* Manolachi Iorga a fost însurat cu Zoiţa Costea"[25]).

Mediul cosmopolit şi comercial al oraşului Botoşani. In lipsa documentelor, pentru a ne apropia mai mult de realitate, în lămurirea originei lui Iorga cupeţul şi pentru a contura figura acestuia şi a fiului său, e necesară o oprire mai îndelungată asupra mediului orăşenesc al Botoşanilor.

„Botăşenii", fiindcă aşa se pronunţă în graiul vechi şi în cel popular de azi, înseamnă satul lui Botaş[26]), strămoşul dela care porneşte viţa locuitorilor acestei aşezări omeneşti devenită cu timpul târg. In jurul acestui sâmbure s'au adaus alte trei centre istorice care au contribuit la creiarea oraşului. Domnitorii aveau obiceiul de a vâna prin tot cuprinsul ţării, şi de a împărţi dreptatea mergând prin ţară din loc în loc. Popasurile domneşti erau însemnate printr'o biserică, alături de care se zidea palatul voevodal. In satul lui Botăş, Ştefan cel Mare a înălţat Sfântul Nicolae din Păpăuţi, după care urmează biserica Sfântului Gheorghe a lui Petru Rareş şi Uspenia a Elenei, soţia lui Petru Vodă. „Avem aface în astfel de oraşe, cu *un principiu de autoritate*, care se continuă dela o vreme la alta şi dă semnificaţie aşezării omeneşti[27])".

www.dacoromanica.ro

De altă parte, oraşul era aşezat pe drumul Suceava-Iaşi, adică pe drumul între Apus şi Răsărit în scurgerea mărfurilor dintre Polonia şi Turcia. De aici desvoltarea oraşului, care luă o semnificaţie economică, atrăgând pe negustorii de oriunde, de orice origine.

Deci oamenii pământului au făcut aşezarea, care capătă însemnătate socială prin *autoritatea cetăţenească*[28]). Mahalagii erau vechi săteni, odată rude între dânşi, încuscrindu-se în marginile suburbiului lor, iar cartierul boeresc al Sfintei Paraschiva avea o boerime strâns legată.

Constantin Racoviţă transformă Păpăuţi în mânăstire închinată Patriarhiei din Antiohia. Egumenul grec aduce cu sine şi alţi conaţionali, care măresc numărul negustorilor greci amestecaţi în negoţul bănos al oraşului. La început, negustorii sunt „oameni de ţară", iar dela o vreme câţiva erau greci. Cu timpul, cei mai mulţi şi mai bogaţi devin armenii, „sosiţi odată cu norocul, din oraşele aşezate mai spre miazănoapte, unde ei descălecase întâi din Galiţia". Acestora se adaugă tot mai mult Grecii şi numai în secolul al XVIII-lea vin Evreii. Armenii erau bogasieri, mindirigii[29]) şi arendaşi ai moşiilor boereşti. La 1757 se aflau strânşi în mahalaua Armenilor, întinzându-se „din sus de podul cel de piatră, lângă casa Frânzăloaie". Deşi mai puţin numeroşi la început, Evreii aveau la 1740 toată rânduiala, cu un staroste în frunte. După 1812, iau locul Armenilor în importanţă, ajungând „un fenomen de viaţă economică". Armeni şi Evreii sunt consideraţi străini. Grecii erau băcani, venind până din depărtatul Trapezunt. „Câte un grec, care avea toate drepturile asigurate în vechime creştinilor, fără deosebire de neam, îşi ţinea *băcălie* sub straşina umbroasă cu „şandrama", a unei căsuţe de lemn, până se făcu o întreagă uliţă a Băcăliilor"[30]), numită mahalaua Vrăbienilor sau a Grecilor.

Iată dece, la 1745, Ioan Vodă, fiul lui Constantin Mavrocordat, se adresa „tuturor târgoveţilor moldoveni şi armeni, jidovi şi alţii din târgul de sus din oraşul Botoşanilor"[31]). Cunoaştem şi numele unora din negustori. Pela 1750 erau în Botoşani: „Manole neguţătorul de Botoşeni", care mai semna şi „Manoli Varlam" sau „Manoli cupeţul"; el cumpăra Păpăuţii dela Necula Sulioti din Iaşi; „Iane Băcal

www.dacoromanica.ro

ot Botăşeni„ numit şi „Deli Iani", adică Iani cel îndrăzneţ, nu ştia carte; Stihi, Andronachi, Nicolae, Afenduli, Cuciuc Iane bacal, cu sora călugăriţă la Trapezunt, Ştefan Machedoneanul, Chiriac, Atanasie, Andrei Cazacliu, evreul Hariton Micuti, Baş Coste Avram şi Hagi Chico-Buiucoglu[32]).

După cum vedem, Botoşanii reprezentau o solidaritate cetăţenească trecând peste deosebirile de rasă şi naţiune, bazându-se pe interesele materiale comune în slujba cărora puneau toată munca şi priceperea o masă variată şi bogată de negustori. Intr'o conferinţă ţinută la Botoşani, Nicolae Iorga, spre a sublinia principiul acesta, se adresa localnicilor după cum urmează: „Când, fără deosebire de clase, de naţie, de religie, va exista din nou acest sentiment imperios şi fecund, când instinctiv fiecare va alerga la lucrul util pentru toţi, da, atunci veţi avea un oraş.

Il veţi avea şi atunci când va fi îndeplinită cealaltă cerinţă: a intereselor materiale comune, necontenit desvoltate printr'o muncă obştească. Orice om se uneşte dela sine cu cel care pentru acelaş scop lucrează lângă dânsul. Aşa se fac marile solidarităţi umane prin care înaintează civilizaţia[33]).

Acest mediu de plină libertate, de mari posibilităţi de câştig, era firesc să atragă oamenii întreprinzători de pretutindeni. Urmând calea atâtor balcanici, a venit în Botoşani şi Iorga cupeţul. Data stabilirii lui în acest colţ de ţară nu o ştim. Nicolae Iorga vorbind despre Manoli, fiul Cupeţului, arată că dânsul fusese botezat de grecul Manoli Varlam. Ori acesta nu se mai afla în viaţă după 1768, fiindcă în acest an semnează un act în locu-i soţia sa, Irina Manoli[34]). Credem deci că Iorga cupeţul a venit în Botoşani cu mult înainte de 1760. In sprijinul acestei date vin şi următoarele, scrise de Nicolae Iorga: „Năvălirea Ruşilor în 1738 atinsese şi păgubise între alte oraşe şi Botoşanii. Ea nu ţinu însă decât prea puţină vreme şi negoţul românesc şi armenesc, harnicul lucru al breslelor, se putură desfăşura îndată fără piedici şi primejdie. In 1762 abatele dalmatin Boscovich, atingând în călătoria sa şi Botoşanii, numără pentru cele cinci biserici abia patru sute de case, dar va fi înţeles numai ale târgului acestuia, de negustori şi meşteri; pomeneşte anume prăvăliile de lemn şi de zid, care aveau geamuri

www.dacoromanica.ro

bune la fereşti, şi între stăpânul lor era bogatul Manole, Iane bacalul şi Iorga cupeţul, înaintaşul celui care scrie aceste rânduri şi păstrează încă icoana îmbrăcată cu argint a acestui negustor de ţară[35])".

Iorga cupeţul era un om înalt, voinic, iute din fire, gospodar de seamă, întreprinzător, bun negustor, aşa cum se arată a fi toţi din neamul său. Avea prăvălia din temelie, adică din cărămidă, nu o magherniţă, cum erau cele mai multe, ceea ce vrea să spună că era om avut, bogat. Aşezarea lui de către Nicolae Iorga alături de „bogatul" Manoli şi lani bacalul, este o dovadă în plus asupra bunei stări materiale. Ca orice negustor din acele timpuri, Iorga va fi purtat straie greceşti, stând la marginea ferestrei cu picioarele încrucişate, fumându-şi ciubucul. In casa de cărămidă avea mobilă de vechi stejar lustruit[36]).

Teorii false asupra originii Cupeţului. Asupra originei sale s'au enunţat mai multe teorii. Sion, în cunoscuta Arhondologie, renumită prin injuriile aruncate cu uşurinţă şi bucurie asupra întregii boerimi, afirmă că Iorga „este bulgar venit de mult în Moldova cu negutătorie, s'au însurat la Botoşani, au făcut doi feciori Costache şi Iancu[37]). De fapt Sion confundă pe Cupeţul cu fiul său Manole, care a avut însă patru copii, nu doi, iar în ce priveşte originea bulgară nici nu mai este cazul să discutăm. S'ar putea ca şi aici eroarea să provină de acolo că negustorii veniţi din sudul Dunării erau confundaţi în ce priveşte naţionalitatea lor. Prin urmare, afirmaţia lui Sion că Iorga e bulgar, aceasta vrea să spună că a venit din Balcani, putând fi grec, bulgar, albanez sau aromân. La 1900, când Nicolae Iorga scria fulminantele sale articole din L'Indépendance roumaine şi Epoca, s'a spus că familia sa e de origine semită[38]). Izvorul acestor păreri se află tot la Sion, care afirma că neamul Drăghici, din care scoboară Zulnia Iorga, era „armeano-evreiesc".

Răuvoitorii au aruncat greşelile lui Sion şi asupra familiei Iorga, fără a controla sau documenta. E locul să le trecem în revistă pentruca ele să nu încurce în viitor pe cei neiniţiaţi cât şi pentru curiozitatea de a lua cunoştinţă cu legendele ce se creiază voit în jurul unui om excepţional.

Atitudinea de totdeauna a lui Nicolae Iorga a fost aceea de

www.dacoromanica.ro

luptă, împotriva acelora care, după dânsul, stăteau în calea desvoltării naturale a poporului român. A lovit și a fost lovit. Nenumăratele forțe colective ce se prăbușeau în urma atacurilor vehemente ale lui Iorga nu cruțau pe atacator izbind, uneori, și în originea acestuia. Polemicele ivite pe această cale se pot strânge în cinci grupe bine distincte.

Primul grup pornește din 1899, iar întâiul atacator este Ionescu-Gion, drept izvor având afirmațiile lui Sion. Tema s'a creat atunci și s'a repetat stereotipic, sunând: „d. Iorga face imprudența de a vorbi continuu de „țara mea", dar care e țara apostolului?" Tăișul pieziș al afirmației a provocat numai un articol lui Iorga, în care anunța că va da în judecată pe calomniator: „Il y a une justice dans *mon pays*, dans ce pays pour lequel ont travaillé, combattu et écrit mes ancêtres, ceux qui ont porté les noms de mon père, et de ma mère, ceux qu'insulte aujourd'hui un quidam salarié[39]).

Atitudinea lui Ionescu-Gion este continuată prin atacurile lui N. I. Apostolescu și Ilie Bărbulescu, care s'au spulberat cu ușurință, atacatorii neavând arme cu care să lovească, căutând numai enervarea celui lovit. Dar în 1904, când mișcarea sămănătoristă intra în conflict cu atâtea valori literare și științifice, în plină luptă polemică cu Tanoviceanu, Pompiliu Eliade și alții, lui Nicolae Iorga nu-i scapă o fină aluzie a fostului său profesor, I. Găvănescul. De astă dată, fațada armelor era originea iudaică: „suntem creștini, nu?", se'ntreba pedagogul ieșan „dela Buzău", cum scria Iorga cu ironie. Dar lucrurile s'au potolit, curmându-se intriga lipsită de noimă. Pe N. I. Apostolescu l-a dat în judecată, dar l-a iertat; lui Ilie Bărbulescu și Găvănescul le-a răspuns prin presă și aceștea au tăcut.[40]).

Tuturor le răspunde N. Iorga, interesând prin informațiile aduse privind strămoșii, cum și prin căldura cu care-i apără:

„Dacă tatăl *bunicului meu* ar fi fost un creștin așezat în Moldova n'aș fi avut de ce să mă rușinez. Bucur, Costea, Vornicul cel Mare Drăghici, Miclescu, colonelul Nacu din vremea lui Gheorghe-

www.dacoromanica.ro

Vodă Ştefan, tovarăşul prebegiei lui, sunt înaintaşii mei după femei. Dar aserţiunea e falsă. Sion cel cu genealogia n'a scris, la 1860, o operă de ştiinţă, ci a înfăţişat un mănunchiu de calomnii: nu e familie din Moldova pe care să n'o fi stropit cu balele sale: toate sunt greceşti, jidoveşti, armeneşti, iar Sion singur neam de Han-Tătar şi, totodată, de Domn a Moldovei, — el care era, după ştiinţa tuturora, înainte de toate, un vestit falsificator de documente (cronica lui Huru!). Sion nu putea să cunoască, el, care trăia la 1860, pe tatăl bunicului meu, Manolachi Iorga sau Gheorghiu, care era efor al Botoşanilor, ca *bătrân negustor de ţară*. (v. actele în Studii şi documente V, privilegiile Botoşanilor) înainte de 1820, şi care încetă din viaţă la 1828. Am icoana bunicului meu, Iorga negustorul, şi ea poartă data de 1776, când el era însurat şi avea copii; pe vremea aceea nu veneau... Bulgari la... Botoşani (!), şi inscripţia de pe icoană nu e bulgărească, ci, după datina bisericească de atunci, grecească. Deci cum putea „Iorga", adecă Manolachi Iorga, bătrânul negustor de ţară din 1820, a cărui frumoasă casă, cea dintâi cu două rânduri din Botoşani, e locuită azi de D-na St.-Georges, născută Stroici, ruda noastră, să fie „Bulgarul venit de mult în Moldova cu neguţătorie" despre care vorbeşte falsificatorul Sion?

Şi încă un lucru: advocatul Costachi Iorga, bun sau rău, virtuos sau stricat — Dumnezeu să-l ierte! era „favorit al Domnului Ghica", deci al nobilului Grigore-Vodă Ghica, şi astfel se explică ura împotriva bunicului meu a lui Sion, pentru care Ghica era „nebunul" şi „împuşcatul"[45]).

Al doilea răspuns nu a întârziat să vină, şi el ia apărarea celeilalte spiţe:

„Arendăşelul grec Iorgu Arghiropulos", tatăl mamei mele, care trebuia să fie şi ea insultată pentru că a făcut acestei naţii desonoarea de a-i da un om aşa de stricător ca mine, era însuşi nepotul Mitropolitului Sofronie al Moldovei, la care şi locuia înainte de a lua în căsătorie pe Elena Drăghici, fiica Marelui Vornic Iordachi Drăghici, sora Marelui-Postelnic Manolachi Drăghici, ultimul cronicar al Moldovei, şi ea însăşi trad. cătoarea lui „Adolphe" de Benjamin Constant. Bunicul meu, „arendăşelul grec", nu s'a iscălit niciodată Arghiropulos, ci Arghiropol, şi el nu ştia niciun cuvânt grecesc; era fiul unui ofiţer rus şi al Micleascăi

www.dacoromanica.ro

de la Bogdana din Tutova, moşie pe care a stăpânit-o şi în istoria cării moşii, de părintele Antonovici din Bârlad, se pot afla lămuriri despre bunicul şi străbunicul meu. Dacă tatăl ofiţerului Arghiropol era din Constantinopole, el era din acea familie care, împodobită cu Dragomanatul cel mare al Porţii, căpătase înaintea hatişerfului din 1819 şi dreptul la Domnia Moldovei şi Ţării Româneşti. Surorile bunicului meu, proprietar mare la Cuci (Roman), până sărăci la bătrâneţe, luară: Sevastiţa pe însuşi fratele marelui Mitropolit Veniamin Costachi, pe Şerban Negel, iar Olimpiada pe d-rul Sămurcaş din Botoşani; fiul ei a fost unul din ofiţerii răniţi pe câmpul de luptă în 1877-8 şi a murit de pe urma rănii sale, — ca un nepot de „arendăşel grec" ce era. Iar, dintre unchii mei, Manole a publicat „Jurnalul pentru toţi" şi „Romanul" şi a lucrat pentru literatura noastră, — ca şi mama mea, traducătoare, — prin poesii, nuvele şi scrieri de drept".[46])

Au trecut anii, dar la orice prilej duşmanii continuau calomniile, căutând nu stabilirea adevărului, ci lovirea periculosului adversar. In 1919, Grigorovici califică, de astădată, pe Iorga de albanez, la care i se răspunde: „Multe persoane din Bucovina au întrebat de ce d. N. Iorga n'a fost pe acolo până acum. Le rugăm să nu mai întrebe aşa. Cine a avut în mână nr. 27 din „Vremea Nouă" dela Cernăuţi ştie că d. N. Iorga nu se mai cheamă în Bucovina decât „Albanezul Galeongiul". Şi ce să caute acest străin pe pământul d-lui Grigorovici care-l califică astfel şi al celorlalţi care n'au relevat, cu un singur cuvânt, ofensa ?".[47])

Dela această dată mai tot ce s'a scris în această privinţă a fost remarcat într'o lucrare pamflet scrisă de un om lipsit de caracter şi spirit ştiinţific. Una din acele murdării care nu ovesc dar viciază atmosfera este cartea intitulată *Idolul şi îngerii săi* şi scrisă de C. Cernăianu.[48])

Adevărul asupra originei lui Iorga cupeţul. Dar unele amănunte şi coincidenţe ar putea duce la o anumită concluzie. După cum am văzut mai sus, în Botoşani, băcănia era ocupaţia exclusiv a grecilor, aşezaţi cu toţii în mahalaua Vrăbienilor. Ştim că Iorga cupeţul era băcan, avea de naş la copii pe grecul Manole Varlam, că venise din Chefalonia şi semna Gheorghiu, în greceşte. Nicolae Iorga de câte ori scrie despre Cupeţul îl

www.dacoromanica.ro

aşează între grecii Manole şi Iani. Să fie toate acestea dovezile că Iorga cupeţul era grec din Chefalonia?

De altă parte, ştim că grecii din Principate erau foarte solidari, priveau continuu spre ţara lor, cu gândul de a se înapoia în insule, acasă. De aceea se căsătoreau între ei, îşi păstrau limba şi toate obiceiurile. Dacă se românizau, contopirea venea cu greu, după trăirea a mai multor generaţii între Români.

Iorga Galeongiul nu se conformează acestor tradiţii, ci se leagă de noua sa patrie, căsătorindu-se cu o româncă, Ecaterina. Copiii, după exemplul bătrânului, se căsătoresc tot cu români: o fiică a Cupeţului ia de soţ pe Ioniţă Brănişteanu, cas erul primăriei din Botoşani, iar Manole se căsătoreşte cu Zoe Costea. De altă parte, după cum am văzut, Nicolae Iorga afirmă că înaintaşul său e Român venit din Balcani. Asupra felului de viaţă a acestora, d. Theodor Capidan scrie că „erau luaţi drept greci, pentrucă ţineau la biserica greacă, întrebuinţau în scris numai limba greacă, unii aveau chiar nume greceşti, iar în comerţ lucrau numai cu grecii, la noi în ţară ei dispăreau repede din pricina indentităţii de limbă. După câteva luni de şedere între Dacoromâni ei se făceau până într'atât stăpâni pe limba română încât, după o generaţie sau cel mult două, uitau cu desăvârşire dialectul de acasă[49]). Dar Macedonenii erau luaţi drept greci nu numai la noi în ţară, ci şi în Austria şi Ungaria, unde termenul de grec era dat negustorilor. La Viena, Aromânii făceau parte din companiile grecilor şi formau cu ei o comunitate ortodoxă, ridicând şcoli, biserici chiar şi o tipografie pentru trebuinţele spirituale celor două naţionalităţi, aici contopite în una singură".

Acestea fiind faptele, problema originei lui Iorga cupeţul rămâne deschisă. Mărturii de mai târziu vor arăta dacă este macedonean, aşa cum a afirmat Nicolae Iorga, sau este de origine greacă, după cum pare a reieşi clar din unele documente.

Urmaşul Cupeţului: Manole Iorga. Iorga cupeţul zis şi Galeongiul a avut doi copii: Manolachi şi o fiică mărîtată după Postelnicul Ioniţă Brănişteanu, fost casier general al oraşului Botoşani.

Când s'a născut Manole Iorga nu ştim, dar a murit

www.dacoromanica.ro

bătrân, la 1829, lăsând în urma sa mai mulţi copii, o avere frumoasă, un nume stimat şi iubit în tot oraşul. Bătrânul Iorga era un om voinic, sfătos, cinstit, gospodar de frunte, cu grije pentru urbea sa, la conducerea căreia a luat parte către sfârşitul vieţei sale. Avea „prăvălie de piatră", lucru rar în Botoşani, casa fiind cu două caturi, „un loc de gospodărie, cu livezi şi zaplaji",[51]) aşezată în mahalaua Avrămeni, astăzi proprietatea d-nei Saint-Georges. Alte case, date cu chirie, se aflau în mahalaua Sf. Gheorghe.

Manole Iorga s'a ţinut tot timpul după datina localnicilor, vorbea bine româneşte, iar soţia sa, Zoiţa Costea, era româncă. Carte a învăţat, de bună seamă, la dascălul român, Costaşco, singurul în tot târgul. Era negustor bogat şi cunoscut ca om de încredere.

Oraşul avea încă dela 1820 un efor şi *Casă obştească*, un fel de consiliu comunal, compusă din şase epitropi: doi boieri, doi negustori moldoveni sau greci şi doi „fruntaşi ai oraşului". Mai înainte oraşul era condus tot după aceleaşi criterii, prin cei mai bătrâni şi mai cinstiţi dintre negustori, alcătuiţi într'un sfat de doisprezece pârgari care aveau în frunte pe şoltuz.

Manolachi Iorga a făcut parte din acest Consiliu comunal al Botoşanilor. La întrunirea din casa boierului Alecu Ralet, sub îngrijirea Agăi Scarlat Miclescu, Vornic de Botoşani, se aleseră noii epitropi, dintre negustori nesupuşi unei protecţii străine, având ca prezident pe Spătarul Costache Roset. „De o dată s'au hotărât ca să se adune documenturile risipite şi să se puie la lada târgului, ce s'a încredinţat în mâna dumisale Manolachi Iorga, ca la un cinstit bătrân şi vechi târgoveţ"[52]). Ca efor, Manolache păstra şi partea din pecetea oraşului, cu un păun cu coada răsfirată, care era a negustorilor pământeni. „Casa iraturilor veniturilor târgului" o avea tot Manole, ca unul din negustorii „acel mai cinstit şi mai de credinţă, singur, care se va socoti şi se va alege de către toată obştea".

Spre a cunoaşte cât mai bine pe acest înaintaş al lui Nicolae Iorga, subliniez condiţia pusă la 21 Martie 1825 întru alegerea conducătorilor oraşului: „că, după jaloba locuitorilor acestui târg, prin care au cerut cu rugăminte statornicire preveleghiurilor târgului după luminatele hrisoave, rânduindu-se eforos cu osăbită

www.dacoromanica.ro

luminată carte gpod pe dumnealui Vornic Alecu Calimah, ca să fii asupra purtării de grijă celor trebuincioasă, de folos târgului, şi a cruţării preveleghiurilor întru nerăşuire, să urmăm din partea noastră eczecutorisăre a tri ponturi, prin carte porunciţi: întâi împuternicire târgoveţilor vechi de a-şi rândui epitropi dintre dânşii pe aciia ce obştea îi va alege, din negustori cinstiţi, cu haractir, cu durere pentru târg şi cu stare, ca să strângă cu neabatere la interes particular iraturile târgului după hrisoave, cu care să se facă drumurile uliţilor şi cele ce după vremi să vor putea cuprinde, prin urmare din partea acelor epitropi, în tocmai precum s'au poroncit şi s'au hotărît prin cartea către dumnealui Vornic, necutezând mai mulţi din boierii de aice, ce sânt şezători de puţină vremi, a se amesteca la iraturile târgului şi la epitropie"[53]).

Alegerea ca epitrop a lui Manolache Iorga este descrisă de Nicolae Iorga, pe bază de documente, după cum urmează: „După acordarea de către Mihai Şuţu a unei epitropii pentru veniturile menite îmbunătăţirii stradelor, „podurile" oraşului, se alese pentru a dispune de mica Vistierie orăşenească un boierinaş, Anghelachi Climent, care căpătă şi întărirea hrisovului, după tulburările de la 1821, din partea noului Domn, Ioan Sturdza,—întărire ce nu ni s'a păstrat. Administraţia lui ţinu până în 1824, dar „obştea" nu se declară de loc mulţumită cu felul cum împărţise el la nevoi şi „ruşfeturile", neapărate pentru acel timp, sumele strânse. I se dădu ca urmaş Spatarul Iordachi Canta, care era ajutat de banul Ioan Brănişteanul: el nu fu însă casier, „casă", de cât un an de zile, până la 1-iu Februarie 1825, fiindcă muri, lăsând socotelile încurcate. Eforul, „eforos", Alecu Callimachi, nepot şi văr al Domnilor Moldovei, mai era apoi supărat şi de zgomotoasa opoziţie, pe care o făceau la plata dăjdiilor Evreii botoşăneni, conduşi de un elocvent bărbat, care se numea Leiba sau Laba Faibiş: acesta termină însă făcând declaraţia solemnă că de acum înainte, ca unul ce este „născut şi crescut" în Botoşani, va fi, cu tot talentul său oratoric şi ziaristic (fără putinţa de manifestare, din nenorocire), un simplu „patriot", fără gălăgie.

In Martie 1825, Domnul porunci să se recunoască de efor, „eforos", Alecu Callimachi, să se aleagă noi epitropi, să se strângă actele şi să se încheie socotelile, mult dezbătute, ale trecutului;

www.dacoromanica.ro

în sfârşit, să se facă în mijlocul oraşului loc îndestulător pentru o piaţă, sau un „piiaţ". Deci, supt îngrijirea lui Scarlat Miclescu Aga, *Vornic de Botoşani* — în lipsa lui Callimachi — se făcu o întrunire la alt boier din Botoşani, Alecu Ralet, şi aici se aleseră noii epitropi, dintre negustorii nesupuşi unei protecţii străine, *raiele* şi nu *sudiţi*, dându-li-se ca „presedent" pe boierul Costachi Roset. Manolachi Iorga era să strângă, „ca un cinstit bătrân şi vechi târgoveţ", „documenturile risipite" ale oraşului. Ca taxildar şi păstrător al Arhivei, i se alipi un Armean, Garabet Bolfos; un Român, Iani Vasiliu, şi alt Armean, Ştefan Goilav, erau numiţi epitropi „lucrători", iar calitatea de „ostenitori la trebuinţele târgului" era dată lui Tudorachi Bacal-Başa, starostea băcanilor adecă, şi lui Andronic Zaharia. Sorocu cârmuirii lor era de un an.

In 1827, Sfatul epitropilor era astfel alcătuit: „prezedent" era tot Roset, Manolachi Iorga se întâmpină iarăşi, dar, pe lângă trei Armeni, găsim pe Ilie Iconomul, un preot bătrân, foarte duşmănit prin pamflete de adversarii săi politici, şi pe Vasile a Diaconiţii"[54]).

Activitatea edilitară a Consiliului Comunal, în care Manolache Iorga era factor principal, a fost variată şi rodnică. Era şi timpul. Botoşanii se aflau într'un hal de neînchipuit, fără poduri pe uliţe, încât nici nu se mai putea umbla. Domnitorul Mihail Grigore Şuţu, înţelegând că oraşele şi curăţenia „au întemeiat cinstea şi fericirea norodului, căci acestea au fost pururea locaşurile, unde s'au sălăşluit învăţăturile, meşteşugurile, legăturile negustoriei şi dimpreună cu aceste şi bogăţia", a acordat oraşului anumite avantagii fiscale. Ajutaţi de Domn, noul Consiliu comunal, alcătuit după principii cu totul democratice, cumpără „tulumbe" pentru stins incendiile, trece asupra oraşului satul Băicenilor, de unde îşi ia măturători şi reparatori de poduri, propune înfiinţarea unui spital comunal şi a unei pieţe mari în mijlocul oraşului. Deasemenea se trece la o nouă şi temeinică organizaţie administrativă interioară. In toată această muncă, Manolachi Iorga precum şi toţi eforii nu primea niciun salariu. Pe două din hotărârile luate, Manolachi semnează: „Manolachi Gheorghiu"[55]). Referitor la acest fel de a iscăli, Nicolae Iorga e de părere că Manolachi dorea „să arate că a învăţat carte elinească"[56]).

www.dacoromanica.ro

Din datele cunoscute până în prezent, Manole Iorga a fost ajutor de primar numai în ultimii ani ai vieţii sale. Fiul său Iacob, afirma că „a fost timp de 30 şi mai bine de ani în treapta de prim efor al oraşului Botoşani, cum se zice astăzi primar“ [57]). Credem că este o eroare a lui Iacob Iorga, mai ales că era în vârstă de 76 ani când scria acestea, iar la moartea tatălui său avea abia câţiva ani.

Manole Iorga s'a căsătorit cu Zoiţa Costea. Ca zestre, Zoiţa a adus moşia numită Capul Dealului din Judeţul Iaşi. După mamă, Zoiţa era „din familia Gănească“. Fratele Zoiţei se numea Sulgerul Grigore Costea, fost „ani îndelungaţi ispravnic“ de Hârlău. Murindu-i soţia, sora spătarului Constantin Dimitrie Arbore, proprietarul moşiei Saucinița, în Dorohoi, neavând nici copii, Grigore Costea s'a călugărit, aşa încât familia se stinge, fără a lăsa urmaş [58]).

Copiii lui Manole Iorga. Manole Iorga în vârstă de peste 55 ani [59]) moare în 1829, lăsând în urma sa, pe lângă faima de om cinstit şi bun negustor, o avere frumoasă şi pe soţia sa cu patru copii: Costache, Elena, Alecu şi Iancu.

Bunurile rămase cuprindeau casele părinteşti din oraşul Botoşani, „mahalaua Avrămeni cu două rânduri cu loc gospod, cu livezi şi zaplaji“ [60]), alte case în mahalaua Sf. Gheorghe, pe care Zoiţa Iorga le dădea cu chirie[61]), moşia din Capul Dealului, luată ca zestre, precum şi o sumă mare de bani. Numai Costache Iorga primea ca moştenire 400 de galbeni [62]).

Elena — numită Zoe în casă, după mama sa, — s'a căsătorit cu Paharnicul Beydiman, venit din Basarabia. Un frate al acestuia era avocat la Petrograd [63]). Ca zestre, Zoe a primit casele din mahalaua Avrămeni şi moşia mamei sale. Cheltuielile urmate cu măritatul au fost suportate de Zoiţa Iorga [64]).

Alecu era de 31 de ani în 1847[65]), deci e născut în 1816. Avea casele sale, probabil pe acelea din Sf. Gheorghe, iar în 1834 era funcţionar în Logofeţia Dreptăţii. După şase ani, în 1840, e numit Director la judecătoria din Botoşani. La 3 Decembrie 1843, Logofătul Catargi cere Domnitorului să-l facă boier, care îi dă rangul de stolnic. In recomandarea către Domn stă scris: „Aflătoriul acum director la judecătoria ţinutului Botoşani dum-

www.dacoromanica.ro

nealui *Alecu Iorga* prin urmarea sârguinţei ce arată către lucrarea datoriilor slujbei, merităză de a fi cuprins de domnească voastră îndurare şi precum el şi mai înainte s'au aflat lucrător în canţileria logofeţiei aproape de şease ani, unde pe lângă îndatorire slujbei de registrator ce au avut fiind însărcinat şi cu osebite cercetări afară la ţinuturi în loc de revizor toate le-au săvârşit cu destoinicie" [66]).

Alecu era căsătorit cu Smaranda (Măndiţa) Botez-Davidel, cu care a avut un copil, Costică, „mort cu minţile împăenjenite". Acesta, la rândul său, s'a căsătorit cu Aglaia, fiică de preot. Maria, fiica lor, ţinea pe Ursianu, apoi pe maiorul Bălăceanu, iar fiica lor Adina, s'a măritat cu Tătăranu.

Iancu s'a născut în 1824 şi era cinovnic în „Secretariatul de Stat" la Iaşi[67]). S'a căsătorit cu Elena Rizu, „veşnic tristă"[68]). Şi cum nu era să fie tristă când soţul făcuse şi o prevenţie din cauza patimei jocului de cărţi, care se cuibărise în familie. Dela Iancu s'au păstrat două scrisori trimese lui Nicolae Iorga în 1901, în care da lămuriri asupra neamului său, folosind date confuze într'un stil destul de aprins când era să apere prestigiul familiei. Asupra lui Iancu, Iorga scrie: „Iancu Iorga, fratele bunicului, aşa de bun şi de blând, aşa de patriarh în lunga lui figură cu ochii mari umflaţi, cu craniul eshilean total dosgolit şi barba sură de profet, dar simţind încă pe umeri pedeapsa nemeritată a unei condamnări pentru o sumă uşuratec pierdută la ispititorul joc de cărţi"[69]).

Primul avocat al Moldovei, fiul lui Manole Iorga. Costache Iorga s'a născut în Botoşani la 1799, fiind primul copil al lui Manole. A învăţat în Botoşani, apoi s'a dus la Viena, probabil, unde urmează Dreptul. Intr'o jalobă din 1833 Costachi scria: „înlesnindu-mă a mă hrăni prin străini cu condelul"[70]). Acelaş lucru mărturiseşte şi Iancu Iorga despre fratele său: „studiile le-a făcut în limba germană, în străinătate, în ce loc anume nu pot şti, căci, când s'a întors în ţară, după moartea tatălui nostru, eu eram mic de tot, abia de doi-trei ani"[71]). După moartea tatălui său, Costache se stabileşte la Iaşi, unde e numit cinovnic la Divanul împlinitor, abia înfiinţat. In 1831 i se în-

www.dacoromanica.ro

credinţează strângerea unor rămăşiţe de bani dela ţinutul Putnei[72]. In urma desfiinţării Divanului împlinitor, Costache se reîntoarce în 1833 la Botoşani, începând meseria de avocat pe lângă tribunalul judecătoresc ab a înfiinţat. In acelaş an, cere mamei sale partea ce i se cuvenea din averea tatălui şi primeşte 400 de galbeni: Mai gios iscălitul *Costachi Iorga*, fiul răposatului Manolache Iorga, fac încredinţare prin această scrisoare că dau maicei mele Zoiţa Iorga, ca să fie ştiut că prin bună învoială şi mulţămire me m'au învoit pentru partea ce am avut din toată averea părintească mişcătoare şi nemişcătoare ca unul ci am eşit cu toată buna creştere şi învăţătură şi alte cheltueli urmate cu mine după vremi, şi ca celi ce privăsc încă la nevârsnicie, creştire şi învăţătura celorlalţi doi fraţi rămaşi mai mici şi la cheltuelile urmate cu măritatul surorei mele cum şi starea văduvii Maicei mele, m'am primit a trage toată partea numai în bani, adică patru sute de galbeni iar altă nemică; şi de astăzi înainte nu mai am nicio pretenţie întru nimica, macar deşi aş vide sporind starea casei sau scăzând, casa va rămâne pentru totdeauna desfăcută despre partea mé, nici după vreme atât pe sorume cum şi pe fraţii mei să nu-i supăr nici cu o pretenţie mai mult întru nimica, ca unul ce cu buna învoială şi mulţămire me m'am primit cu această sumă mai sus arătată, rămâind maicăme însărcinată cu creştire şi învăţătura fraţilor nevârsnici şi asupra acestei învoeli poftesc şi alte cinstite obrază a încredinţa aceasta ca nişte martori ca şi maicăme să rămâie pentru totdeauna liniştită despre mine cum şi toţi fraţii mei rog şi pe cinstita judecătorie ca să binevoiască a întări această a noastră învoială" 1833[73]).

Costache Iorga zis şi Buzatu se ocupă în mod serios cu „advocatlâcul", care îi renta foarte bine, tocmai începuse marile procese pentru fixarea definitivă a hotarelor moşiilor împresurate.

Până în perioada când Iorga îşi începe cariera de avocat, această îndeletnicire nu era organizată. Pentru a fi vechil, adică avocat, nu se cereau studii speciale. In prima perioadă a secolului al XIX-lea, spune d. Ungureanu, care a întocmit istoricul advocaturii în Moldova[74]), această ocupaţie devine foarte rentabilă şi nu avea nici o normă de selecţionare, de aceea au

www.dacoromanica.ro

început să se ocupe cu vechilâcuri mulţi care nu aveau nicio pregătire şi nici o situaţie morală sau materială şi ceea ce a fost mai rău şi dintre străini-sudiţi. Din grija pentru conducători ca această instituţie să nu fie acaparată de străini, Scarlat Calimah şi apoi Ioan Sandu Sturdza au luat severe măsuri legale, iar la 23 Mai 1839 Mihai Sturdza a aprobat legea de organizarea advocaturii. De acum înainte se cerea oricărui avocat să cunoască „ştiinţa pravilelor împărăteşti şi a condicei ţivile a prinţipatului dând dovadă despre învăţătura şi cunoştinţa acestora". De altă parte, toţi vechili aflaţi în Moldova trebuiau să treacă un examen înaintea unei „comisii înjghebată de jurisconsulţi ştiinţele lui cele pravilicesti".

Primul dintre vechili care cere să fie examinat şi apoi să i se dea diplomă de avocat este Costache Iorga. La 20 Iulie 1839, Iorga roagă Logofeţia Dreptăţii ca să-l întărească drept vechil. Legea însă se pune în aplicare târziu de tot, aşa că Iorga este examinat abia la 18 Decembrie 1842 de către Damaschin Bojinca şi comisul Docan, eliberându-i următorul prim atestat cu n-rul 410 din 28 Ianuarie 1843: „Dumnealui *Costachi Iorga* prin jaloba ce au dat Logofeţiei la 10 Decembrie anul trecut 1842 au cerut de a fi supus cercetării după aşezămîntul statornicit pentru calităţile cu care se cer a fi înzestraţi acei ce primesc însărcinări de vechili în pricini ţivile de giudecată. Cu care jalobă fiind recomenduit la Dumnealor jurisconsulţii statului banul Damaschin Bojinca şi Comisul Neculai Docan spre a-i face examenul cuvenit; din raportul primit dela Dumnealor cu No. 2 luându-se încredinţare că după cercetarea ce i-au făcut l-au găsit cunoscător atât din capitolul al 8-le a părţii judecătoreşti din reglement cât şi înzestrat cu ştiinţă a condicii ţivile potrivit glăsuirei articolului al 2-lea şi al 3-lea din aşezământul pomenit şi statornicit la articolul al 6-lea şi anume: „Eu Costachi Iorga giur în numele lui Dumnezeu, a preacuratei fecioarei Mariei şi a tuturor sfinţilor precum că tuturor împricinaţilor care m'ar cere, m'ar pofti şi m'ar împuternici de a stărui şi a înainti pricinile lor în giudecăţi ori în ce pricină, după ce odată vor primi asupra me, voi sluji şi voi stărui la giudecăţi cu dreptate, credinţă şi sîrguinţă fără deosebire a persoanelor bogate adica sau sărace; fără de a cerca vre o uneltire de vicleşug cu partea potrivnică neluând în băgare de samă a acelora

www.dacoromanica.ro

rugăminte, daruri, favor, frică, ură, iubire sau hatâr, voi urma toate după dreptate şi după legi luând dela încredinţătorul meu leafa cuvenită ostenelelor mele; nici voi părăsi pe încredinţătorul meu în pricina luată asupra mea afară de vre-o legiuită şi bine cuvântată pricină. Drept aceia în temeiul acestor formalităţi şi a articolului al 4-lea din pomenitul aşezământ s'au slobozit numitului mai sus Dumnealui Costachi Iorga acest atestat din partea logofeţiei; prin iscălirea de către ocârmuitorul departamentului şi pecetea postului logofeţiei spre a fi primit şi cunoscut de către toate instanţile de vechil înzăstrat cu însuşirile cerute de aşezământ"[75]).

Cunoscutul avocat face carieră frumoasă, totodată şi avere de invidiat. In 1857 este căftănit cu rangul de spătar, iar după puţin timp se mută din nou la Iaşi. La început a stat cu chirie în casele lui Romalo din Beilic, apoi în casele sale din strada Sf. Atanasie. Apără multe procese la Divanul Domnesc, care-i aduc câştiguri mari materiale. Cumpără o vie la Copou, alta la Bucium şi mai multe case în oraş.

Se amestecă şi în politică, tocmai în timpul luptelor pentru Unire, devenind agentul lui Vogoride, ceea ce îl face antipatic în cele mai multe şi mai însemnate cercuri. G. Holban, mare proprietar din Dorohoiu, scrie următoarele către Comitetul central al Unirii din Iaşi: „Aussitôt qu'un chef ou un membre de corporation recevait son billet, on le faisait passer dans une chambre à côté de la salle à manger, et là, il se trouvait en prisence, d'un comité secret, composé du chef des prévôts, du directeur de la police, d'un candidat de la municipalité et d'un certain Costaki Iorga, dit Iorga aux grosses lèvres. Ceux-ci s'empairaient immédiatement du billet de l'électeur et y inscrivaient tel nom qu'il leur convenait, sans s'inquiéter du choix de ce dernier"[76]).

Atitudinea politică precum şi viaţa zgomotoasă pe care o ducea au creat în jurul lui Costachi Iorga o atmosferă defavorabilă. Totuş Iorga Buzatu era un om de ispravă, inteligent, energic, bun avocat. Nu se poate trece cu vederea că a fost cel dintâi avocat cu diplomă din Moldova şi că e printre primii Moldoveni care studiază Dreptul la Viena. Cazul lui în politică nu a fost singular. Mulţi dintre cărturarii de pe atunci au fost

www.dacoromanica.ro

potrivnici Unirii: Balş, Nicolae Istrati, Gheorghe Asachi, Vasile Drăghici, Manolache Drăghici şi mulţi alţii, dintre care cei mai în vârstă alcătuiau aşa zisul „grupul moldovenesc" al rezistenţei. La începutul luptei, grupul moldovenesc era destul de numeros, sprijinit fiind chiar de guvernul format din Costin Catargiu, Scarlat Rosetti, Theodor Balş şi Alexandru C. Sturdza, la care se alătura şi Mitropolitul. Era un alt chip de a vedea Unirea, gândindu-se şi aceştia cu dragoste la Moldova şi trecutul ei.

Costache Iorga a fost un om corect, în toate slujbele pe care le-a îndeplinit. Demisionând din serviciile pe care le ocupase înainte de a fi avocat, i se eliberează în 1836 un atestat plin de calificative: „Dela dumnealui Costache Iorga cinovnicul acestei agii... mărturisitoriu pentru bunele sale purtări pentru neprihănirea cinstei sale în punctul privitor către credinţa slujbii şi neabaterea la niciun fel de catahrisuri în toată curgerea arătatei mai sus vremi, spre a-i sluji de patriotismul dorit la prilejul ce nacealstva l-ar lua la a ei bună cunoştinţă pentru mulţumirea ce arată agia jertfirilor sale şi spre a fi cunoscut de vrednic cinovnic"[77]).

Zulnia Iorga — nora acestuia — mi l-a descris ca un om înalt de statură, voinic, cu privirea iute, mânios, mergând chiar până la brutalitate. Din cauza averei pe care izbutise a o strânge, a faimei de bun avocat, precum şi a violenţei sale, era temut şi totodată respectat în cercul său de activitate. Cunoscut în tot Iaşul, Costache era un om avut, cu case mari, bun de petreceri. Îi plăcea viaţa uşoară, cu baluri, cu zaiafeturi, de aici „berbantul Iorga" al lui Sion. Vara se preumbla în trăsură cu cai. Iarna purta blană de lup şi căciulă mare, cenuşie, de astrahan. Copiilor săi a căutat să le dea o educaţie aleasă, punându-le ca pedagog pe Petre Poni, care a purtat recunoştinţă bogatului avocat. Pentru a ne da seama de faima lui Iorga Buzatu e deajuns a evidenţia specificaţia lui Hasdeu că redacţia revistelor sale se află lângă casele conului Costache Iorga.

Urmaşii lui Iorga buzatul. Constantin Iorga a murit în Iaşi, la 1 Aprilie 1869, în vârstă de 70 de ani, în casele sale din strada Sf. Atanasie[78]). Din căsătoria cu Maria Bucur a avut

www.dacoromanica.ro

cinci băeţi şi două fete: Emanoil, Gheorghe, Nicu, Alecu, Iacob, Zinca şi Olga.

Emanoil, Manole în familie, e născut la 6 Noembrie 1833, la Botoşani[79]). S'a căsătorit cu Zoe Săcară, cu care a avut pe Ermil, apoi s'a recăsătorit cu Ecaterina Bontaş[80]), în 1869. Manole era avocat şi, pare-se, cel mai bine din fii lui Costache. In acelaş timp era cel mai apropiat dintre fraţi de Nicu Iorga. In casa lui se ducea adeseori Nicolae Iorga, unde „sosiau fascicolele din „Dramele Parisului", ale lui Ponson du Terrail, în ilustraţii groaznice, şi eram chemat să cetesc mătuşii mele ce era în aceste pagini[81])". La care Iorga adăugă: „Dar, Duminica şi sărbătorile, datina vizitelor mă ducea şi mai departe, în mahalaua sfintei Paraschiva, unde casele boereşti, curate, avându-şi fiecare grădina de flori şi livada de pomi, înconjurau biserica, în cimitirul căreia, supt o cruce de sărăcie, care şi aceea a căzut de mult de atunci, tot de sărăcie, dormia tata, pe care abia de l-am cunoscut. Pe aproape era casa „moşului" mieu Manole, cu atâţia arbori în livadă, în cât pare că nu i-aş fi putut număra, şi ceva mai departe altă biserică[82]).

Ermil, fiul lui Manole, era om bun, bogat, dar groaznic de urât[83]). Din trecerea sa pe la şcoala particulară. „Institutele Unite" a junimiştilor, s'a ales cu legături de literatura lui Eminescu şi a Convorbirilor literare. Moştenind dela unchiul său Botez moşia Zahareni, Ermil s'a îndeletnicit numai cu agricultura, dovedindu-se un bun gospodar. A avut o mulţime de copii cu soţia sa Natalia, care-i era tot odată şi vară: o copilă moartă tânără, o alta măritată cu locotenentul Sadoveanu, iar mai târziu cu Vârgolici, apoi Vasile, procuror, Ion, telegrafist şi un altul ofiţer.

Gheorghe, acasă Iorgu şi „moşul Go", a fost avocat şi epitrop la Spiridonie. Pe când Manole pleacă dela Iaşi la Botoşani, aducând cu sine şi pe fratele său Nicu, Iorgu părăseşte Botoşanii şi se stabileşte la Iaşi, în casele părinteşti din uliţa Sf. Atanasie. In 1868 era membru în Consiliu comunal din Iaşi luptând cu izbândă pentru mărirea salariilor micilor funcţionari[84]).

Iorgu era om mândru, a „cărui primblare boierească pe strada Lăpuşneanu era un eveniment, mai ales pentru el însuşi".[85]) Soţia sa — Maria Tacu — îi semăna, fiind tot aşa de mândră şi de solemnă, dar cu sufletul blajin. Deşi mai depărtat de fa-

www.dacoromanica.ro

ZULNIA ŞI NICU IORGA

www.dacoromanica.ro

milia lui Nicolae Iorga, totuş Iorgu este acela care a „schimbat" veighetele nepotului său în acel April 1890, când acesta ajunsese mândria Iaşului. A avut două fete: Elena, licenţiată în matematici, „cuminte şi studioasă"[86]), măritată cu dr. Buta, şi Natalia, care s'a căsătorit cu Ermil, vărul ei şi fiul lui Manole Iorga.

Alecu Iorga a fost militar şi a murit într'un accident; este tot ce am putut afla despre dânsul.

Iacob Iorga a fost tot militar, dar, în urma unui conflict cu un ofiţer pentru o femeie, şi-a dat demisia, ajunge picher, apoi inspector la piaţă, unde a fost numit de fratele său mai mare. Era un om bun, domol şi bolnăvicios. Soţia sa, Aspasia (Paraschiva) Gheorghiev, era de origine bulgară. In casa-i primitoare, deşi sărăcăcioasă, a găsit sprijin Zulnia Iorga cu cei doi copii ai săi. De aici cuvintele lui Nicolae Iorga despre dânsul: „se chinuia de conştiinţa ofticei rozând dintr'însul, odată numai l-am văzut, burlac, negricios, cu mustăţile mari şi ochii focoşi, căutând o aşezare în Botoşani, unde apoi de atâtea ori am fost întâmpinaţi cu înţelegere şi iubire de largul suflet omenesc, lipsit de mângâierea copiilor, a soţiei sale, frumoasa „ţaţa Aspasia", fată crescută la Şcoala Centrală din Iaşi"[87]).

Zinca s'a măritat cu colonelul Ioanidi, ofiţer de intendenţă, om de ordine şi cu gospodăria îngrijită. In casa lor a stat adeseori Nicolae Iorga, „în care n'am auzit o vorbă rea şi n'am văzut o mişcare de mânie sau de nerăbdare". Cu Ioanidi, care era „bun de mâncare, de vorbă, de glumă şi dornic găzduitor", mai mult din dragostea de copii, a vizitat Iorga cazarma unchiului, care-l îmbia spre cariera militară[88]). Elena, Lenţa în familie, Zinca şi Natalia au murit de cancer. De aici teama, uneori, a lui Nicolae Iorga să nu capete cancer, pe care, îmi spunea, îl are în familie.

Olga a murit nemăritată: „o altă soră a ţaţei, Olga, odată făgăduită moşierului Anghel, şi de atunci menită celibatului voit de dânsa, ridica silueta ei slabă, cu mişcările voluntare, energia privirii, atât de hotărât inteligentă, din marii ochi negri pe care nu-i înceţase vârsta"[89]). Tot Nicolae Iorga îmi spunea că Olga era o fire bolnăvicioasă, din care cauză nici nu s'a măritat. Era foarte inteligentă, săracă, urâtă, mândră, plină de voinţă. A murit când a vrut.

www.dacoromanica.ro

Tatăl lui Nicolae Iorga: avocatul Nicu Iorga. Al treilea fiu al lui Buzatu s'a născut la 5 Octombrie 1837 şi luă numele de Nicolae, dat de Costachi Pisoschi[90]. Nicu Iorga[91] a studiat neregulat în „şcoală publică şi privată". La 4 Februarie 1854 era scriitor în sămişia de vistier, de unde căpătă un certificat de bună purtare. Ghica îl face medelnicer la 25 Ianuarie 1855. In acelaş an, la 14 Noembrie, este mutat din postul de arhivar în cel de ajutor buhalterului sămişiei din acelaş departament. La 6 Octombrie 1858, Vogoride îl înalţă la rangul de căminar. Fratele său, Manole, îl îndeamnă să vină la Botoşani, iar Nicu Iorga îl ascultă. La 17 Noembrie 1866 e numit portărel la Tribunalul acestui oraş, iar peste nouă zile depune jurământul. După un an, la 27 Octombrie, i se încredinţează postul de subprefect al plasei Târgului din judeţul Botoşani. Pe atunci făcea politică liberală împreună cu Gheorghe Hasnaş, ca şi fratele său Manole.

Postul de subprefect era o slujbă importantă, „cu uniformă de general de administraţie, trei trăsuri la scară şi escortă de călăraşi cu petlife albastre pe cămaşa albă, cu drept de a face şcoli şi datoria de a prinde hoţii, — pentru ca la retragere, să fie rugat în scris să mai rămînă până se va găsi altul tot aşa de vrednic"[92]. La 3 Februari 1868 îl aflăm trecut între alegătorii colegiului al III-lea pentru deputaţi. In acelaş an e numit judecător de pace al plasei Coşula. Adresa de numire o primeşte la 7 Mai 1868. Numai după câteva luni părăseşte magistratura, intrând în rândul avocaţilor. Cartea de advocatură are data de 16 August 1868.

La vârsta de 23 ani—în 1860—se căsătoreşte cu Zulnia Arghiropol, în etate numai de 17 ani. Căsătoria s'a făcut înascuns, împotriva voinţei lui Costachi Iorga. Acesta intervine la Mitropolie ca să se ordone tuturor preoţilor să nu-l cunune cu o „persoană publică şi necunoscută". Ordinul s'a transmis tuturor blogacinilor ca să fie opriţi preoţii să căsătorească religios pe „tânărul Neculai — fiul dumisale Costachi Iorga cu orice faţă"[93]. In ciuda intervenţiilor de tot soiul, Nicu Iorga „îşi fură" iubita din casa lui Manolachi Drăghici şi se căsătoreşte în ascuns. Mai târziu, mândrul dar bunul părinte Costachi Iorga îi iartă, primindu-i în casa sa, şi le face nuntă mare la Mitropolie,

www.dacoromanica.ro

cununându-i chiar Mitropolitul Calinic Miclescu, înrudit cu mireasa. Ani dearândul au trăit în casa lui Buzatu, ducând o viață lipsită de griji, în petreceri, baluri, zaiafeturi, plimbări, jocuri de noroc.

Nicu Iorga era voinic, renumit prin forța cu care-l înzestrase natura. Uneori îi plăcea să facă uz de forța sa, ridicând scaune până îi pleznea pielea între degete. Era un bun și pasionat călăreț. Ca subprefect, bucuria sa era să alerge călare cu zilele prin județul de sub ordinele sale. Forța trupească îl făcea stăpân pe sine, dând frâu liber violenței. Era tare mânios, trecând repede la enervare, mergând până în vecinătatea crimei. Cândva, din gelozie, a lovit o persoană aproape de moarte. Trei zile a așteptat să vadă sfârșitul acestuia, având lângă dânsul calul gata de fugă peste Prut, în cazul unei nenorociri. Deasemenea îi plăceau petrecerile. Făcea nopți albe luând parte la jocurile de noroc. Asemănându-se cu tatăl care nu cădea însă în extreme, mai mult cu fratele acestuia, Iancu Iorga, Nicu izbutește să-și ruineze sănătatea. Câștiga mult și cheltuia tot mult la jocurile de noroc: „pasiunea norocului, nopțile petrecute în dârză, desperată luptă, nu pentru banul care, odată câștigat, cu fișicurile de galbeni, se topia până în ziuă, ci pentru plăcerea, pentru suprema voluptate de a birui. Tot sufletul prins în luptă, oricare ar fi aceea, toată averea, toată sănătatea puse în joc fără o clintire, o îndoială, o părere de rău după hotărârea sorții"[95]).

Obosit de nopțile pierdute și emoțiile nesfârșite, Nicu Iorga se îmbolnăvește pe neașteptate, paralizându-i mâna dreaptă. In Iunie 1869, „Nicu Iorga și consoarta sa Zulnia, în etate de 25 ani, cer pașaport și pleacă în toate staturile Austriei și Germaniei pe la frontiera Mihăileni pe 11 luni"[96]). Se duc la Töplitz și după o înșelătoare însănătoșire, cade din nou bolnav, stingându-se la 29 Martie 1876: „după un drum la Töplitz, după o aparență de completă însănătoșire, după o undă de soare cald — acela e ceasul nașterii mele, în noaptea de 5 spre 6 Iunie 1871, și, în curând a fratelui, norul nenorocirii s'a întors repede asupra casei cu ceardac"[97]).

După mărturisirea Zulniei Iorga, soțul său suferea de nervi, ceea ce l-a făcut să se ducă la Töplitz, la băi, unde intră în îngrijirea unui doctor, care îi aplică un tratament cu electricitate

www.dacoromanica.ro

ZULNIA ŞI NICU IORGA

www.dacoromanica.ro

A fost doi ani consecutiv la Töplitz. In al treilea an, fiindcă se simţea mai bine, precum şi din cauza prea marilor cheltueli, Nicu Iorga se duce la Slănicul de Moldova. In urma acestor severe îngrijiri şi a unei vieţi liniştite, se însănătoşeşte. Câţiva ani este un om liniştit, avocat cu clientelă, cu uşurinţă la vorbire. Dar trecutul nu dispăruse, mohnea în dânsul, atât pasiunea jocurilor de noroc, cât şi boala, ascunsă undeva în organism. Nicu Iorga reia viaţa dela început: petreceri, jocuri de noroc, nopţi nedormite. Boala reapare cu dureri în organism, cu tusea care nu-i mai da linişte. Acum nopţile sunt ale boalei. Incet, încet, îi este tot mai rău, până când durerile se localizează la limbă. Ii piere vorbirea, apoi moare.

La Nicolae Iorga, boala tatălui e descrisă după cum urmează: „Mâna, care, mai târziu, lovită, la o trezire din somnul după amiazi, de trăznetul unei premature şi neexplicabile paralisii, a trecut stângii putinţa de a scrie, pentru ca, un timp, amândouă să se poată pune de o potrivă la acest lucru. Mîna blondă şi bună, cu care, în lunile de suferinţă, deprinsese ca un copil pe canarul său favorit... In patul lui îl simt acum fără a-l vedea. In patul pe care nu-l va părăsi niciodată... N'aud vorbindu-se. Şi se va vorbi puţin în cuprinsul odăii de umbră, unde se prelungea agonia. E ceva religios în amintirea acestei dureri prin întunerecul căreia mi-am făcut drumul în viaţă. Dar mâna cea iubitoare şi bună dă din nou. Peste cele două speteze ale paturilor alipite, ea-mi întinde coperţile colorate de pe hârtiile de ţigară ale fumatului cu care-şi alina urâtul. Le văd încă: scenele franceze din 1870-1, cu lupta dela Bazeilles, din Les dernières cartouche, în care, rănit de moarte, soldatul cu chipiul roşu se razimă de uşe în mijlocul flacărilor, cu sprintenul „voltigeur", copilul voios supt chivăra mare, modele pentru ce va fi mai târziu la noi, „Dorobanţul" din războiul de desrobire, apăsînd cu opinca piedestalul de tunuri. Pe urmă, oricât am căutat în fundul păstrător al minţii mele, nimic. Nimic decât două alte vedenii, care sînt legate tot de dânsul, dar fără părintescul gest al mînii care mă caută iubitoare.

Mama se aruncă făcându-şi cruce spre odaia aceia de spre stradă unde n'am intrat niciodată. O furtună de durere şuieră lângă patul unde mă odihnesc. Dincolo, cineva e gata de drumul cel fără întoarcere Il gîcesc, nu-l văd"[98]).

www.dacoromanica.ro

Se stinge[99]), sleit de boala îndelungată, la 29 Martie 1876. Acesta a fost Nicu Iorga, tatăl celui mai luminat fiu al naţiei româneşti. A fost bărbat voinic, înalt, înclinat spre acţiune, spre lucrurile practice, nefiind legat de cele culturale: „nu cred ca tata să fi fost atras vreodată către lectură"[100]). Purta „favoritele nemţeşti fluturând pe obrajii delicaţi până la bărbia deosebit de mică". Avea „ochii mari, umezi, dulci ai mamei sale, Maria Bucur", care parcă râd în lacrimi. Ca şi tatăl său era o fire iute, nervoasă, gata de gesturi repezite, pe care le regreta mai apoi.

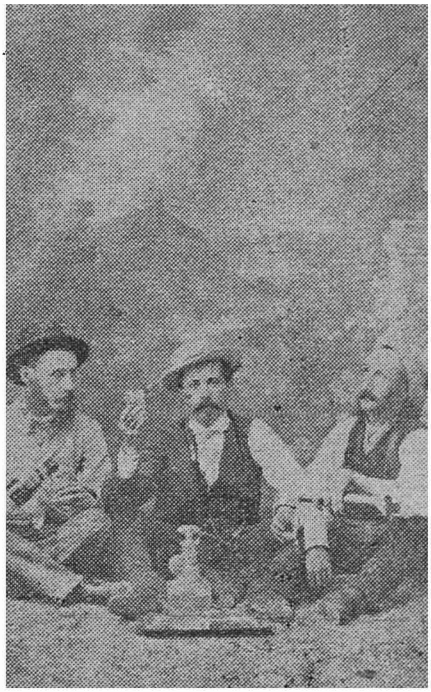

HASNAŞ INTRE NICU ŞI MANOLE IORGA

Lua viaţa prin farmecul ei de suprafaţă. Uita totul în faţa unei clipe de plăceri. Era un sensual, violent, gelos, chiar în faţa aparenţelor. Căuta în viaţă un ce pe care nu l-a aflat niciodată. Nu se fixa locului. A trecut prin o serie mare de slujbe, pe care le-a îndeplinit cu pricepere, onestitate şi credinţă, dar nu s'a consacrat niciuneia. Tatăl său îl domina, moştenindu-l prin tot ce era mai lumesc în el. Nu l-a ajuns în avocatură şi nici nu a

www.dacoromanica.ro

izbutit a strânge averea acestuia. Avea prea puţin din ţalmul şi aşezarea lui Manolache Iorga. Puţinii ani trăiţi i-a risipit în plăcerile trecătoare ale tinereţei, fără să fi realizat ceva. Sănătatea lta minunată şi puterea-i atletică, în care s'a încrezut prea mult, au fost măcinate pe nesimţite ca şi tot câştigul muncei sale în jocurile de noroc. In multe se asemăna cu unchiul său lancu Iorga, om de multe posibilităţi, năruit în aceeaşi patimă ucigătoare.

Fiul lui Nicu Iorga: George Iorga. Nicu Iorga a lăsat în urma sa doi copii: Nicolae şi Gheorghe. Nu este locul să vorbim aici despre Nicolae Iorga. Dar fratele său s'a născut în 1873. Pe când cel dintâi pare-se că a moştenit sângele mai iute ale Iorguleştilor, cel mai mic copil se asemănă mai mult cu Drăghicii, mai puţin cu Arghiropol. In orice caz, fraţii Nicu şi George erau două caractere total diferite. Gheorghe era o fire liniştită, cu rosturile sale bine definite în spaţiu. A urmat Şcoala militară, de unde a ieşit ofiţer de artilerie în 1893. In 1899 părăseşte armata, apoi ia licenţa în ştiinţele economice la Anvers, iar de aici trece la Gand, pentru a urma doctoratul în aceeaş specialitate. Venind în ţară, e câtva timp profesor, apoi intră funcţionar în Ministerul de industrie şi comerţ, ajungând, cu timpul, director general. In 1931, sub guvernarea fratelui său, este ales deputat.

Urmând tradiţia familiei, George Iorga se îndeletniceşte şi cu ale literaturei. In 1902-3 publică cronică ritmată în *Acţiunea* lui V. Ionescu. Traduce mai multe opere din franceză: *Fromon şi Risler, Cântecul lebedei, Tereza Raquin*. In domeniul economic tipăreşte mai multe studii de mică însemnătate[101]).

George Iorga nu a fost în prietenie frăţească cu Nicolae Iorga. Fiecare şi-a urmat calea sa. Unul, umbla grăbit pe stradă, veşnic cu servieta plină sub braţ, iar îmbrăcămintea nu avea nimic din jurnalele de modă. Celălalt îmbrăcat impecabil, cu pasul regulat din al cărui tact nu-l putea scoate nimeni, era om de lume, împrumutând dela unii înaintaşi aplecările spre sexul frumos, pe care niciodată nu l-a neglijat, şi setea jocului de cărţi.

Cu toată rigiditatea dintre fraţi, l-am văzut pentru întâia oară pe Nicolae Iorga cu ochii în lacrimi, în faţa mormântului fratelui său, în ziua de 29 Octombrie 1933. „După aproape două săptămâni, scria Nicolae Iorga în *Memoriile* sale, de chinuri, ale lui şi ale noastre, a răposat fratele mieu Gheorghe, la orele unsprezece seara, şi s'a înmormântat la 31 la mânăstirea Zamfira"[102]).

www.dacoromanica.ro

GENEALOGIA FAMILIEI IORGA

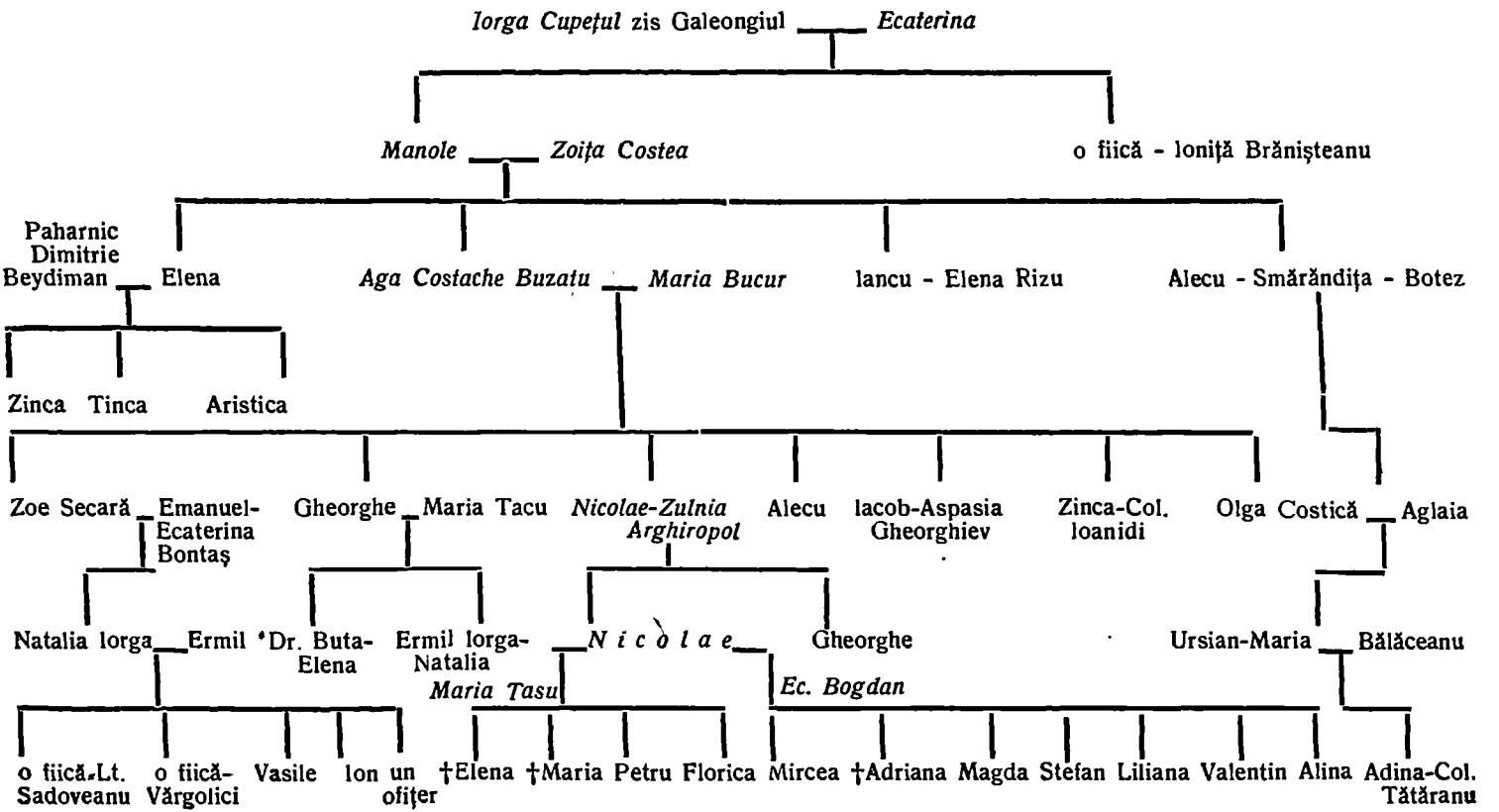

www.dacoromanica.ro

NOTE

Capitolul I: Familia Iorga

[1]) Ghibănescu, *Cuzeştii*, p. 242, *Ispisoace* vol. II (2), p. 98, Iorga, *Studii şi Documente*, vol III p. 32, vol. IV. p. 339-340, vol. V, p 585.

[2]) Ghibănescu, *Ispisoace* vol. II (2) , p. 68-70, vol. IV, p. 141.

[3]) Ghibănescu, *Surete şi Izvoade*, vol. I, p. 619, vol. V, p 48, 331-332, vol. XIII, p. 16-17, *Ispisoace*, vol. IV, p. 110, 111.

[4]) Ghibănescu, *Cuzeştii*, p. 220.

[5]) Ghibănescu, *Ispisoace* vol. II (2). p. 89.

[6]) Iorga, *Studii şi Documente*, vol. V, p. 230, 286.

[7]) Ibidem, p 231.

[8]) Ghibănescu, *Cuzeştii*, p. 6.

[9]) Iorga, *Studii şi Documente*, vol. V, p. 89.

[10]) Ghibănescu, vol, XVII, p. 10

[11]) Ghibănescu, *Surete*, vol. VI, p. 65.

[12]) Ibidem, vol. IX. p 106, 222.

[13]) Ibidem, vol. IV, p. 32.

[14]) *Ion Neculcea* 1924, p. 120 133.

[15]) Antonovici, op. cit. vol. IV, p. 74

[16]) Ghibănescu, vol. IV, p. 245, 246.

[17]) Ghibănescu, *Zapise* vol, IV, p. 134.

[18]) Ghibănescu, vol. VII, p. 145 — 148.

[19]) Antonovici, op. cit., vol. II, p, 221.

[20]) Ibidem, p. 357, 358.

[21]) Ibidem, p. 365,

[22]) Ghibănescu, *Cuzeştii*, p. 242. Vor mai fi fost şi alte familii în Moldova. Pe la 1909 Lt. Colonelul Procopie Ionescu era recomandat lui Iorga de către o rudă a sa că are o mare culegere de documente, cum şi unele asupra familiei Iorga: „Din cele ce mi-a spus parcă ar fi 3 familii Iorga în Moldova de sus" (Torouţiu, *Studii şi Documente literare*, vol X p. 380, scrisoarea lui S.M. Iorga din Şerpenița 14 Noembrie, 1909).

[23]) Ungureanu (Gh.). *N. Iorga — şcolar la Liceul Naţional din Iaşi*. Iaşi, 1943, p. 12.

[24]) Iorga, *Istoria Comerţului românesc, epoca mai nouă*. Bucureşti, 1925, p. 38.

[25]) Iorga, *Studii şi Documente*, vol. V, p. 672. Astăzi, icoana se află în posesia d-lui Mircea Iorga. (cf. Iorga, *O viaţă de om*, I. p. 8) Icoana era un obiect preţios de familie, transmis din generaţie în generaţie prin urmaşii masculini. Obiceiul de a iscăli Gheorghiu în loc de Iorga îl avea şi Iorga negutătorul de pe la 1680 (Ghibănescu, *Surete*, V, p. 331-332).

[26]) Iorga, *Un oraş românesc: Botoşanii*, în *Istoria Românilor în Chipuri şi Icoane*. Craiova, 1921, p. 168-182.

[27]) Iorga, *Ce este un oraş*, în *Două conferinţe istorice*. Vălenii-de-Munte, [1928], p 9.

[28]) Ibidem.

www.dacoromanica.ro

[29]) Gorovei (Artur), *Monografia oraşului Botoşani*. Botoşani, [1926.] p. 179.

[30]) Iorga, *Istoria Românilor în Chipuri şi Icoane*. Craiova, 1921, p. 173,

[31]) Iorga, *Istoria Comerţului românesc, epoca mai nouă*. Bucureşti, 1925, p. 40.

[32]) Punctul de plecare în studierea acestui oraş, deşi avem monografia lui Artur Gorovei, rămâne Iorga, Studii şi Documente, vol. V, p. 209-286 şi 648-678.

[33]) Iorga, *Două conferinţe istorice*. Vălenii-de-Munte, [1928], p. 11.

[34]) Iorga, *Studii şi Documente*, vol. V, p. 254.

[35]) Iorga, *Breasla blănarilor din Botoşani*. Bucureşti, 1911, p. 2-3.

[36]) Aşa îi descrie un călător englez, vezi: Iorga, *Istoria Românilor în Chipuri şi Icoane*, p. 176.

[37]) *Arhondologia Moldovei*. Iaşi, 1892, p. 116.

[38]) Torouţiu, *Studii şi Documente literare*, vol. VII, p 1-3. Insulta se repetă în 1900 şi mai târziu prin Hagi Moscu: „Fostul deputat ales de mine Hagi Moscu îmi insultă subt forma unor rectificări genealogice familia. Am crezut că trebue să-i răspund". (Iorga, *Memorii*, vol. VII, p, 150). Articolul de răspuns se intitulează *O lămurire*, Neamul Românesc, 1934 nr. 43.

[39]) *Opinions pernicieuses*. Bucureşti, 1900, p. 192.

[40]) „IV D. G. are vechiul obiceiu, oriental şi barbar, de a strecura în discuţii literare şi ştiinţifice atacuri ce ţintesc viaţa însăşi a adversarului. Lucru foarte reprobabil. Şi încă mai reprobabil când aserţiunile sunt neadevărate. Iar nu se poate mai reprobabil când aceste aserţiuni nu se înfăţişează măcar cu franchetă, luându-se toată răspunderea pentru ele, ci se strecoară cu vicleşug, aşa încât, oricând ai fi luat din scurt, să spui că nici prin gând nu ţi-a trecut să spui aşa ceva şi că adversarului i se năzare poate.

D. G. spune că trebue bunătate pe lume şi adaugă: „Suntem doară creştini. Nu?". Şi aiurea, arătând nevoia unei Universităţi în Moldova, spune că-i e indiferent dacă ea va fi la Iaşi, sau, cum mi-ar conveni adică mie, la Podul Iloaii (unde se ştie că sunt aproape numai Evrei).

Prin aceasta d. G. insinuează-par'că-l aud: „Cine eu? Mă rog, ferească Dumnezeu!" -insinuează că eu aş fi un Evreu ruşinat, care mă ascund.

Această scornire răutăcioasă a exprimat-o întâi un om care a murit şi poate fi iertat. Al doilea un profesor cu numele de Apostolescu, al treilea un „învăţat" cu numele de Bărbulescu. Pe unul l-am dat în judecată şi nu m'am oprit decât înaintea siguranţii că, osândit pentru calomnie, el şi-ar fi putut pierde dreptul la o catedră. Pe cellalt l-am somat să vorbească şi a tăgăduit că ar fi spus ceva. Atunci am dat Academiei actele tatălui şi bunicului meu, avocaţi, şi cuprinsul acelor acte a apărut în „Anale", acolo unde d. G. pescueşte arme contra d-lui B., care i-a respins manualele; am tipărit apoi în *Studii şi Documente, V*, actele aflătoare la d. Callimachi, din care se vede viaţa tatălui şi bunicului bunicului meu, care au trăit în Botoşani, ca negustori. Am arătat în ziarul acela unde scrisese acel Bărbulescu că mama e fata lui Gheorghe Arghiropol, fiul unei Micleşte, şi a Elenei fata Marelui—Vornic Iordachi Drăghici. Am cerut să mi se dea o desminţire în faţa căreia aş fi gata a dispărea din viaţa publică. Toţi au tăcut.

Am onoarea deci de a declara solemn, că oricine, după toate acestea, şi *cunoscându-le* — în cazul contrar îmi datoreşte scuze—, cutează a-mi atribui o origine evreiască, e o canalie şi, dacă o face pieziş, o canalie şi un laş. „*Semănătorul*, 1904, p. 132-133.)

[41]) *Lupta*, 1910.

[42]) *Facla*, 1910, nr. 14, p. 217.

[43]) N. Misirliu, *Dimineaţa*, 1910, nr. 2219.

[44]) Au mai scris: P. Grădişteanu, *N. Iorga şi Naţionalismul*. Bu-

www.dacoromanica.ro

cureşti, 1906, Simion Mehedinţi, *Politica de vorbe şi omul politic.*

[45]) Neamul Românesc, 1910, nr. 56, p. 890-891: *„O nouă calomnie jidovească".*

[46]) Neamul Românesc, 1910, nr. 71, p. 1126-1127: *„Un al doilea răspuns calomniatorului familiei mele".*

[47]) Neamul Românesc, 1919, nr. 168.

[48]) Bucureşti, 1932.

[49]) Capidan (Theodor), *Macedoromânii.* Bucureşti, 1942, p. 200-201.

[50]) Negustorii greci veniţi din Chefalonia aveau o faimă rea în Principate, din cauza purtării lor. De altfel nici nu intrau în rândurile localnicilor, rămânând supt protecţii străine: „Intr'o epocă mai târzie erau foarte temuţi în porturile acestea aşa numiţii Chefaloniţi, greci din Chefalonia, care, supt steagul britanic şi ocrotiţi de consulul englez, îşi permiteau tot felul de ticălosii". (cf. Iorga, *Istoria Românilor prin călători.* vol. II, Bucureşti, 1921, p. 133). Şi în aceasta se diferă familia Cupeţului, care se încetăţeneşte şi are un bun renume printre localnici. Deci, Iorga Cupeţul nu are nimic din caracterul Grecilor cefaloniţi.

[51]) Ungureanu (Gh), *Istoria Avocaturii în Moldova.* Iaşi, 1938, p. 211.

[52]) Iorga, *Studii şi Documente,* Vol. V, p. 266-267

[53]) Ibidem, p. 267-268.

[54]) Ibidem, p. 673-674.

[55]) Iorga, *Studii şi Documente,* Vol. V, p. 270,272.

[56]) Iorga, *Două conferinţe istorice,* p. 3: „odată Manolache Iorga, care iscălea şi Gheorghiu, ca să arate că a învăţat carte elinească, era aici „efor al negustorilor pământeni" şi păstra un şfert din pecetea oraşului. Va fi meritat alegerea lui. Şi acest părinte al bunicului meu a avut ca urmaş în dregătoria orăşeneacă pe fratele mai mare al tatălui meu,purtând acelaş nume de Manole". Despre Manole Iorga vezi şi Iorga, *Istoria Românilor în Chipuri şi Icoane,* p. 178-179, *Istoria Românilor,* Vol VIII, p. 388-389 şi *Două conferinţe istorice.* Vălenii de Munte [1928], p. 1. Despre Manole Iorga mai scrie: „Botoşanii întemeiază o quasiautonomie, cu boerii, negustorii pământeni şi cei străini laolaltă. Tatăl bunicului meu, Manolachi Iorga, fiul lui Iorga Cupeţul zis Galeongiul, şi al Ecaterinei Costea, a păstrat ca efor partea din pecetea cu păunul care era a negustorilor pământeni". *Scrisori de negustori.* Bucureşti, 1925, p. XI.

[57]) Torouţiu (I. E.). *Studii şi Documente literare,* Vol. VIII, p. 2.

[58]) Ibidem, p. 2-3.

[59]) Ungureanu (Gh.) *Istoria Avocaturii în Moldova.* Iaşi, 1938, p. 210.

[60]) Ibidem, p. 211 (Actul în Arhivele Statului Iaşi, Tr. 1529, op. 1759, dos. 195)

[61]) Ibidem, (Actul în Arhivele Statului Iaşi, Tr. 354, op. 385, dos, 102)

[62]) Ibidem.

[63]) Torouţiu,op.cit.,p.371, Iorga, *Studii şi Documente,* Vol.V,p.663, despre Beydiman: „Constantin Bediman nu e din neamul Beldimanilor (cf. *Ist. lit. rom.* II, p. 88). Bedimanii au rămas apoi în Basarabia, de unde se întoarse pe la 1850—60 [aici data e greşită de Iorga] unul care ţinu pe sora bunicului mieu, Aga Costache Iorga". Vezi şi Bezviconi (Gh. G.), *Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru,* Vol. II. Bucureşti, 1943, p. 180-1, unde se arată că Beydiman fusese vătaf de moşie şi avocat.

[64]) Ungureanu, op. cit., p. 211.

[65]) Gorovei (Artur) op. cit. p. 231, iar în *Uricariul,* Vol. VII, p. 200, unde este dată lista tinerilor primiţi cu cheltuiala Epitropiei la Institutul Sfinţilor Trei Ierarhi, Alecu avea 13 ani în 1832.

www.dacoromanica.ro

66) Ungureanu, op. cit., p. 211.
67) Ungureanu (Gh.), *N. Iorga—şcolar la Liceul Naţional din Iaşi.* Iaşi, 1943, p. 12.
68) Iorga, *O viaţă de om,* I, p. 106.
69) Iorga, op. cit. p. 106.
70) Ungureanu, *Istoria avocaturii...,* p. 210.
71) Torouţiu, op. cit., p. 3.
72) Ungureanu, op. cit. p. 210.
73) *Ibidem,* p. 211—212.
74) *Istoria Avocaturii în Moldova.* Iaşi, 1938.
75) Ungureanu, op. cit., p. 46—47 şi 276—280. Diploma a fost publicată în Foaia sătească, 1843, nr. 716.
76) Sturdza, *Acte şi Documente relative la Istoria Românilor,* Vol. IX. p. 445, iar în Vol. V, p. 195: „Il faut aussi vous dire que c'est la fameaux Kostachi Iorga qui a dirigér les élections, pour l'accomplissement des quelles en avait fait réunir en armes tous les gendarmes du district et les pompiers à la préfecture pour intimider ces électeurs sans foi".
77) Ungureanu, *N. Iorga..., şcolar* p. 2.
78) „Registru de stare civilă al oraşului Iaşi. Act de moarte al lui Constantin Iorga Nr. 298 din Aprilie ziua 2, Constantin Iorga de 70 de ani, de religie ortodox, de profesie avocat, căsătorit cu D-na Maria Bucur, domiciliat despărţirea III. Iaşi, mort la 1 Aprilie la ora 10 noaptea în casa sa din str. Sf. Atanasie, oraşul Iaşi". Arhivele Statului Iaşi, Tr 1819, op. II, 2083, Nr. 494, fila 57 verso (cf. Ungureanu, op. cit., p. 210).
79) In 1869 când s'a căsătorit, a folosit ca dovadă de naşterea sa următoarea scrisoare dela tatăl său, din 7.XII. 1863: „Despre noi vei şti că ne aflăm bine. Fratele tău Iorgu este ceva bolnav. Măta pe săptămâna viitoare vine la Botoşani. Iar lămurirea ce mi-ai cerut de vârsta ta: Eşti născut în anul 1833, Noembrie, 6 zile. Scrie-mi când vine Miclescu". (cf. Ungureanu, op. cit., p. 213).
80) Era de 24 ani, născută în anul 1845, fiica lui Enacachi Bontăş, căsătorit cu Elena Cuciuc. (cf. Ungureanu, op. cit. p. 214).
81) Iorga, *o viaţă de om,* I, p. 17
82) Iorga, 2 Ibidem, p.
83) *Ibidem,* p. 136, 141-42
84) In legătură cu Iorgu Iorga mai multe date în Ungureanu, op, cit., p. 214 şi Pavlescu (Eug) *Economia breslelor în Moldova.* Bucureşti, 1939, p. 473, 474 şi 476.
85) Iorga, *O viaţă de om,* I, p. 52.
86) *Ibidem* p.
87) *Ibidem,* p. 53, iar la p. 144: „Bolnav, stingându-se pe încetul de oftică, pipăind dureros genunchii mei ca să-i compare cu bietele lui rotule desgolite de boală".
88) Iorga, *O viaţă de om,* I, p. 104.
89) *Ibidem,* p. 105.
90) „La 5 Octombrie 1837 s'au născut d. Neculai Iorga din pravoslavnici părinţii d. Constantin Iorga şi mama sa Maria şi la 7 tot aceia lună s'au botez de iconomul Vasilie [Gheorghiu] în biserica cu harul cuvioasei Paraschiva din Botoşani".
91) La 22 Februarie 1902, Nicolae Iorga dăruieşte Academiei Române 16 documente din anii 1854-1868, privitoare la cariera tatălui său, avocatul Nicu Iorga. Se spunea pe atunci că Iorga este de origină ebraică, iar d-sa, spre a răspunde şi în acest fel insinuărilor, depune actele de mai sus. (*Analele Academiei Române,* Seria II, Tomul XXIV (1901-1902) partea administrativă, p. 106, 111-112).
92) Iorga, op. cit., p. 18.

www.dacoromanica.ro

[93]) Ungureanu, *N.—Iorga...*, p. 14-15.
[94]) Iorga, op. cit., p. 20
[95]) Ungureanu, op. cit., p. 15. (Arhivele Statului Iași, arhiva prefecturei Botoșani, dos. pașapoartelor, 1869).
[96]) Iorga, op. cit. p. 22
[97]) Ibidem, p. 22—23.
[98]) Primăria orașului Botoșani, starea civilă, act de moarte Nr. 354 din 29 Martie 1876.
[99]) Iorga, op cit., p. 22.
[100]) *Regimul prețurilor maximale, Călăuza oborului de cereale, Legea speculei,* etc.
[101]) Vol. VII, p. 117.

www.dacoromanica.ro

FAMILIA DRĂGHICI

Discuţii asupra originei. La 1861 Nicu Iorga se căsătoreşte cu Zulnia Arghiropol, care, după mamă, coboară din neamul Drăghiceştilor. Familia Drăghici este de origină munteană, dacă ţinem seamă de afirmaţia lui Manolache Drăghici în a sa *Istoria Moldovei pe timp de cinci sute de ani*:

„Familia Drăghici, aceea din care se trage Postelnicul Manolache Drăghici, este din Valahia şi tot o spiţă cu neamul Filipescu de acolo, precum dovideşte înscrisul din 1819, a boierilor Vornicu Grigore Filipescu, Logofăt Gheorghe Filipescu, Vornicu Constantin Filipescu, Alecu şi Neculai Filipescu, întărit de Domnul vremii aceia, Alexandru Vodă Şuţul, şi hrisovul lui Ioan Voevod Sturdza, din 1827, întăritoriu dritului Familiei Vornicului Iordachi Drăghici, în Moldova cu aceeaşi însuşire de nobleţă ca şi a neamului Filipescu în Valahia. Dispărţirea însă acestor două spiţe urmează de la Udriştea Drăghici, al căruea urmaş, din Filip Vornicul, pentru o prigonire de familie a stăpânirei şau luat o poreclă din numele propriu a părintelui lor, ear Neculai Drăghici, al 2-lea pogorîtoriu din Udriştea, aflânduse naziru poştilor Valahiei au emigratu în partea Moldovei la 1735, cu fiul său Cluceriu Dimitrie Drăghici ce au murit la Focşani în anul 1740, după care domnind Constantin Mavrocordat în Moldova, Dimitrie Drăghici sau însurat şi sau mutat la Iaşi unde au născut 4 fii şi 3 fete, pe Spatariu Neculai, Vornicu Iordachi, Pahărnicu Costachi şi Comisul Constantin Drăghici, toţi stâlpi afară de Vornicu Iordachi Drăghici, care au avut doi fiĭ, pe Post. Manolachi şi Aga Costachi Drăghici, murind acest din urmă holteiu.

Pricina deci că familia aceasta nu sau trecut în lista neamurilor vechi a boerilor Moldovei de Domnul Cantemir, fila 234, este că la distituarea sa, se găsea în Valahia, vezi şi istoria Daciei tomul 3, a lui Diosicachi, despre această familie cătră sfârşit sta-

www.dacoromanica.ro

tornicindu-se cu 23 ani mai târziu decâtu domnia lui Cantemir Dumitraşcu în Moldova".[1])

Originea boierească munteană a familiei Drăghici e contestată de G. Sion în Arhondologie şi de d. George Florescu. Primul se află pe linia obişnuită a insultelor prin care acopere întreaga boierime moldovenească. După Sion, neamul Drăghiceştilor „sunt corcitură de armean cu jidov, adică Neculai Drăghici a fost armean şi femeia lui jidaucă".[2]) Afirmaţia nu are la bază niciun document prin care să se menţină şi am înserat-o numai ca o curiozitate.

Originea munteană, coborîtoare din Drăghici şi Filipeşti, este pusă la îndoială şi de d. George Florescu în studiul său despre *Geneologia neamului boierilor din Mărgineni.*[3]) D. Florescu e convins că cele două neamuri ale Drăghiceştilor din ambele Principate nu au nici un fel de rudenie între ele.[4]) Afirmaţia nu e întemeiată pe documente, fiind numai o simplă supoziţie. Cu toate acestea, s'ar putea adăuga că la baza credinţei sale se află şi puţin orgoliu de familie.

Faţă de incertitudinea originii neamului Drăghici, Nicolae Iorga nu a luat o atitudine precisă. In studiul de tinereţe asupra lui Manolache Drăghici, admite întru totul că neamul său vine din Filipeştii munteni: „Pe vremile acelea în care nu se punea mare însemnătate pe nume şi mai mare pe fapte, se întâmpla deseori ca o ramură dintr'o familie, înstrăinându-se de trunchiu, să-şi ia un nou nume după acel al căpeteniei sale de înstrăinare. Astfel Gavriliţeştii sunt numai o ramură a Costăcheştilor, numită astfel după acel Gavriliţă Vornicul al cărui nume răsună aşa de des în cronicile moldoveneşti pe vremile Cantemireştilor; copiii lui Miron Costin sunt deseori numiţi Mironeşti.[5])" Deasemenea Iorga nu pune la îndoială înscrisul din 1819 întărit de Alexandru Şuţu cum şi acela din 1827 căpătat dela Ion Sturza, prin care Drăghicii sunt recunoscuţi egali în boierime cu Filipeştii.[6]) După câţiva ani, când publica primul volum din colecţia Hurmuzachi, în care se cuprindeau şi câteva documente privitoare la Iordachi Drăghici, Iorga înlătură cu vehemenţă afirmaţiile lui Sion: „De altmintrelea cele mai corosive clevetiri asupra personagiilor politice şi private din întâia jumătate a secolului nostru în Moldova au fost orânduite sistematic de un erudit, care a fost

www.dacoromanica.ro

un mare şarlatan, G. Sion. După el, Drăghicii sunt Armeni-Evrei".[7]) Dar, în ce priveşte origina munteană, siguranţa din 1890 capătă un ton minor: „Manolache Drăghici pretindea că se coboară dintr'un Filipescu",[8]) sau: „Astfel un Iordachi Drăghici, din Focşani, care invoca o coborâre din neamul Filipeştilor munteni.[9])" Mai târziu, o singură dată, Iorga pledează cauza Drăghicilor, dar fără să documenteze afirmaţiile: „Impotriva unor calomnii de furioasă uiă politică, care căutau să scadă pe „ciocoiul democrat", făcând din dânsul nu ştiu ce plămadă de Armean şi Evreu din Focşani — şi cum oare pe acele vremuri putea ajunge cineva în fruntea boierimei celei mai vechi, cum l-ar fi recunoscut public ca ramură înstrăinată din neamul lor Filipeştii munteni? — Iordachi, Ban, Spătar, Vornic, sfetnic al Domnului pământean Ioan Sandu Sturdza, venea din apriga boierime munteană, între care Filipeştii lui au fost cei mai neastâmpăraţi şi mai dârzi. Dela aceştia simt în mine porniri de luptă pe care întotdeauna le regret: de la aceşti făcători şi răsturnători de Domni, totdeauna sinceri".[10])

Se pare că de data aceasta Iorga confirmă părerile lui Manolache Drăghici. Dar în *Istoria Românilor* se revine la formula că „un Iordache Drăghici, din Focşani, care invoca o coborâre din neamul Filipeştilor munteni".[11]).

Primul Drăghici cunoscut în Moldova. Deci, până la aflarea de documente, rămânem la părerea destul de nesigură că Drăghicii sunt de origină munteană, familie trecută în Moldova din pricini politice.

La 1735, Nicolae Drăghici se stabileşte la Focşani unde şi moare la 1740. Fiul acestuia, Clucerul Dimitrie Drăghici, se mută la Iaşi. Aici se căsătoreşte, având şapte copii: Spătarul Neculai, Vornicul Iordachi, Paharnicul Costachi, Comisul Constantin şi încă trei fete. Din cei patru fraţi numai Iordachi a avut urmaşi.

Din spusele lui Manolache Drăghici se înţelege că neamul său nu se mai afla în Focşani după 1740. Din fişele date nouă de Nicolae Iorga relative la neamul său, aflăm una în legătură cu Drăghici biv Bas-buluc başa din Focşani în anul 1785. Intr'adevăr, în colecţiile Academiei Române se găsesc două documente: la 9 Ianuarie 1785, după „iangăn"—foc, se dă cartea de judecată a marilor boeri privind pricina de judecată dintre

www.dacoromanica.ro

Medelnicerul Costi Avrami cu Drăghici biv Baş-buluc-başa din Focşani, pentru o ţigancă, ce o avea acesta de zestre de pe soţia sa Catinca, fata lui Gheorghe Movilă Căpitanul, şi care s'a fost măritat după un ţigan bucătar al Medelnicerului. La 15 Ianuarie acelaş an, Caimacanii dau poruncă către un Armăşel, spre a merge la Focşani, ca să ia ţiganca şi s'o ducă la casa Medelnicerului Costi, fiind fugită.[12]) Aşadar, acest Drăghici fusese şeful gărzei domneşti, şi locuia la această dată în Focşani. Să fie acesta chiar tatăl Vornicului Iordachi Drăghici?

Asupra fraţilor acestuia nu avem ştiri. In 1828 Nicolae Drăghici era agă.[13]) Aflăm deasemenea pe un Dumitrache Drăghici, medelnicer, apoi agă şi care înalţă o biserică şi un spital la Vaslui în 1852 [14]) şi care, credem, nu era rudă cu Drăghiceştii lui Iorga. Aşişdera întâlnim pe Vasile Drăghici, pe care-l crezusem mult timp înaintaş al lui Nicolae Iorga, căruia, spunându-i aceasta, l-ar fi preferat rudă în locul lui Manolache. Una din fete se chema Zoiţa şi era măritată cu sulgerul Vasile Atanasiu, care locuia în satul Coşerniţa—Iaşi, cu care a avut o fată căsătorită cu nobilul Matei Ziloti.[15])

Marele vornic Iordachi Drăghici. Rămânând ca lacunele de mai sus să-şi afle lămuririle cu timpul, începem neamul Drăghicesc cu Vornicul Iordachi, primul asupra căruia avem cunoştinţe suficiente şi sigure.

El este fiul Clucerului Dimitrie şi s'a născut la 1771, probabil în Iaşi. Prima ştire pe care o avem despre dânsul este din 1802, când era Paharnic. In 1810 era tot Paharnic şi purta corespondenţă cu spătarul Iancu Miclescu privitor la moşia Iogofetesei Răzoaia de lângă Agiud.[16]) Se bucură de încrederea Domnitorului Alexandru Moruzi. Acesta, punând să se recládească Curţile Domneşti, alcătui o comisie în grija căreia cădea îngrijirea şi ţinerea socotelilor, formată din Visternicul Sturdza, Toderaşcu Balş şi tânărul Paharnic Iordachi Drăghici. [17]) Se menţine mai departe pe lângă Domnitorii Moldovei. Scarlat Callimachi îl are pe lângă dânsul, ridicându-l la rangul de ban în 1814, după un an dela suirea sa pe tron. [18]) A luat parte la tot ce a fost bun în domnia lui Callimachi, venit prin sprijinul Francezilor. Gândul lui era să reorganizeze, după cum spune singur, „o administraţie zguduită de schimbările timpului, să restabilesc o

www.dacoromanica.ro

ordine statornică şi folositoare interesului general şi să mă gândesc la uşurarea unui popor nenorocit, ce-mi este încredinţat, sânt mari datorii,[19]) Drăghici face şcoală politică pe lângă Domnul dornic de reforme, despre care s'a spus: „Tous paraissaient sentir qu'il n'avait jamais voulu faire du mal".[20]) Când cei şapte ani de domnie ai lui Callimachi luară sfârşit, el plecă din Iaşi spre Constantinopol străbătând călare rândurile mulţimii venite să-şi ia rămas bun, iar dintre boieri este orînduit Iordache Drăghici să-l însoţească până la Focşani. Iată ce spune cronicarul Manolache Drăghici în această privinţă: „Pornindu-se Calimachi cu toată curtea sa din Iaşi au fost ales din boeri Vornicu Iordachi Drăghici, atunci Spătar, ca să-l întovărăşească până la hotarul ţării ca Meimandar, şi în Focşani l'au îmbrăcat Scarlat Voevod cu blana de samur, spre mulţumire, cinste însămnătoare din partea Domnilor cătră boeri ce întrece caftanul, şi îndată au sosit Caimacanii Suţului, Postelnicul Iacovachi Rizu şi Hatmanul Manu, care au luat Guvernul asupra lor, până la venirea Suţului în luna lui Septembrie"[21]). La 21 Iunie 1816, banul Iordachi trimete în numele Domnitorului „cartea berăriei" către Gherasim episcop de Roman[22]). In 1819 era spătar, şi avea în serviciul său 11 scutelnici[23]). Dintr'un document din 1820 aflăm că locuia în Vaslui, ocolul Fundul de jos, în satele Boiăşti şi Răcea[24]). Moşia sa se întindea în plasa Frumuşica din Botoşani[25]).

Pe acea vreme începea să bată vânt nou în Principate. Existau mai multe partide. Boierii cei vechi, mai tradiţionali şi care căutau să-şi păstreze toate avantagiile câştigate. Era partida boierească, doritoare să fixeze tributul fără adausuri pentru ei, dar să se impună ţăranilor a lucra treizeci şi două zile pe an. După cum remarcă N. Iorga, era „cea dintâi manifestare, limpede şi brutală, a egoismului de clasă. Boierimea se împarte de acum în două: unii sunt cu Ruşii, ca Putere conservatoare, capabilă de a le păstra privilegiile, şi de a le întinde chiar, ceilalţi, din cauza aspiraţiilor spre o mai largă libertate, stau de partea Francezilor".[26])

Ideile noi din Franţa, ale Revoluţiei franceze şi napoleoniene, cum şi revoluţia greacă începută pe pământ românesc, insuflă boierilor aspiraţii şi le dă speranţe. Se creie astfel par-

www.dacoromanica.ro

tidul național având în frunte pe logofătul Ionită Sturdza, „boier modest și sărac, fără influență și fără păcate“[27]), spătarul Iordachi Drăghici, „un om nou, care era pentru turcofili ceea ce Bucșănescu înfățișa în tabăra opusă: cugetătorul și omul de condei“, Andronachi Donici, Ion Tăutu, Vasile Miclescu, Gheorghe Cuza, Lascarachi și Petrachi Sturdza, episcopul de Huși, Meletie, Brăescu, Iordachi Catargi și Iancu Cananău. Susținătorul ascuns al partidului era Vogoridi, care credea că va specula partida în favoarea lui. Partidul își înaintă dorințele la Poartă. Era un moment propice. Boierii cei vechi fugiseră peste graniță fiindcă auzise că mișcarea grecească nu e în vederile Rușilor și că Turcii vor ocupa Principatele. Cei rămași erau boierii mărunți căftăniți de Mihai Șuțu, cum și unii boieri vechi. Cei dintâi căpătară numele de *cărvunari*. Arzul trimes la Poartă cuprindea, în primul rând, Domn pământean: „ să fim miluiți a ni se orândui Domn oblăduitor pământului, după vechile miluiri a pria-puternicei Impărăției, din însuși neamul moldovenesc... pe care obștea îl va alege pe temeiul credinței și a închizășluirei a tuturor pământenilor.“ Mai cereau înlăturarea Grecilor și Arnăuților, despăgubiri din averile răsculaților pentru pierderile pricinuite de tulburări, administrarea de pământeni a mânăstirilor închinate, guvernarea prin funcționari din țară, representație diplomatieă la Constantinopol și întărirea privilegiilor cuprinse în capitulații și hatișerifuri. Partida națională nu lupta numai pentru independență națională, pusă, firește, sub Turci, ci și pentru o nouă ordine socială, care cuprindea în primul rând, reforme îndreptate împotriva oligarhiei, așa cum ei învățau și prin citirea ziarelor franceze venite la noi. A învins partida cea nouă, adică spiritul francez. Domn este numit Ioan Sandu Sturdza. Dar lupta nu încetă. Năzuințele lor le precizară într'un proiect de constituție. Se cerea pravilă făcută de ei în românește: „Să fim miluiți a ni se da voe ca, după vechile obiceiuri a pământului, să ni alcătuim pravila în limba patriei, hotărâtoare la tot felul de pricini“. Veneau apoi: Adunare obștească din toate stările, Domnul să guverneze după hotărârea pravililor, iar cârmuirea va fi prin boerii „din toate neamurile“.

www.dacoromanica.ro

Domnitorul Ioniță Sandu Sturdza se va sprijini în realizarea dezideratelor de mai sus pe „boerii de a doua și a treia stare". De aici o luptă între noua boierime și cei vechi, exilații de bună voe. Durerea cea mare a acestei boerimi era că „s'au dat caftanele la mai mult de patru sute de indivizi, fapt neauzit și nepilduit de la întemeerea Domniei Moldovei".

În această luptă de reforme sociale, Iordachi Drăghici a jucat un rol de frunte. Mult timp s'a crezut că arzul trimes la Poartă cum și proiectul de constituție din 1822 sunt opera sa. Așa, Nicolae Iorga scria: „In 1822 se întâlnește o plângere din partea lui Mihail Sturdza, pe urmă Domn, împotriva unui număr de boieri care cereau o schimbare esențială a rosturilor țării. Intr'adevăr, era un partid în Moldova, al „cărvunarilor" cari lucra mai departe în sensul reformelor și în fruntea căroia au mai mulți boeri, dintre care cel cu mai multă influență era propria mea rudă, Marele Vornic Iordachi Drăghici, autorul proiectului provizoriu de constituție dela 1822, pe care l-a tipărit acum câțiva ani răposatul A. D. Xenopol"[28]).

Mai târziu, Iorga a renunțat la această părere, sorții căzând, în primul rând, pe Ion Tăutu, secretarul lui Ioan Sandu Sturdza. Dacă Iordachi Drăghici nu a fost autorul proiectului de constituție din 1822, totuș el a jucat un rol de frunte în toată această luptă politică. In privința aceasta sunt dovezi hotărâtoare. La 9 Aprilie 1822 îl aflăm urmărit fiindcă luase parte la conspirațiile cărvunarilor: „Spătarul Drăghici, care din Sâmbăta lui Lazăr se află la Sculeni, a doua zi s'ar fi întâlnit cu Brăescul și alții de acolo și ar fi șezut câte ceasuri la șeapte".[29]) Iar altă dată se spunea: „Vornicul Conache, Aga Negre și Spătarul Drăghici, nici până în ceasul acest dela carantină nu s'au mai întors, ce vor fi lucrând și alcătuind acolo nu pot ști".[30])

Domnitorul Sturdza ținea la Vornicul Drăghici și se pare că nu ieșea din vorba lui. De aceea la 13 Iunie 1826 Margotti scria lui Kreuchely: „Dans la même soirée, eurent fin les intrigues entre les boyars; le Grand-Postelnik George de Ghika et le Grand-Vistiernik Demetri, son frère, ayant renoncè à leurs emplois, sont allés brusquement chez eux; tous le monde attendait voir redevenir visternik le fameux Iordaki Katardgy, qui donne quatre mille ducats, mais, à la surprise générale, le 11 fut

www.dacoromanica.ro

proclamé pour Grand-Postelnik M. Nicolas Kanta, et le beïsadé George, épistate de la visternitzie. Un certain vornik Dragitz mène le prince par le nez; la famille Ghika, ne pouvant souffrir que cette homme, qui fut jadis domestique, ait tant d'autorité, a causé cette lutte: on dit que le camarasche, qui est aux bains, enverra de même son congé..." [31]) Mulţi au căutat în nenumărate rânduri să înlăture dela Curte pe Drăghici. O astfel de încercare este redată de acelaş Margotti, care reproduce următoarea conversaţie dintre Ghica şi Domnitor: „Le prince. „Est tu fâché contre moi.?" „Non, mon prince, mais je ne souffrirai de ma vie que ce vaurien de Draghitz (qui de domestique est devenu vornik) ait tant de pouvoir sur Votre Altesse et soit préféré aux boyars vieux par leurs caractères et leurs services, de même qu'aux parents de Votre Altesse". „Bien, bien", répondit le prince, „nous arrangerons cela".[32])

In ciuda intrigilor de tot felul, Iordachi Drăghici continuă a fi factor principal la Curte. La 28 Decembrie 1825 Domnitorul îl face vel vornic al obştei [33]), iar mai târziu ajunge Mare Vornic [34]). Pe Drăghici îl întâlnim în numeroase documente, fiindcă îndeplinea rolul de avocat [35]). La 2 Aprilie 1819 Ioan Pruncu din Chişinău „sfetnicu Curţii, împuterniceşte pe „Dumnealui Banul Iordachi Drăghici" a-i vinde averea din Iaşi, Focşani şi Ţinutul Putnei [36]). In 1826 şi 1827 poartă o lungă corespondenţă cu Episcopul de Roman, în jurul unei discuţii asupra sumei de5000 lei [37]). Intervine şi în lupta dintre cele două partide care doreau să pună mâna pe conducerea oraşului Botoşani. Astfel soarta împreună pe Iordachi Drăghici cu Manole Iorga. Cele două partide intervin pe lângă boierii Callimachi şi Roznovanu care trimet cererile lui Iordachi Drăghici. Acesta merge la Domn şi satisface cererea dată prin Roznovanu. Calimachi, prieten cu Iordachi, rămâne surprins că nu fusese servit. Drăghici se scuză că mijlocirea lui a făcut-o după cererea Vistiernicului Roznovanu, unul dintre cei mai mari şi bogaţi boieri. La sfârşitul scrisoarei acestela din 25 Ianuarie 1828, Drăghici scrie: „Tălmăceşte bine cele scrise din sus, tot este cum ni-i ţara şi tocmeala; luaţi, mâncaţi. Destul ţi-i atâta" [38]). In 1827 aflăm un document în care Vodă Sturza îi scria în legătură cu rânduirea unui telal Paşa [39]).

www.dacoromanica.ro

Drăghici ajuns boier mare, influent[40]), avea una dintre cele mai mari case din Iaşi, luxos mobilată. De câte ori veneau trimişii Turciei sau Rusiei în Capitala Moldovei, parte din ei locuiau şi în casa lui Drăghici. In Iulie 1826, plenipotenţiarii turci locuiesc la: Sandulachi Sturdza, Şerban Negel, Iordachi Drăghici şi Vornicul Miclescu[41]), iar în Noembrie 1828 avea la sine pe Avacumov, intendentul general al armatei ruseşti[42]). La acea dată, Drăghici suferea de reumatism[43])

Pe timpul lui Ioan Sandu Sturdza primise sarcina de a vinde în Moldova şi Basarabia pitace de boierie[44]).

Iordachi Drăghici era un om cult; ştia greceşte şi, cred, franţuzeşte. Il găsim printre prenumeranţii unor căţi, de pildă la Istoria lui Fotino[45]). Deşi a jucat unul dintre cele mai mari roluri politice sub mai mulţi Domnitori, totuş nu a fost un om bogat. Averea rămasă după moartea lui abia ajungea familiei ca să ducă viaţa impusă rangului. A fost după asemănarea Domnitorului Sturza, protectorul său: „a venit în Domnie sărac şi tot sărac a părăsit-o".

Nicolae Iorga spunea de Ion Sandu Sturza că s'a înconjurat de oameni harnici şi liberali, fără să caute întâi spiţa neamului lor şi înălţimea rangului în care-i găsia. A înlocuit învăţătura şi talentul, care-i lipseau, prin corectitudine, respect pentru situaţia sa, dragoste pentru ţară şi frică de Dumnezeu. Iordachi Drăghici a fost un om harnic, cinstit şi liberal în idei. A pornit de jos, probabil, aşa cum spune agentul străin. E meritul lui că a găsit în sine forţe care să-l ridice până la cea mai înaltă treaptă boierească, aşezându-se lângă Domn şi a ştiut să slujească trei Domnitori: Alexandru Moruzi, Scarlat Callimachi şi Ioan Sandu Sturdza, mulţumindu-i pe toţi. A fost un om politic destoinic cu gândul la ţară. Nu a făcut parte din partidele politice favorabile ţărilor străine, nu a semnat niciun arz care să ceară alipirea ţării la o putere mare. A gândit româneşte în sens modern, formându-se prin ideile curente ale Apusului, unde „Drepturile omului" revoluţionau omenirea. Prin politica făcută s'a străduit a introduce în Moldova şi a impune aceste idei. Ca bun Român, sufletul său era îndurerat că Ţara era năpădită de străini, fiind împotriva lor. Era om de curaj şi de acţiune, neclintit la datorie, destul de abil să facă faţă intrigilor celor mai înverşunate. Moldova cea

www.dacoromanica.ro

nouă, dornică de Domn pământean şi însetată după independenţa sa, înscrie pe Iordache Drăghici între primii luptători în realizarea acestui ideal. In chipul acesta, Vornicul Drăghici este un antemergător în neamul său care era să dea pe Nicolae Iorga.

In casa din Şoseaua Bonaparte, în salonul lui Nicolae Iorga plin de amintiri venite dela Regii şi savanţii lumei civilizate,

ieşea în evidenţă un tablou înfăţişând figura lui Iordache Drăghici datorită unui pictor de origină germană. Iată cum îl descria Iorga:

www.dacoromanica.ro

„Un vechiu tablou lucrat în uleiu, de unul de acei meşteri zugravi din Ţara Nemţească ce se pripăşeau pe aicea, ni-l arată pe Vornic în floarea vârstei, cu işlicul colosal, semn al înaltei sale poziţii, deasupra feţei roşcate, încadrată de o barbă turcească, mică şi rotundă, care se lasă pe giubeaua neagră de postav de Ţarigrad“ [46]).

Vornicul Iordachi Drăghici a luat soţie de neam. De altfel şi sora sa Catrina s'a măritat bine, având de soţ pe cunoscutul şi bogatul boier Bucşănescu, [47]) care a jucat rol de frunte în politica vremii sale. Vorniceasa Maria era o femeie destoinică, mândră, cultă, energică, cu grije mare pentru copiii săi. Făcea parte din neamul Nacul, despre care Iorga afirmă că se trage din „Costea Viteazul: „Lângă petiţia Domnului său e şi a credinciosului întovărăşitor Constantin Nacul, „colonel“, coborâtor al lui Costea Viteazul din vremea lui Alexandru cel Bun şi înaintaşul acelor boieri Nacu, care se isprăvesc cu soţia străbunului meu Iordachi Drăghici... El fusese însărcinat la 1664, Septembrie, cu o misiune la Electorul de Saxonia“ [48]). Acest colonel Constantin Nacu ajunge şi în Anglia, unde e trimes să capete sprijin pentru Domnul său Gheorghe Ştefan, la Carol al II-lea şi în Saxonia [49]).

Maria Nacu aduce prin căsătoria cu Vornicul Iordache Drăghici moşia din satele Lungani şi Goeşti, care sufere între timp diferite schimbări. Paharnicul Dumitrache Florea face schimb în 1815 a unei părţi din Codreşti cu banul Iordachi Drăghici. In anul următor, Banul Drăghici cere să i se hotărască moşia Bălţaţi şi jumătate din moşia Codreşti. Un alt act din 1824 atestă că moşia Codreşti e a Spătarului Drăghici. Bălţăţii [50]) o cumpărase banul Drăghici în 1815. In 1841 moşia trece în stăpânirea mânăstirii Neamţului prin vânzarea făcută de Vorniceasa Maria Drăghici.[51]) Incetul cu încetul, spre a se ţine pe dânsa şi copiii săi, Maria Drăghici este nevoită să vândă toate pământurile pe care le avea, nelăsând nicio brazdă copiilor săi.[52])

Urmaşii Vornicului Iordachi Drăghici. Rămasă văduvă în 1829, când marele Vornic Iordache Drăghici moare de holeră, dânsa rămâne cu patru copii: Emanuel, Constantin, Elena şi Zoe. Despre Costache Drăghici ştim prea puţin: îl găsim spătar la 23

www.dacoromanica.ro

Mai 1826, iar la 22 Ianuarie era agă.[53]) După spusele lui Manolache Drăghici, fratele său a murit „holtei". Zoe s'a maritat cu Logadi, cu care a avut un copil.

In schimb, cunoaştem în deaproape pe ceilalţi doi copii ai lui Iordache Drăghici.

Ultimul cronicar al Moldovei: fiul lui Iordachi. Manolache Drăghici s'a născut la Iaşi, în Decembrie 1801. A învăţat la Iaşi, în „pansion" şi în casă: „geografia, istoria, aritmetica şi alte ştiinţe". Ştia foarte bine franţuzeşte şi greceşte. A fost cinovnic la Departamentul pricinilor străine în anii 1824 şi 1825, fiind numit la 1 Aprilie 1824 „prin ţidulă gospod". Dela 1825 şi până la Septembrie 1826 este ispravnic al ţinutului Dorohoi. Academia Română posedă patru acte din 20 August 1828 prin care se atestă că Postelnicul Emanuel Drăghici este ispravnicul acestui ţinut.[54])

După moartea tatălui său roagă să fie numit în magistratură, adresând următoarea cerere scrisă în limba franceză: „Depuis la mort de feu mon pére le vornic Draguitz que la cholera nous a enlevé notre famille n'a pas éprouvé que des chagrins et des malheurs; les amis et les protecteurs se sont eloignés et nous sommes restés en bus á le mechanceté des hommes. Loin de proteger une famille privée de son chef mes compatriotes semblent oublier le nom de mon père qui a cependant paru avec distinction pendants nombreuses années dans le service public. Promu moi même dans un age peu avancé au grad de postelnic j'ai cherché a justifier par mon zel et ma bonne conduite une nomination qui pouvait paraitre prématurée: sur ces articles j'en appelle avec confiance a l'opinion publique".[55])

Reţinem acest mijloc de a se adresa către autorităţi în franţuzeşte, fiind, desigur, semnul mândriei omului de origine nobilă şi a culturii sale.

Drăghici este numit preşedintele tribunalului Dorohoi la 20 Mai 1834. In 1838, destul de înaintat în vârstă, se căsătoreşte la Dorohoi cu Maria Peristeri, care nu era de neam boieresc.[56]). Au avut trei copii: Dimitrie, Elena şi Maria.[57]) Deşi primise grade boiereşti, Drăghici nu a făcut politică. Firea sa de om liniştit l-a îndemnat să stea retras, mulţumindu-se cu slujba

www.dacoromanica.ro

judecătorească.[58]) Numai o singură dată este amestecat în luptele aprige ale politicei. Era şi cazul. Legat atât de strâns de trecutul ţării sale, era firesc ca Manolache Drăghici să fie împotriva unirii Moldovei cu Muntenia. Intr'adevăr, la 8 Ianuarie 1857, Postelnicul Manole este trimes emisar în Moldova de sus împreună cu Mihail Gherghel pentru a impune mişcarea antiunionistă.[59]) De altfel, istoria Moldovei scrisă de Manolache Drăghici şi tipărită în 1857 de Gheorghe Asachi reprezintă acest punct de vedere, fiind apărătoarea tradiţiei care se vedea sugrumată prin actul Unirii.[60])

Postelnicul Manolache Drăghici este primul strămoş al lui Nicolae Iorga care a luat condeiul să scrie. Activitatea sa scriitorească este destul de variată şi curioasă. Debutează printr'o traducere din limba franceză cuprinzând cunoştinţe despre plug, câmp, creşterea vitelor, albinelor, meşteşuguri. Cartea este intituată: *Iconomia rurală şi domestică seau învăţătura pentru lucrarea pământului şi înbunătăţirea gospodăriei de câmp şi de casă culese din cărţi in limbi străine* de Postelnicul Manuil Drăghici. Prezident Tribunalului dela Dorohoi. Eşi, 1834. XIV+125 p. Probabil că lucrarea vine ca un răsunet al vieţii rustice în care a trăit la moşiile tatălui său. După o trecere de 12 ani, în care timp Drăghici nu a mai tipărit nimic, se opreşte, de astădată, asupra unui alt subiect, tot din domeniul practic. Este vorba de traducerea unei cărţi de bucate intitulată: *Reţete cercate în număr de 500 din bucătăria cea mare a lui* Robert *întâiul bucătar a, Curţii Franţei, potrivit pentru toate stările.* Iaşi, 1846. XVI+311 p In prefaţa lucrării, Drăghici se scuză că s'a oprit asupra unui asemenea subiect. Ştie, de la început, că va fi criticat şi luat în derâdere, zicând „că nu aş fi vrednic a face ceva mai bun, într'un cuvânt fie cine va zice câte ceva, pentrucă... aşa suntem!". Dar fără să se „sfiască" de asemenea critice, ironia traducătorului crede că limbile „ce vor critica înaintea prânzului, vor lăuda după masă gustul şi nevătămarea bucatelor faimosului bucătar al Franţei"

Predilecţia lui Drăghici pentru atari traduceri îl arată să fi fost un om practic, gospodar aşezat. O altă caracteristică a firei lui Drăghici, acel sentiment religios care-l îndemna să-şi umple odaia cu icoane, îl îndreaptă acum spre cărţile cele sfinte. In-

www.dacoromanica.ro

tr'adevăr, Manolache Drăghici a tradus şi prelucrat numai puţin de nouă Acatiste. [61])

Desigur că nu astfel de lucrări au impus numele acestui înaintaşi al Profesorului Iorga. In ajunul Unirii, el tipăreşte *Istoria Moldovei pe timp de 500 ani până în zilele noastre*. Iaşi, 1857, 2 vol.: 222 + 258 p. După pilda şi cu dragostea cronicarilor de odinioară, Manolache Drăghici scrie istoria ţării sale ca faptele de glorie să nu fie uitate, cum şi pentru a îndrepta răul acolo unde se iveşte. „Nevoia în care se află ţara noastră de a avea o istorie mai completă... m'au făcut a cerceta lucrările istorice şi alte acte vrednice de credinţă". Regretă că nu află „acte oficiale" sau „fragmente istorice" spre a întocmi o istorie „specială". De aceea foloseşte pentru epoca necuprinsă în cronicile anterioare, adică aceea scrisă în ultima sută de ani, ceea ce a văzut el singur şi a putut strânge dela aceia care au vieţuit „încă pe la 1821, pe când am început lucrarea de faţă". Volumul întâi al istoriei lui Drăghici cuprinde eveimentelen întâmplate dela Dragoş Vodă şi până la Dimitrie Cantemir. Această parte a studiului se întemeiază pe lucrările lui Cantemir, Dionisache Fotino, Bissing, Urechia, Dosoftei, Cromer, Strikowski şi Guagnini. De multe ori folosirea isvoarelor e făcută direct, mai ales în ce priveşte pe Cantemir. In această privinţă, Iorga afirmă: „Drăghici e redus deseori la un singur izvor, Canta ori Kogălniceanu; dornic de a reproduce tot ce se află în izvorul acela, el se mulţumeşte a amplifica, unde crede, ori a prescurta cele cetite, păstrând ordinea ideilor şi reproducând acea pânză de fapte cu judecăţile sale asupra lor. Domnia lui Constantin Mavrocordat din 1741 e descrisă în aceiaşi ordine şi cuprinde exact acelaşi număr de fapte la Drăghici şi la Canta, ceea ce astăzi ar fi un plagiat de idei" [62]).

Autorul este un patriot cu iubire pentru tot ce este românesc şi cu ură împotriva străinilor. Nenorocirile ţării vin dela aceştea, care au pus mâna pe ocârmuire precum şi dela relele aduse tot de ei: „de când şi organizarea ţării şi obiceiurile locuitorilor au luat multă schimbare, prin desfiinţarea puterii înarmate ce amintea faptele şi izbânzile lor acele eroice, prin intrducerea unui nemulţumit lux şi alte rele deprinderi, rodul cel rău al străinismului". El este departe a fi un istoric obiectiv,

www.dacoromanica.ro

ci, aşa cum au făcut şi alţi cronicari, vede totul prin prizma omului de partid, „nestăpân pe inteligenţa lui, dominată de patimi".

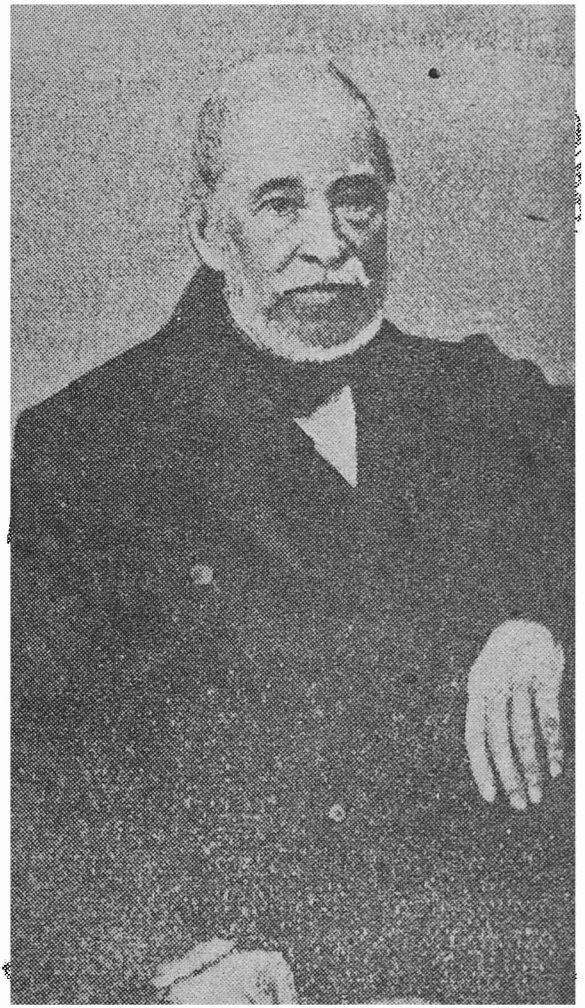

MANOLACHE DRĂGHICI

Dela 1774, când Drăghici nu mai are isvoare, stilul capătă putere şi originalitate, ceea ce l-a făcut pe Nicolae Iorga să scrie că pare am avea două personagii deosebite: „unul, istoricul,

www.dacoromanica.ro

nedeprins şi stângaciu în cercetarea puţinelor sale izvoare de a doua mână, altul, cronicarul, care a auzit şi a văzut multe şi ni le spune în stil bogat şi plin de viaţă" [63]). Este singura parte a operei sale care poate fi folosită şi astăzi.

Manolache Drăghici atât prin întreaga sa operă cât şi prin felul său de viaţă a rămas legat de viaţa secolului al XVIII-lea. Deşi era cunoscător al limbei şi literaturii franceze dominate de spiritul revoluţiei dela 1789, el nu credea în aceste idei noua care nu aveau nimic comun cu sufletul său.

Acel care-l avea în sânge şi care-l văzuse în ultimii ani ai vieţii sale, Nicolae Iorga, i-a fixat cum nu se poate mai bine locul său în desvoltarea societăţii româneşti.

„Fire liniştită şi blajină, curioasă şi îndărătnică în convingerile sale, el e tipul boierilor acelora din veacul XVIII-lea care se interesau de toate, cetiau toate, chiar cele mai otrăvitoare pentru simplicitatea lor din cărţile franceze ale timpului, fără să creadă însă în „libertate şi egalitate," două cuvinte care atrag după dânsele şir de nenorociri", şi rămânând încredinţaţi de actiunea „providenţei" asupra faptelor omeneşti şi de sfinţenia drepturilor castei boiereşti, ca şi de înfaibilitatea credinţelor şi obiceiurile vechi. Bătrânul Postelnic a murit odată cu timpurile lui ca gândire: mai dăunăzi încât, atunci când îl ajutau ochii, trecea dela cărţile bisericeşti, unse de evlavioase degete ale neamului întreg, la versurile lui Lamartine şi la „Notre Dame de Paris" a lui Hugo, şi el, care tipărise înaintea istoriei o carte de rugăciuni, sigur nu credea în cuvintele ereticului Franţuz care, prin gura lui Frollo, spunea, arătând de la carte la bolţile gotice ale bisericii: ceci tuera cela" [64]).

După o scurgere de mai bine de 40 ani, Nicolae Iorga completează portretul unchiului său după cum urmează:

„Dar atunci, la 1877, îmi aduc aminte, la bătrânul, foarte bătrânul Postelnic, în Păcurari, o casă largă cu geamlic în faţă şi, jos, cu un fel de gârliciu întrebuinţat ca sufragerie şi ca odaie de dormit pentru oaspeţii mărunţi... Bătrânul avea iatacul său inaccesibil, cu icoane invisibile, cu candele care licăriau după geamuri şi cu o întreagă colecţie, completată cu îngrijire, de câte ori se ştirbea, a unei ceramice cu o întrebuinţare foarte particu-

www.dacoromanica.ro

lară. De acolo răsăria în salon, unde-l aştepta vastul fotoliu îmbrăcat cu piele lângă fereastra pe al cării prichiciu, alături cu ochelarii erau, când Lamartine, cu care-şi îmbălsămase tinereţea, când atât de modernele, de revoluţionarile „Convorbiri Literare". Dinţii căzuseră, limba se împleticea puţintel, se apropiau de pacea veşnicei închideri ochii obosiţi subt ochelari; urechile încetaseră de mult sarcina de a-l pune în atingere cu lumea din afară. Dar părul alb, barba creaţă, rotundă, lungul halat de tăetură arhaică făceau din acela care aşa de greu se putea face înţeles o venerabilă înfăţişare răsleaţă rămasă dintr'o întreagă societate dispărută, afară doar de tot aşa de bătrânul său amic Ghica Chefal, cu care, în anumite rarisime zile, ambii în haine de pielea dracului, sure cu puchiţei albi, ieşiau pentru o primblare la Copou, care, cu paşii lor mărunţi, împiedecaţi, putea să ţie cu ceasurile. Dar vremea când, prins din fugă, deveneam pentru câteva momente lectorul fratelui bunicei mele, de atâţia zeci de ani răposată şi mie necunoscută, e încă departe".[65])

Manolache Drăghici moare în 1887 lăsând în urma sa trei copii: Maiorul Drăghici, Elena şi Maria, „femeia fără însuşiri fizice, târziu şi greu măritată" cu un funcţionar, Mircea dintr'o familie de boierinaşi dela Târgul Frumos. Maiorul Drăghici este singurul cu urmaşi: o fată măritată cu un Alexandrescu, având un copil epileptic, apoi pe Gheorghe, şef de gară, şi Zizi, conductor, care şi acesta are o fată.

Prima contribuţie literară feminină: Elena Drăghici.

Elena Drăghici este al treilea copil al lui Iordache Drăghici. Nu cunoaştem anul naşterii, dar trebue să fi fost cu mult mai mică decât Manolache Drăghici. Dacă luăm însă ca bună mărturisirea Zulniei Iorga, că mama sa a murit la 40 de ani, atunci Elena Drăghici s'a născut în 1820. In 1840 s'a căsătorit cu Gheorghe Arghiropol, cu care a vieţuit numai trei ani, până în 1842, când cere despărţirea de soţul ei, „pentru reaua vieţuire" [66]). Dosarul divorţului s'a păstrat şi prin el ajungem la anumite concluzii. Elena era o femeie ambiţioasă, cultă, rafinată, păstrând toată mândria marelui boier şi om politic, dominator al situaţiilor interne în Moldova pe o perioadă mai lungă de ani. Gheorghe Arghiropol pare să fi fost un om brutal, incult

www.dacoromanica.ro

dar ambiţios şi care nu înţelegea să satisfacă pretenţiile de lume al soţie sale. Uneori, îi aducea acuzaţia că e femeie uşoară, vanitoasă, lipsită de simţul îndatoririlor matrimoniale. Cei trei ani de căsnicie au fost un chin pentru amândoi. [67] Işi aruncau reciproc înjurii. Infârşit, Elena Drăghici intentează divorţ, pronunţat în favoarea sa. In proces apărarea Elenei o face mama sa, energica soţie — acum văduvă — a Vornicului Iordachi Drăghici, [68]) din neamul vechi al Năculeştilor.

Elena Drăghici era o femeie „frumoasă, fină, şubredă de sănătate, căci alignia cu piciorul" Zulnia Iorga mi-a descris-o în felul următor: „Elencu, cum îi spuneam noi, era o femeie mândră, foarte frumoasă, cultă. Ştia nemţeşte şi franţuzeşte, în casă noi vorbeam numai franţuzeşte. Avea ochi mari, negri, frumoşi, păr bogat, trăsături aristocratice şi privire inteligentă. Cânta foarte frumos din voce, la pian şi ghitară. Cânta din voce şi se acompania singură la pian, iar noi toţi o ascultam, precum şi lumea care se strângea afară, la fereastră. Era o artistă, pentru care noi, copiii, aveam o profundă dragoste şi admiraţie. Soţul ei — tatăl meu — nu se potrivea câtuş de puţin cu dânsa. Il durea că nu-şi putea domina soţia".[69])

Elena Drăghici urmase cursurile pensionului J o y e, [70]) unde se învăţa şi germana. Pe vremea aceea abia începuse educaţia fetelor, atunci când a apărut ca o necesitate „l'usage du monde." In pensioane se primeau numai fiicele de boieri, nici măcar de boierinaşi, căci şcoala era „o pensiune de nobile dimoazele" „Se făgăduia, pe lângă disciplină şi îngrijire: „bune regule orânduite" şi „îndemânări cuviincioase", „o deplină educaţie în moral", cursuri de ştiinţă şi de muzică şi „învăţarea subţirilor limbi de convorbire de prin saloane". [71]) Se preda piano şi ghitara, danţul, conversaţie de franceză, prea puţină geografie şi istorie, în sfârşit, ce „trebuia pentru a face dintr'o „mică sălbatecă" o păpuşă de lume o podoabă de salon". Pensionul Joye era singurul unde se învăţa şi germana.

Elena Drăghici a luat învăţătura în serios. Defectul la picior, nu cunosc cauza, poate a împiedecat-o să fie ca celelalte. Ii plăcea literatura şi citea mult. De aici nevoia de a traduce. Se pare că a făcut traduceri din germană şi franceză, din Du-

www.dacoromanica.ro

mas-Tatăl şi alţi autori. Din toate s'a publicat numai una, *Adolf* de Benjamin Constant[72]). Elena Drăghici era o bună traducătoare, cu simţ literar. De aici următoarele rânduri scrise de Nicolae Iorga. „Este o traducere din franţuzeşte la care ţin

ELENA DRĂGHICI

mult, şi nu ar fi exclus să dau o ediţie nouă. Anume, pe vremea când se traducea din Bernardin de Saint Piere, Paul et Virgine, între alţii de un moldovean care se cheamă Buznea, — şi am reeditat la Văleni-de-Munte această traducere, cu unele îndreptări, — pe vremea când se alegea din Chateaubriand René şi Atala, fiind printre lecturile favorite ale boierilor din această vreme, pe vremea când până şi „Ierusalimul liberat“ pătrunde prin condeiul lui Pâcleanu, după o traducere franceză, când

www.dacoromanica.ro

Shakespeare se traduce tot după un Francez, mama mamei mele — mama mea, d-na Zulnia Iorga a tradus din franţuzeşte şi ea, din Alfred de Musset, Pierre et Camille, şi un roman educativ de Charles Bernard, pe lângă bucăţi alese,— Elena Drăghici, fata Marelui Vornic Iordachi Drăghici, care a conlucrat la Constituţia de la 1822, măritată cu Gheorghe Arghiropol, de care s'a despărţit, a făcut câteva traduceri şi a tipărit una, aceea după Adolphe a lui Benjamin Constantin. Imi pare rău şi acum că manuscriptele ei, pe care le-am văzut în familie, au dispărut"[78]).

Tot Nicolae Iorga, căruia ii plăcea să-şi laude bunica, adăuga: „Dar Drăghiceştii au scris, şi Elena, mama mamei, a tradus *Adolph* al lui Benjamin Constant şi altă literatură franceză, cu care din nenorocire s'au învelit mai târziu gavanoasele acasă la noi. Şi astfel nu scriu din ambiţie — adesea-mi ascund cărţile şi nu-mi place a vorbi de ele, — ci din impulsul cu neputinţă de neînlăturat al tradiţii, care vine de la această femeie, moartă tânără după despărţirea, voită de ea, de un soţ care nu-i înţelegea nevoile de o viaţă culturală, cu dus la teatru, cu lecturi, cu luxul cuvenit, unei fete de Vornic Mare" — şi soţul răspundea, spune actul divorţului, şi fată de Domn să fie, soţ îi sânt şi trebue să mă asculte"[74]).

Elena Drăghici a murit la Iaşi în Iunie 1860, lăsând trei copii şi nici o avere, decât pensia ce o primea dela Ministerul Cultelor. Cercetarea făcută în 1861 despre succesiunea sa are următorul rezultat: „am informaţii că dela răposata au rămas trei orfani şi anume: Costache de 20 ani, necăsătorit, Manole de 19 ani şi Zulnia de 18 ani, măritată în urma trecerei din viaţă a mumei sale după dumnealui Nicu Iorga iar avere nu a rămas nimica fiindcă se ţinea numai cu o pensie mică ce avea dela Ministerul Cultului, care şi aceea dela moartea ei au contenit"[75]).

www.dacoromanica.ro

ELENA DRĂGHICI

www.dacoromanica.ro

GENEALOGIA FAMILIEI DRĂGHICI

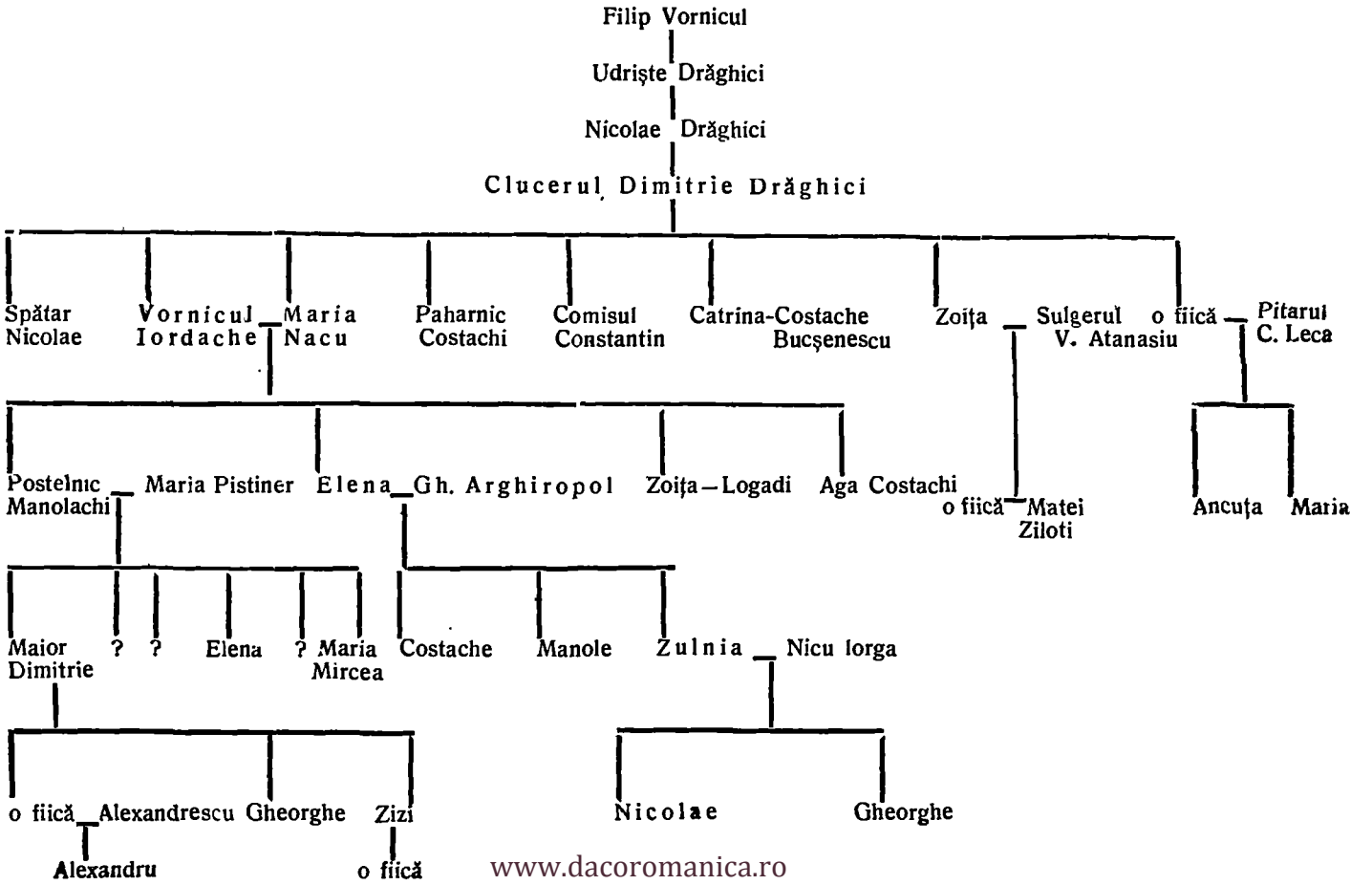

www.dacoromanica.ro

NOTE

Capitolul II: Familia Drăghici

[1]) *Istoria Moldovei pe timp de 500 ani. Până în zilele noastre.* Iaşi, 1857, vol 2. p. 257—258.

[2]) *Arhondologia Moldovei.* Iaşi, 1892 p. 80-81. Reproduc întreg pasagiul calomnios: „*Drăghici.* Patru neamuri, unul cel mai înainte e rădicat la boerie şi anume urmaşii vornicului Iordachi Drăghici sunt corcitură de arman cu jidov, adecă Neculai Drăghici au fost arman şi temeia lui jidaucă, botezaţi, au fost başi-bulubaşă la hătmănie, pe vremea domnului Constantin Moruz, în hătmănia logofătului Costache Ghica, carele au slugă în casă pe vornicul Iordachi Drăghici fiul bulubaşei şi fiind deştept şi cu bune talente s'au înaintat treptat până la 1814, când domnul Calimah, l'au făcut ban, mai în urmă spătar; şi Ioan Vodă Sturdza vornic mare şi cel întâi al său ministru. Atuncea şau boerit pe doi fraţi ce avea: Neculai spătar, Constantin comis, dar au murit amândoi holtei bătrâni. Şi pe feciorii săi cel mai mare Manolachi postelnic şi Costachi agă. Acest vornic Drăghici ştiind că în familia Cantacuzinilor din Ţara românească au fost spătar Drăghici prin influenţa sa şi îndatoririle ce făcuse boierilor Filipeşti de acolo, cu care Manolache se şi rudea, aga Costache Bucşenescu cumnatul de soră a lui Drăghici a ştiut a-şi mijloci o diplomă din Ţara românească, că este coborîtor din acel spătar Drăghici, şi prin urmare Cantacuzin. Dar las că eu am apucat pe tată-său, deşi poate bătrân, vorbea tot rău moldoveneşte şi se cunoştea că-i arman. Şi despre spătarul Drăghici Cantacuzin m'am încredinţat în Bucureşti dela mai mulţi boieri, şi chiar dela banul Costache Cantacuzin că au fost sterp".

[3]) *Buletinul Comisiei istorice a României.* Bucureşti, 1930, p. 1 — 100.

[4]) *Ibidem,* p. 94.

[5]) Iorga (N.), *Manolachi Drăghici în Pagini de critică de tinereţe* Craiova, 1921, p. 33.

[6]) *Ibidem,* p. 34.

[7]) *Hurmuzaki,* vol. X p. 356, nota 4.

[8]) *Ibidem*

[9]) Iorga, *Istoria Românilor, vol. VIII, p. 285.*

[10]) *O viaţă de om,* I, p. 6.

[11]) Vol. VIII, p. 285

[12]) Biblioteca Academiei Române. *Creşterea Colecţiunilor în anul 1908.* Bucureşti ,1908, p 91.

[13]) Ghibănescu, *Surete,* vol. X, Lista de boeriile acordate de Ioniţă Sturdza.

[14]) *Ibidem,* vol. XV, p. 90-91 şi vol X, p. 306, precum şi *Ac. Rom.* Pachetul 49, doc. 199 din 20 Sept. 1820, vorbeşte de un vătaf Dumitru Drăghici care e împuternicit de T. Gorovei să-l reprezinte într'o pricină.

[15]) Bezviconi (Gh. G.). *Boerimea Moldovei dintre Prut şi Nistru.* Bucureşti, 1940, p. 34; o altă fiică a lui Drăghici să fie Smaranda, căsătorită cu Pitarul Costache Leca, cu care are două fete: Ancuţa şi Maria? (*ibidem,* p. 88)

www.dacoromanica.ro

16) Ac. Rom., doc, 202 — CXXXVI, 6 Sept. 1810.

17) Iorga, *Manolachi Drăghici. Pagini de critică din tinerețe.* p. 34. Tot aici stă scris: „El a făcut sămile cheltuelilor rămase dela Ruși la 1828, și tot el a purtat un lung și costisitor proces cu administrația rusească pentru moșiile confiscate boerilor moldoveni" (p 35).

18) Antonovici, *Documente bârlădene*, II, p 201 și A. Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, p. 194.

19) Iorga *Documentele familiei Callimachi*, I. p. CCIX.

20) Iorga, *Colecția Hurmuzachi*, X, p. 63.

21) Manolache Drăghici, *Istoria Moldovei pe 500 de ani*, vol II, p. 108 și *Ion Neculcea*, III, p. 1,

22) Iorga, *Documentele Callimachi*, I, p. 524. doc. 232.

23) *Ion Neculce*, III, p. 16. Spătar era și în 1821. Iorga, *Documentele Callimachi II*, p 64.

24) Ghibănescu, *Surete*, XV, p. 250.

25) In *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. I, p. 352-3, Iorga scrie: „Un moldovean din împrejurimile Podului Hoaiei, dela Lungani, unde tatăl său era preot, Teodor, fiul lui Dimitrie Nădejde, care și-a zis în școală Speranția, ...vorbind de Hîrlăul râvnirilor sale copilărești, cu o rară putere de evocație și cu o simțire profund duioasă impresii din acea întâie vrajă între satul de naștere pe moșia Vornicului Drăghici și între târgul vecin, al cărui inventariu e dat cu cele mai mici amănunte". Este vorba de schița *La Hîrlău*, (Revista nouă, 1889, p. 116-120), iar satul copilăriei lui Th. Speranția este *Onești*.

26) Iorga, *Istoria Românilor*, VIII, p. 183, și Iorga, *Documente Callimachi* I, p. CXCIII și 330.

27) Textul care urmează este redat după N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol VIII, p. 277-312 și după introducerea sa la vol. X *Hurmuzachi*, p. LXV-LXXXII.

28) Iorga, *Istoria Constituției*. București, 1923, p. 21. Aceeași părere o are și în *Hurmuzachi X*, pe LXXI: „Arzul redactat de Drăghici mai ales".

29) Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei*, p. 220.

30) *Ibidem*, p. 229 și Iorga, *Istoria Românilor*, VIII, p. 289-290.

31) Hurmuzachi, vol *X*, p. 356.

32) *Ibidem*, p. 358.

33) In Septembrie 1824 era spătar și avea tovărășie cu alți trei boieri pentru întreținerea spitalului *Academia Română*, doc 110 — XVII.

34) Iorga, *Istoria Românilor*, vol. VIII p. 304: „Se va vedea, cercetându-se raporturile Domnului, sfătuit până atunci de Iordachi Drăghici, devenit Mare Vornic".

35) Boga (L. T.), *Documente...* vol, II (1928) p. 73 și 74, publică două documente în acest sens, din 1821; pe atunci Drăghici era spătar.

36) Iorga, *Documente Calimachi*, vol. I, p. 557 doc. 287.

37) Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei*, p 269—274.

38) Iorga, *Studii și Documente*, vol. V, p. 279 Ești bunișor, mă știi de mult și din mulți: tălmăcești bine cele scrisă den sus: totul este cum ni-i țara și tocmala: luați mâncați. Destul ți-i atâta" Vezi și Gorovei (Artur), *Monografia orașului Botoșani*, p. 149.

39) *Academia Română*. Pachetul 49, doc. 120, 5 Iunie, 1827.

40) Cercetarea mapei familiei Drăghici din *Arhivele Statului Iași* va scoate mai mult în relief figura atât de interesantă a acestui înaintaș al lui Nicolae Iorga.

41) *Hurmuzaki*, vol. X p. 364.

42) *Ibidem*, p. 624-625.

43) *Ibidem*.

44) Bezviconi (Gh. G). op. cit, 1940, p. 19—20.

www.dacoromanica.ro

[45]) Iorga, *Istoria Românilor*, vol. VIII. p. 221: găsim familia trecută şi printre prenumeranţii la *Biblioteca Românească* a lui Carcalechi: „De mărit neam născut Doamnă Maria Drăghici", precum şi pe fiii ei „marele Postelnic" Manolachi Drăghici şi „Marele Agă" Constantin Drăghici. Vezi şi Iorga, *Studii şi Documente* vol, XIII, p 21.

[46]) Iorga, *Pagini de critică din tinereţe*, p. 35.

[47]) Bezviconi. *op. cit.* vol. II p. 21 despre spătarul Bucşenescu. După Vasile Panopol, soţia lui Bucşenescu nu e sora lui Iordache Drăghici, iar Zoiţa căsătorită cu Logadi nu ar fi fiica lui Iordachi Drăghici, ci a lui Bucşenescu. Arhiva Românească, X, p. 343.

[48]) Iorga, *Scrisori domneşti din Arhivele dela Stockholm*. Bucureşti, 1929, p. 12-13.

[49]) Vezi şi *Hurmuzachi*, vol. IX, p. 233, Iorgă, *Studii şi Documente*, vol. IV, p. 208. Despre familia Nacul, cum şi despre alte familii purtând acelaş nume se află date în: Ghibănescu, vol. XVIII, p. 9, 71, vol. XXII, p. 22, 24, 33, 142, *Ispisoace* vol. V (1) p. 14, 31, 122, vol XIV, p. 14, vo. XV, p. 91, vol. XIII, p.10, 12, 25, 41, vol. XVI, p 53, 108, 136. XVIII, p. 17,96,135 *Ispisoace* vol. III (2) p. 36, 48, 77, 79, 116, 147, 156.

[50]) Costăchescu, (M.), *Satele Bălţaţi, Codreşti, Mândrăjeşti, Mădrăjacul şi Bojila din judeţul Iaşi*. Iaşi, 1928, p. 6, 13, 17, precum. Iorga, *Inscripţii*, I, p. 286-289; *Academia Română*. Doc. 88-LXIX din 7 X.1837. Cuprinde mai multe acte privitoare la moşiile lui Iordache Drăghici. *Uricariul VI*, p. 303 Iorga afirmă că banul Drăghici „stăpânea şi în Frăţeni vecini, (în Goeşti) în Lugani şi Codreşti".

[51]) Costăchescu op. cit. zapisul din 31 ianuarie 1841. p. 18

[52]) La 1842 — data divorţului, averea Elenei Drăghici era evaluată la 2300 ga beni.

[53]) Ghibănescu, vol. X, p. 280.

[54]) *Biblioteca Academiei Române. Creşterea Colecţiunilor*, 1912, nr. XX p. 147 şi 148. Atestatele sunt în ruseşte şi semnate de Podpocovnicul brigăzei a 5-a de artilerie, de un general maior rus şi Podpolcovnicul Gaicovschi.

[55]) *Arhivele Statului din Iaşi*, Postelnicia, dos. 75-1844, fila 321 (cf. Ungureanu,, op. cit., p. 1-2).

[56]) *Arhivele Statului Iaşi* Tr. 1765 dos 56 fila 34 şi 61; Tr. 1382 dos. 746 fila 274 şi Arhiva Mitropoliei, ateştaţii mitricale pe 1846, precum şi 1382 op. 1569, dos. 966, fila 384. (cf. Ungureanu, op. cip.. p. 1 şi 14)

[57]) In ziarul *Romanu*, 1886 nr. 98 e citată şi Aglaia Drăghici, secretară a societăţii de binefacere Caritatea. Să fie fiica lui Manole sau a altui Draghici?

[58]) In legătură cu activitatea judecătorească a lui Manolache Drăghici se află diferite acte în: Ghibănescu, vol. XII, p. 9, 23, 24, 27.; *ibidem, Surete*, vol. VIII, p. 192.

[59]) Sturdza, *Acte*, vol III, p. 1035.

[60]) In legătură cu aceasta Iorga scrie: „Tineretul moldovean era întreg pentru Unire, şi din el se recrutau cei mai harnici propagandişti. El trebuia lovit. Se suprimară clasele „universitare de filosofie şi de drept, apoi, la cea dintâiu neînsemnată tulburare de ordine, profesorii trebuiră să plece şi Academia fu închisă. Aceeaşi soartă o avu şi şcoala de preoţi de la mânăstirea Neamţului. Se adause închiderea, prin ţinuturi, a douăzeci şi două şcoli elementare. Asachi publică *Istoria Moldovei* în care e criticată administraţia lui Grigore Ghica, pomenindu-se şi *Actele oficiale*, tipărite de N. Istrati —, a Postelnicului Manola hi Drăghici, care, ca şi traducătorul, din altă familie, Vasile Drăghici, fusese trimes pentru acţiunea anti-unionistă prin ţară". (*Istoria Românilor*, vol. IX, p. 297).

[61]) Dăm aici lista a estor Acatiste păstrate până în prezent:

[1]) *Acaftistul a cuvioasei noastre maice Parascheva*. Iaşi, 1849, 46 p.+1 pl.

[2]) *Rânduiala slujbei Sf. Împărtăşiri*. Iaşi, 1860.

www.dacoromanica.ro

[3]) *Acaftistut a cuvioasei noastre maice Paraschiva,*, tipărit cu cheltueala D-sale Logofăt Alexandru Dimitrie Ghica Iași, 1862, 41 p+1 pl

[4]) *Acaftistul la celui întru Sfinși părintelui nostru Spiridon episcopul Trimutundiei făcătorul de minuni.* Tipărit cu cheltuiala D-sale Logofătului Alexandru Dimitrie Ghica. Iași,1862, 28 p.+1 pl.

[5]) *Acaftistul sfântului Marele Mucenic Mina.* Tipărit cu cheltuiala D-sale Logofătului Alexandru Dimitrie Ghica. Iași, 1862 24. p.

[6]) *Acaftistul sfinților patruzeci mucenici muriți în E...* Savastiei, compus de Postelnicul Manolache Drăghici cu binecuvântarea Prea Sfințitului Locotenent de Mitropolit Chesarie Sinadon. Prin stăruința meritului întru bresbiteri Iconomul Ioan Anastasiul și cu ajutoriu a mai multora din poporeni ai bisericiei cu hramul sfinților 40 mucenci. Iași, 1862, 23 p.

[7]) *Acaftistul marelui martir Mina,* a doua ediție. Iași, 1872, 26 p.

[8]) *Acaftistul Sf. Marei mucenică Ecaterina.* Retipărită cu cheltuiala închinatei Maria Dordea. București, 1885, 23 p.

[9]) *Acaftistul a cuvioasei noastre Maice Paraschiva,* compus de Manolache Drăghici în anul 1862, și prescris de Monahul Macarie paracliser în Sf. Mitropolie. Iași, 1923, 16 p.

[62]) Iorga, *Pagini de critică din tinerețe.* Craiova, 1921, p. 39

[63]) *Ibidem.* p. 40.

[64]) *Ibidem,* p. 35.

[65]) Iorga, *O viață de om,* vol, I, p. 55—56

[66]) Dosarul divorțului la *Arhivele Statului din Iași,* Arhiva Mitropoliei, dos. 973/1842 (cf. Ungureanu. op. cit. p. 14).

[67]) Comunicată mie de N. Iorga.

[68]) *Ibidem.*

[69]) *Ibidem.*

[70]) *Ibidem.*

[71]) Iorga, *Femeile în viața neamului nostru.* Vălenii de Munte, 1911, p. 146.

[72]) *Adolf* roman istoric găsit în hârtiile unui necunoscut, tradus din limba franceză. Iași, 1859. 122 p.

[73]) Iorga, *Traducerile din limba franceză în literatura română.* București, 1926, p 10—11. Despre Elena Drăghici și N. Iorga, *Femeile în viața neamului nostru,* p. 142:„ mai târziu, bunica mea, Elena, fiica marelui vornic Iordache Drăghici dă o versiune a lui Adolf de Benjamin Constant, alte traduceri ale ei s'au pierdut în manuscript".

[74]) Iorga, O viață de om, I, p. 7.

[75]) *Arhivelele statului Iași,* Tr. 1788; op. 2039, dos. 4503 (cf. Ungureanu op. cit. p. 14).

www.dacoromanica.ro

FAMILIA ARGHIROPOL

Discuţii asupra originei. In anul 1840 Elena Drăghici se mărită cu Gheorghe Arghiropol, din a căror căsătorie au rezultat trei copii, printre care şi Zulnia, mama lui Nicolae Iorga: „mama mea este fiica lui Arghiropol, a unui Miclescu. Familie bizantină care a trăit până aproape".

Asupra originii familiei Arghiropol s'au emis două teorii. După Sion sunt două familii Arghiropol în ţară. Una stabilită la Tutova şi care ia fiinţă pe pământ românesc prin Ion Arghiropol, ofiţer în armata rusă, venit în Moldova. S'a căsătorit cu o Miclească. Din căsătoria lor pornesc mai mulţi copii, iar moşia pe care o aveau la Suceveni, au vândut-o lui Costachi Conachi pentru datorii. O a tă familie numită Arghiropol, afirmă Sion, stabilită mai târziu în Moldova, este aceea înrudită prin căsătorie cu Cantacuzino-Paşcanu [1]).

Nicolae Iorga este convins că aceste două familii aflate în Moldova scoboară din acei Arghiropoli, foşti mari dragomani la Poartă. La începutul secolului trecut erau la Constantinopol doi fraţi — Ioan şi Iacob — cu o mare influenţă în cercurile politice. Se spune că Arghiropol este „un des hommes le plus marquants du Fanal, pour sa richesse, ses moyens intellectuels et son influences" [2]). Iacob Arghiropol a fost acreditat turcesc la Berlin [3]), iar în 1815 era pe cale să ajungă Domn în Principate. Dar cu toată influenţa lor la Poartă, Sultanul trece dreptul la domnie în Ţările noastre asupra a patru familii, fiind excluşi Hangerli şi Arghiropoli, cărora li se acordă în schimb pensii dela ceilalţi fanarioţi [4]).

In nenumărate rânduri, Nicolae Iorga a susţinut că Arghiropolii rudă cu dânsul fac parte din vechea familie bizantină, care, cu secole în urmă, a dat împăraţi la Constantinopol.

www.dacoromanica.ro

Ducange citează la 840 pe Leon Argyr, strămoşul acestei familii imperiale, care înalţă o mânăstire in Capodistria şi tot el recomandă apoi expediţia în contra Paulicianilor. Mulţi dintre urmaşii acestuia sunt figuri proeminente în Evul Mediu. Roman al III-lea ajunge în 1028 împărat la Constantinopol.

Cretanul Ion Argyropulos, unul din marii savanţi ai timpului, fiind chemat de Medici, era profesor la Florenţa,[5]) iar un alt Argyropol ajunge Mitropolit la Salonic.[6])

Un membru al ramurei rămase la Salonic trece în Principate, căsătorindu-se — prin 1795 — cu o fiică a lui Alexandru Moruzi.[7]) Fiul acestuia, Emanuel, a fost ministru, iar fratele său, George, mare ban şi caimacan la 1812, s'a căsătorit cu fiica lui Caragea. Emanoil Arghiropol a ţinut pe Pulheria Cantacuzino şi aveau moşie la Dumeşti.[8])

Rudenia acestora cu Arghiropolii bizantini şi cu Ioan Arghiropol, asupra căruia vom insista mai jos, rămâne a fi dovedită. De altfel, în Principate mai apar şi alte familii cu acest nume. Bună oară, în 1806 era la Craiova Postelnicul Iordache Arghiropol.[9]) Nicolae Iorga susţinea că documentaţia necesară explicării filiaţiunii s'ar afla în lucrarea lui Sp. Lampros: Argyropoleia Atena, 1910.

Primul Arghiropol neîndoelnic pe pământ românesc.

Cu Ion Arghiropol ne facem intrarea în faptele sigure, ale căror documente ne sunt cunoscute în prezent, luând cunoştinţă cu înaintaşi ai lui Nicolae Iorga bine stabiliţi. Se pare că unul din fraţii Arghiropoli, mari dragomani la Poartă, a avut un descendent şi, care, la rândul său, are pe Ioan. Acesta a urmat şcoala militară împărătească şi a venit în Moldova, la Tutova, întemeind o nouă familie. Originea lui nu putea fi decât nobilă, fiindcă în şcoala de cadeţi dela Petersburg erau primiţi numai fiii de boieri.[10]) Din documente reiese că Ion Arghiropol, care se mai chema şi Ion Hristoforovici, era dragoman rusesc la Iaşi. Se căsătoreşte cu Catinca, fiica lui Iordache Miclescu, dela care primeşte moşia Suceveni. Dornic de a poseda cât mai mari întinderi de pământ, măreşte moşia soţiei sale dela 1213 la 2502 stânjeni, intrând astfel într'o serie nesfârşită de procese cu foştii stăpâni ai pământurilor, răzeşii localnici, încât aceştia i-au dat numele de „tiranul". Dar soarta a făcut ca fosta moşie a lui Mi-

www.dacoromanica.ro

clescu şi Arghiropol să ajungă din nou în mâinile clăcaşilor localnici, prin legea împroprietăririi din 1864.[11])

Venit din Basarabia, Ion Arghiropol se stabileşte la Tutova, căsătorindu-se cu Catinca Miclescu. Au avut trei copii: Sevastiţa, Olimpiada şi Gheorghe. In Mai 1834 Sevastiţa se căsătoreşte cu Postelnicul Iancu Costachi, zis Negel, care era nepotul mitropolitului Veniamin Costachi. In foaia de zestre a Sevastei sunt cuprinse diamante, o „icoană a preacuratei maicii Precistei ferecată cu argint" şi mai multe boccealâcuri. Cadoul de nuntă al Mitropolitului a fost „un şal alb", pe care mirii îl schimbă cu o droşcă de Viena.[12]) Au avut mai mulţi copii, unul numit Veniamin Costache, iar urmaşi de ai lor trăiesc şi astăzi în Bucureşti. La 1825 zideşte o biserică.

Olimpiada s'a căsătorit cu fiul vestitului doctor Samurcaş.

Un boer pierdut în ţărănime: Gheorghe Arghiropol.

Gheorghe Arghiropol era mic la statură, puţin cocoşat, urât chiar. S'a născut în jurul anului 1815 şi a murit în 1888, în urma unui atac de cord. Nicolae Iorga a cunoscut pe „micuţul meu bunic roşu la păr, cocoşat dintr'un accident de călărie, voluntar şi duşman al lumii care nu preţuia pe cel fără de cultură mai înaltă".[13]) Avea moşie la Cucii Romanului. In 1840 se căsătoreşte la Iaşi, unde locuia, cu Elena Drăghici. Din păcate, erau două firi diametral opuse. Soţia era femeie cultă, frumoasă, crescută în pensioanele franceze ale timpului. Ii plăcea viaţa cu dus la teatru, cu cetitul literaturilor străine, cu vizite la rude şi cunoscuţi. Arghiropol se simţea în largul său în mediul rural, cu gândul la pământurile sale şi departe de o societate cu aspiraţii „revoluţionare". Intr'un cuvânt, nu avea nicio afinitate cu mediul intelectual. De aici divorţul pronunţat în favoarea soţiei „pentru reaua vieţuire". Tenacitatea şi dispreţul Elenei Drăghici pentru Gheorghe Arghiropol s'a manifestat şi prin ţinerea la sine a copiilor. Soţul, pare-se, nu a opus nicio rezistenţă. Altfel, Zulnia Iorga s'ar fi pierdut în viaţa de sat.

Din această primă căsătorie, Arghiropol a avut trei copii, botezaţi cu nume ce aduc din atmosfera bizantină: Constantin, Emanuel şi Zoe. Retras la ţară, sătul de sgomotosul oraş, ursuzul moşier se recăsătoreşte cu o oarecare numită Scânteie, având, de astă dată, două fete. Nu cunoaştem mo-

www.dacoromanica.ro

tivele care au îndemnat pe Arghiropol să se căsătorească pentru a treia oară, luând de soție o țărancă. Deși era mic la trup și cocoșat, Gheorghe devine acum tatăl al altor doi sau trei copii. Ursuzul moșier s'a ocupat numai cu agricultura, iar singura bucurie a vieții o simțea colindând în fuga calului pământurile care-i aparțineau. Se pare că a murit, după cum am spus în 1888, în urma unui atac de cord. De aici teama Zulniei Iorga să nu moară ca și tatăl său.

Despre urmașii lui Gheorghe Arghiropol din ultimele două căsătorii informațiile ne lipsesc. In 1931 când Nicolae Iorga avea conducerea Statului, a venit la dânsul țăranul Arghiropol. Era un urmaș al lui Gheorghe. Rudele nu se cunoșteau, fiind la prima vedere. Țăranul Arghiropol era de statură mijlocie, îmbrăcat în costumul de acasă, cu energie în privire și cu vorbirea cumpănită. Venea la nepotul său, acum prim sfetnic al Tronului, să-l facă primar în satul natal din județul Roman, unde mai avusese același rang în guvernarea liberală. Pentru Nicolae Iorga a fost o mare bucurie că stă de vorbă cu unchiul său atât de mândru în straiele țărănești. Era, credem noi, care am fost martor la această scenă, mai mult curiozitatea omului de știință care căuta să prindă din vorba și privirea țăranului caracteristica Arghiropolilor rămași în mediul rural.

Peste trei ani, la 11 Noembrie, 1934 Nicolae Iorga întoarce vizita unchiului. Il lăsăm să povestească singur întrevederea: „Drum greu, prin ținuturi arhaic de înapoiate, la Cuci, odată moșia bunicului mieu Gheorghe Arghiropol, al cărui loc de casă, cu căsuța fiicei lui, Natalia Teodoru, — o bătrână..., — mi se arată. Apoi, peste splendida întindere rodnică supt dealul cu huceagurile, la Bozieni, unde, — și la Buda și la Crăiești — sunt rudele mele, admirabili țărani. Conosc pe fiul mătușii mele Olimpiada, sătean cărunt, pe fiul lui, un frumos băiat, factor rural, familia simpatică a unchiului meu de aceiași vârstă, Iancu. De acolo la Crăiești, unde sora lui Iancu, Eugenia, a avut cincisprezece copii, dintre care nouă trăiesc soțul ei e un Otea; (ea a lăsat copilița de treizeci de zile pentru a merge să îngrijească pe front de fiul ei rănit.) Mișcătoare întâlnire neuitată. Voi lua pentru a li continua creșterea două din verele mele țărance“ [14]).

www.dacoromanica.ro

Din cele mai de sus rezultă că din copiii lui Gheorghe Arghiropol mai erau în viață în 1934 următorii pe care i-a

Iancu Arghiropol

cunoscut și Nicolae Iorga: Natalia, măritată Teodoru, Olimpiada, Iancu și Eugenia. Natalia este cea mai în

www.dacoromanica.ro

vârstă, probabil să fie unul din copiii celei de a doua căsătorie Olimpiada are un fiu, acum sătean cărunt, cu un copil, factor rural. Iancu Arghiropol cred că e țăranul venit la București în 1931. Eugenia ia de soț pe țăranul Otea, cu care are nouă copii în viață, din cincisprezece născuți.

Un modest gazetar de provincie: Emanoil Arghiropol

De mult sprijin i-a fost Zulniei Iorga fratele său Manolache Arghiropol. Cu un an mai mare decât sora sa, și-a consacrat viața mai mult scrisului. A fost magistrat și avocat, director de ziare și reviste, nuvelist, poet, traducător din franțuzește, autor de opere juridice. Ca avocat, se zice, era un orator plin de vervă spirituală. Ca ziarist a condus ziarul Romanu, iar ca literat a avut Jurnal pentru toți și Nuvele romîne.

La un an după apariția Convorbirilor literare, Emanuel Arghiropol tipărește în aceeași tipografie revista literară, de acelaș format cu al Convorbirilor, *Jurnal pentru toți*[15]). In primul număr din 1 Ianuarie 1868, el fixează programul: „In toate părțile lumei, literatura a fost și este privită ca mijlocul cel mai principal la desvoltarea și cultura popoarelor. Literatura fiecărei țări ne descopere o nouă sferă de idei. Ea posedă caracterul fiecăreia societăți și moravurile fiecărui popor. Considerându-le putem judeca și admite ce este bun, înlătura ce este rău Ea a fost ocupațiunea cea mai serioasă a tuturor bărbaților din secolele trecute și acest de față"[16]). Pătruns de menirea literaturei, mai ales la un popor ca cel român, care, după autor, e lipsit de o glorioasă literatură, Arghiropol scrie că se impun pentru aceasta două îndatoriri: „geniul și gustul frumosului" la scriitor și „încurajarea și îmbrățișarea" dela societate. Literatura trebuie să fie națională, de aceea Arghiropol va înlătura traducerile, „care nu pot avea acelaș gust ca cele naționale". Iar literatura sa nu va cuprinde „nici invențiune, nici artă, nici inspirațiune", ci numai „descrierea exactă a moravurilor, a sentimentelor și a întâmplărilor poporului nostru. Nu voesc a'mi atribui nici un talent: voi aduna lucrurile petrecute și le voi încadra". Convins că are „aplicațiune către literatură" nu va publica în revista sa nimic din domeniul politic și cheamă în spiijinul ideilor sale „opiniunea publică".

www.dacoromanica.ro

Planurile lui Emanoil Arghiropol, lesne de a le găsi originea, sunt demne de ţinut în seamă, dar nu le aplică în cuprinsul re-

EMANUEL ARGHIROPOL

vistei. Mai toată revista cuprinde literatură de aventuri fantastice sau descrieri de călătorie, toate traduse din franceză de Arghiro-

www.dacoromanica.ro

pol: Călătorie în Insulele Ioniene de De Chateauvieux, Voiaj în odaia mea de Xavier de Maistre, Maniera de a trăi bine, Condamnata, Familia luntraşului. Modest se adaugă la aceste traduceri literatură originală în proză şi versuri semnată de autori necunoscuţi: D. Gulea, N. Roiu, C. Ciurea, Gh. Stati, Iancu Holban, G. Lazariu, Luca Valerian, Emil Simon, Em. Cobulescu, etc. Ingrijit tipărită, cu bogate şi frumoase clişee executate la Viena, Jurnal pentru toţi nu joacă niciun rol în desvoltarea literaturii române.

Pe timpul când tipărea revista, Arghiropol deschide o librărie în strada Mare, unde vindea şi note muzicale.

In anul 1872 se înscrie în baroul de laşi pe baza certificatului eliberat de consiliul de examinare pentru constituirea ordinului de avocaţi din 7 lunie 1868 [17].)

In 1877 se afla la Galaţi, unde era numit magistrat sau proprofesa avocatura. Ros de boala sa cea veche, literatura, publică un nou periodic, *Nuvele Romîne.* [18]) Rămânând credincios principiului de a nu publica decât literatură originală şi „nicio traducţiune", în schimb umple paginile celor trei volume apărute cu proză prelucrată: Inconvenientul de a purta cortel, Un vis, anecdote, etc.

După drumuri nesigure prin mai multe oraşe ale ţării Arghiropol se stabileşte la Roman, ca avocat. Setea de publicist nu se potolise. De astădată face politică, tipărind ziarul local: *Romanu* [19]). Este un ziar fără însemnătate fiindcă directorul nu avea nerv gazetăresc şi politic. Primul an cuprinde numai reproduceri. Cu toate acestea, ziarul Romanu al lui Emanoil Arghiropol este predestinat să dureze peste veacuri pentru că în 1884 scrie câteva articole micul nepot de 13 ani al directorului. Copii fără tată, George şi Nicolae Iorga petreceau vacanţele pe la rude. Deseori refugiul era la Manole Arghiropol, la Roman: „zile de copilărie trăite aici se leagă de acest oraş, pe care nu l-am văzut de aproape douăzeci de ani. Am locuit luni de vacanţă într'o cancelarie de advocat lângă palatul Tribunalului, pe care-l recunosc îndată, dar nu şi odăile biroului care mi se păreau atunci aşa de mare şi acum se pierde între casele joase, cu fereşti mărunte; am cetit acolo, în cămăruţa din mijloc, dintr'o bibliotecă de romane franţuzeşti, cărţi care vorbeau puternic închipuirii mele

www.dacoromanica.ro

ce-şi făcuse aripile; am cunoscut întâia oară la acest unchiu, care era gazetarul districtului său, înţelepciunea de douăzeci şi patru de ceasuri a ziarelor"[20]). Aceleaş amintiri ale lui Nicolae Iorga se completează cu altele de mai târziu, în care arată că îl şi ajuta pe unchiul său la redactarea gazetei: „Pacea sufletului venea numai odată cu vacanţele cele mari. La Roman aştepta

EMANUEL ARGHIROPOL

marea bibliotecă a unchiului de acolo, cu cărţi franceze de ştiinţă popularizată, cu splendide volume ilustrate despre tainele mării, cu nuvele ca acelea ruseşti ale lui Solohub. Fără a pomeni scrierile înseşi ale lui Emanuel Arghiropol: versuri, nuvele, amintiri din războiul de la 1877. Pachetele de ziare veneau zilnic, aduse de Iacob Riven, secretarul, ~~şi~~ cu ce lăcomie mă aruncam asupra hârtiei proaspete? Oprit o clipă înaintea primejdiei ştiinţii şi filosofiei fără Dumnezeu din „Contemporanul" lui Ion Nădejde, am ajuns să mă cufund într'o lectură care mi-a răpit toată evlavia lungilor aşteptări în picioare în faţa stranelor dela Sfinţii Voevozi lângă casa cucoanei Balaşa, cu nucii bătrâni şi prunii bogaţi în goldane dulci... Stăteam la masa lui „moşu Manole", care, cu ciubărul în care-şi răcia vinul supt masă, îmi dicta pentru ziarul, pe care apoi, proaspăt venit dela tipografia lui Kubelka, îl pătu-

www.dacoromanica.ro

ream şi-l timbram, foiletonul tradus dintr'un Moléri pe care mă îndărătniceam să-l scriu Moliére, ori, retras în colţul meu, redactam anecdote pentru pagina a patra sau judecam politica generală a Europei, nu fără a mă lupta crunt cu conducătorii ei, în articole pe care „moşul" le găsea vrednice de a fi publicate în fruntea ziarului său „Romanu", fără *l* ca să nu se confunde cu „Romanulu" al lui C. A. Rosetti[21]).

Literatura lui Arghiropol este fără însemnătate, având în el numai dragostea pentru litera scrisă. Lipsit de talent încearcă şi versul, dar pe cele traduse, bunăoară acestea:

Pentru ce aste lungi suspine? Pentru ce astă durere?
Nimica 'n lume mie nu-mi place, ah! mor de urât:
Căci străin pe aceste locuri, inima-mi gemândă cere
Să sboare în ţerişoara în sinul căreia m'am născut.
(Wallon, Dorul de patrie).

Meseria de avocat i-a dat prilejul să publice deasemenea un număr nesfârşit de prelucrări din domeniul juridic[22]). Admirator al lui Ion Brătianu, a cărui politică o făcea, Arghiropol a rămas un „biet ziarist de provincie". Imbătrânit înainte de vreme, părăsit de frumoasa-i soţie, obez, încât i se îndoise urechile de grăsime şi abia de mai putea merge la Tribunal, deşi locuia alăturea, afemeiat, trăind destul de strâmptorat, Emanuel Arghiropol s'a pierdut în anonimat, deşi stăruise un sfert de veac în domeniul aprig al presei şi literaturii. După urma lui a rămas un fecior Cezar, „splendid ofiţer de artilerie, aşa de bine însurat, care a isprăvit mai târziu, părăsit pornirilor sale neorînduite, în cele mai triste şi mai părăsite împrejurări"[23]).

O viaţă neprihănită de jertfă şi suferinţă: Zulnia Arghiropol

Apariţia pe lume a Zulniei Arghiropol coincide cu despărţirea părinţilor săi, adică anul 1842. A crescut cu cei doi fraţi ai săi tot timpul lângă Elena Drăghici. Educaţia a căpătat-o în pensioanele franceze ale Iaşului, unde primea cunoştinţe de bună purtare în societate, pianul şi limba franceză. In casa mamei, Zulnia vorbea franţuzeşte, citea literatură în aceeaş limbă şi cânta la pian, mama fiind mult mai înzestrată decât fiica. Manolache Drăghici, unchiul, în casa căruia creştea, era şi el un

www.dacoromanica.ro

om al cărţii, aşa încât mediul desvoltării Zulniei era din cele mai alese care se putea oferi pe acea vreme. In felul ei de a fi nu are nimic din firea tatălui, pe care abia de-l cunoştea.

Zulnia Arghiropol moştenise frumuseţea Elenei Drăghici, încât pretutindeni era admirată pentru gingăşia tinereţei ei. Nu sunt lipsite de interes din această privinţă mărturiile unui ofiţer transmise prin Nicolae Iorga: „La Vereşti, de unde se desface vechea linie spre Botoşani, în gara galbenă, asemenea întru toate cu cele din Galiţia, de reţeaua cărora s'a ţinut atâta vreme, — un bătrân fost ofiţer, care are toată înfăţişarea unui arendaş din Argentina sau a unui bogat ţăran din Italia, îmi vorbeşte de mişcarea revolutionară dela 1870 — „revoluţia dela Ploeşti" — şi de alte lucruri care răspândesc pentru mine mirosul unui vechiu buchet descoperit între filele unei cărţi părinteşti. El spunea adecă despre o reprezentaţie la teatrul din Iaşi acum patruzeci de ani, la care se găsea împreună cu alţi *iuncări* şi despre o foarte frumoasă fată de cincisprezece ani, care, în rochia ei albastră, întrecea pe toate tovarăşele ei: acea fată se chema „demoazela Zulnia Drăghici", şi era mama..." [24]).

In Iunie 1860, Elena Drăghici se prăpădeşte, dar abia trec trei luni că fiica ei se şi căsătoreşte. Pe atunci, Zulnia Arghiropol avea 17 ani şi prin frumuseţea ei fermecase pe tânărul avocat, în vârstă de numai 23 de ani, fiul bogatului şi cunoscutului avocat Costache Iorga. Abia o copilă, acum devenită „Iorgulească", Zulnia cunoaşte toate plăcerile vieţii alături de un soţ care, din dragostea-i mare, era în stare să facă şi moarte de om cu acela care ar fi îndrăznit numai să-şi arunce ochii pe jumătatea vieţii sale. La puţin timp după căsătoria făcută pe tăcute, Costache Iorga îi iartă primindu-i în casa sa, unde rămân până în 1868. Aceşti trei ani sunt singurii din viaţa Zulniei Iorga fără griji. Sunt ani de beţie a fericirii, de baluri, de zaţafeturi. Casa îndestulată şi plină de lumea sgomotoasă a Conului Costache i-a ţinut cum nu se poate mai bine. Tânăra soţie era iubită de toată lumea pentru farmecul întregei sale fiinţi: frumuseţe răpitoare şi un caracter majestos, dar liniştit.

La 1 Aprilie 1869 Costache Iorga moare şi tot în acelaş timp lui Nicu Iorga îi paralizează mâna dreaptă. Vin doi ani şi mai bine de boală, dar nu prea grea şi care nu au răpit

www.dacoromanica.ro

setea de viaţă a Zulniei. Tristeţea e luminată de bucuriile ducerii la Töplitz, în două veri, iar în a treia la Slănicul de Moldova. Sunt ani rămaşi adânc săpaţi în memoria Zulniei. In 1928, când dânsa avea 86 ani, încă îşi aducea aminte cu adâncă emoţie de călătoriile din Cehoslovacia.

Nicu Iorga se însănătoşeşte, este acum avocat cu clientelă, câştigă bine. Liniştea şi bucuria în casă vin cu cei doi copii: Nicolae şi George. Dar bucuria este de scurtă durată. Nicu Iorga reîncepe vlaţa de jocuri de cărţi, cu nopţi pierdute, alinate în plăcerile vinului. Boala reapare în toată cruzimea ei. Bruma de avere strânsă se fărâmiţează cu boala. Vin ajutoarele prietenilor şi rudelor. Iar în 1876 Zulnia Iorga rămâne văduvă, cu doi copii mici, şi numai cu o pensie de 60 lei pe lună.

De acum înainte tânăra văduvă se consacră numai şi numai creşterii celor doi băeţi. Este o mare încordare a voinţei pentru ca cei rămaşi să nu ducă lipsă. Ce putea, oare, să îndestuleze biata pensioară de 60 lei pe lună în creşterea celor doi copii şi a mamei lor? De aceea „călătoriam, mînaţi din urmă, de biciul nevoii, în căutarea casei celei mai bune, care să fie şi ieftină“ [25]). Spre un trai mai îndestulat Zulnia Iorga a recurs, în primul rând, la ajutorul rudelor, care erau luate la rând. „Cu toată straşnica strâmtorare a mamei, pe care o sprijinea, mai mult decât pensia pânii din toate zilele, ajutorul rudelor, legate prin acea solidaritate a unei întinse familii boiereşti mergând şi până la cel din urmă, cel mai sărac şi cel mai nenorocit“ [26]). Aceea care trăise fără griji, în case îndestulate şi, mai ales, moştenise mândria boierului, a trebuit să se coboare până în a lucra pentru alţii. Am simţit şi eu, spune Iorga, din scrisoarea unei vecine din fund care chema pe „Madame Zulnie“ să-i facă o rochie. Câte lipsuri trebue să fi îndurat ca să deschidă, deşi pentru puţină vreme, un atelier de croitorie în asociaţie cu Ruxandra Simionescu [27]) Trebuia să facă rochii şi rudelor în schimbul ajutorulni primit. Altă dată a subînchiriat o parte din odăiţe. Şi câte sforţări nu au trebuit Zulniei, încât, uneori, ajungea la gândul să se remărite, odată cu un „bătrân maior cu faţa osoasă, înroşită de oftică“, iar altă dată cu un „tânăr frumos cu barba blondă răsfirată“.

In tot acest sbucium, Zulnia Iorga rămînea de un „îngeresc

www.dacoromanica.ro

optimism". Copiilor le făcea rochițe de pichet alb cu brandenburguri albastre. In fiecare Duminică îi ducea la biserica Ovideniei, punând flori luate din grădina casei pe tetrapodul icoanei de hram. Zulnia era foarte religioasă ca și unchiul ei, Manolache Drăghici. Pe copii îi învăța rugăciuni, iar seara îi punea să facă o cruce pe partea cearceafului patului acoperit de pernă. Nicolae Iorga nu uită aceasta: „seara, într'una din casele noastre, repede schimbate, sună prelung duioasele accente ale rugăciunei[28]). Cât au fost mici, mama își ducea copiii în fiecare dimineață la

ZULNIA IORGA

școală. Ii urmărea în facerea lecțiilor. Uneori chema „moșii" să mustreze copiii, când greșelile lor erau mai mari. Odată chiar a mustrat mai tare pe Nicolae Iorga. „Traiu aspru și trist. Pîri dela școală, crezute acasă, și sentimentul sfâșietor al pedepsei nemeritate, din mâini pe care le respectam, și le iubeam"[29]). In casă vorbeau franțuzește, limbă moștenită dela Drăghici. Ca un omagiu adus Zulniei Iorga, reproduc părerile lui Ion Simionescu, care a cunoscut-o în aceste începuturi. „Era o femeie excepțională. Cultă, isteață, cu vorba vioaie și caldă, avea o memorie neobișnuită. Așa s'a păstrat până la adânci bătrânețe. Am rămas uimit, odată la Vălenii-de-Munte, când îmi împrospătă amintirile din Botoșani, despre oameni, locuri și întâmplări chiar mărunte,

www.dacoromanica.ro

pentru mine trecute în negura uitării. Le înşira cu un colorit atât de viu, încât îmi apăreau, când ea, şi numai ea vorbea, ca realitatea înviată.

Cred că multe din însuşile positive ale lui N. Iorga, inteligenţa, vorba convingătoare şi, mai ales, memoria-i uimitoare sunt partea moştenită dela mama sa. Chiar sensibilitatea, uneori părând bolnăvicioasă prin extrema ei fineţă, le era comună. O vorbă nelalocul ei o făceą să sară'n sus, cu ripostă neîntârziată, uneori usturătoare.

Numai într'o privinţă nu se asemănau. Rămasă văduvă, cuiând după naşterea celor doi fii, Cucoana Zulnia ştia să se descurce cu abilitate dar şi hărnicie, din greutăţile vieţii. Era îndemânatecă în confecţionarea lucrurilor de artă, din nimicuri. Partea practică a vieţii, la N. Iorga, era aproape absentă. Cu greu ar fi răzbit în labirintul vieţii zilnice, fără sprijinul până la jertfă, a tovarăşii sale din urmă. Prin eroismul ei în lupta cu greutăţile tot mai mari, prin devotamentul ei dus până la reducerea personalităţii proprii, ea a ştiut să menţină fer t de orice griji mărunte pe soţul ei şi astfel i-a dat putinţa să aibă liniştea necesară pentru creaţiuni veşnice, scutindu-l de irosirea vremii şi de neplăcerile stânjenitoare producţiei.

Celor două femei, mama şi soţia, cultura românească le datoreşte bună parte din prodigioasa activitate a lui N. Iorga.

Cele mai vechi amintiri ale mele asupra copilului Iorga, vin dintr'o admiraţie pentru el, tocmai prin grija mamei. De câte ori treceam pe ulicioara întortochiată, noroioasă, din dosul căsuţei modeste cu faţa spre grădină, de lângă atelierul unui fierar neamţ, în care locuia, fără voie îmi atrăgea privirea un tablou spre care cătam cu mare jind. La umbra unui stufos arbore, mama lucra, cosea, împletea, supraveghind jocul destul de sburdalnic al copilului mai mic. Celălalt-Nicu-stătea lângă ea, cu o carte'n mână. In sufletul meu de copil mai necăjit, tabloul mă impresiona. Mi-a rămas viu şi acum tot aşa; — îmi e păstrată grija cu care mama întovărăşea pe copiii ei la şcoală. Mă uitam la ei, mergând în urma lor, încet, pare că nu mă mai săturam să le admir hainuţele curate, cu pantaloni până la genunchi, cu surtucaşul tăiat pe măsura trupului. Erau haine de „pliuş albastru"[30].)

Desigur, părerile lui Ion Simionescu sunt un omagiu adus Zulniei Iorga. Fiindcă memoria fenomenală a lui Nicolae Iorga

www.dacoromanica.ro

cum şi alte însuşiri ale sale nu au nicio legătură cu aceea care a fost mama sa.

Am cunoscut din 1925 pe Zulnia Iorga. Rămăsese o mână de om, puţintică la trup, cu vederea foarte slabă şi fără de auz, cu dureri mari în oase. Odaia sa era plină de icoane. Pe vremuri tot aşa a fost şi camera lui Manolache Drăghici. Era cu mare credinţă în Dumnezeu. Dorea să moară de moarte bună, ca să poată chema preotul spre a o împărtăşi. Mai mulţi înaintaşi ai săi se prăpădiseră subit, din pricina inimii, şi bătrâna se'ngrozea să se stingă fără a avea lângă sine pe reprezentantul Domnului.

Îi părea rău că nu aude, din care cauză trebuia să steie singură, cuc, fără a mai lua parte la discuţii. Deasemenea tot auzul o împiedeca să mai cânte la pian. Ce durere, spunea Zulnia Iorga, trebue să fi fost în sufletul lui Beethowen că nu-şi mai auzea compoziţiile. Bietul Beethowen, exclama Coana Zulnia, să nu poată auzi el notele pe care le scrisese! In schimb, era foarte mulţumită că mai vede, fiindu-i astfel îngăduit să citească. Dar cum citea: cu ochelarii şi o lupă puternică. Citea zilnic *Neamul Românesc*, de unde, în primul rând, articolul fiului său. Când nu se aducea ziarul, era nervoasă, iar vocea sa stridentă spărgea tăcerea camerei în cererea făcută de a i se aduce „jurnalul". Amintirile tinereţei îi erau bine întipărite. Vorbea cu multă plăcere de Viena, Praga şi Cernăuţi, oraşe pe care le vizitase. Regretul vieţii sale rămânea că nu s'a învrednicit să vadă Parisul. Dacă trăia Nicu, soţul meu, ne duceam şi la Paris, afirma cu certitudine bătrâna.

Vorbea cu mândrie de originea sa boierească. Se considera boieroaică, făcând caz de rudenia sa cu Boldur, Catargiu, Sturdza, Veniamin Costachi, Anghelichide. Îi părea rău de duşmănia dintre Iorga şi Tzigara Samurcaş, cu care se'nrudea Din cauza certei nu mai putea să se ducă în casa acestuia, dar nu uita să adauge că greşeala e a lui Tzigara. Era vară primară cu Smărăndiţa Catargi, de unde intervenţia Primului ministru Catargi ca Nicolae Iorga să-şi treacă licenţa într'un sigur an de şcolaritate. Ca boieroaică, cum se considera, dispreţuia slugile, pe care se cade să le ţii la distanţă. Tot suflet de om sunt şi ele, nu le poţi face rău, dar nici nu poţi sta la masă cu ele. Sunt oameni de rând care nu au decât o singură menire: aceea de a servi.

www.dacoromanica.ro

Vorbea cu mândrie de Nicolae Iorga şi cu dragoste de George Iorga. Când ieşea în oraş cu fiul său Nicu şi de se'ntâlnea cu profesorii, aceştea o salutau dela distanţă, spunându-i că are un copil extraordinar. Din această cauză era ţinută în mare stimă. Cu toate aceastea, Zulnia Iorga se simţea mai aproape de celălalt fiu al său, George. Deasemenea îi plăcea să spună că fiul său Nicu îi seamănă. Dânsa i-a transmis talentul de a scrie, care, perfecţionat, a ajuns în mare cinste la fiul său. Când Zulnia Iorga făcea aceste afirmaţii, gândul ei se îndrepta spre cele trei traduceri făcute din franţuzeşte: Musset, Petru şi Camilia; Mareşal, Nepoata Preşedintelui şi Lambert, Convorbirile în familie [31]). Traducerile, atât prin alegerea făcută cât şi prin limba greoaie şi plină de neologisme, o aşează cu mult în urma mamei sale. Ele vin ca o influenţă a mediului în cara trăia fratele său, închinat acelei literaturi franceze lipsită de interes. De altfel, traducerile vin din îndemnul unui prieten de familie, care-i plătea 100 lei de traducere, iar lucrările erau împărţite şcolărimii din oraş. In felul acesta, banii primiţi erau un ajutor trecător al nevoilor în care se sbătea.

Bătrână, în vârstă de 93 de ani, mulţumită de viaţă, îşi găseşte sfârşitul în urma unei pneumonii, numai după ce preotul, aşa cum dorise, o împărtăşeşte în zorile zilei de 6 Aprilie 1934[32]).

www.dacoromanica.ro

GENEALOGIA FAMILIEI ARGHIROPOL

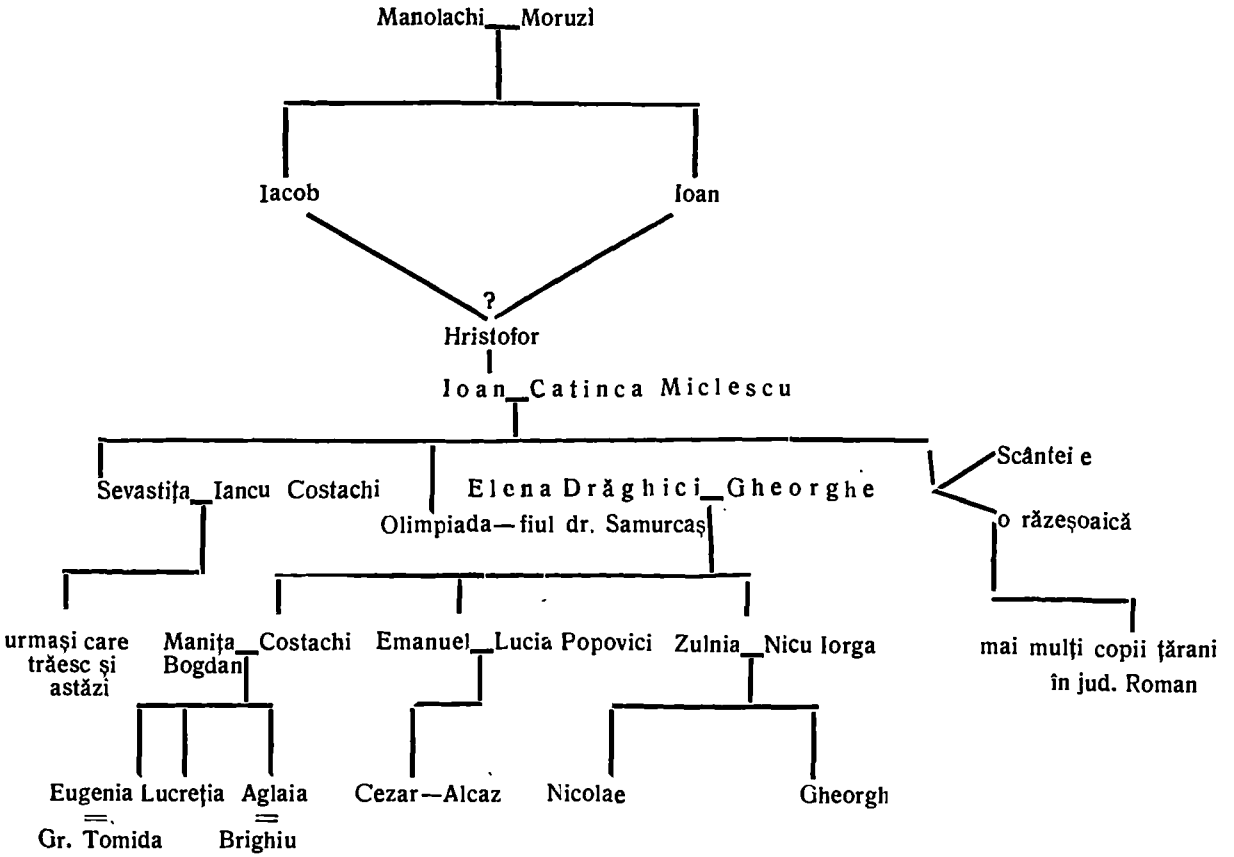

www.dacoromanica.ro

NOTE

Capitolul III: Familia Arghiropol

[1]) Sion, op. cit., p. 11–12.

[2]) Iorga, *Acte și Fragmente*, vol. II, p. 509

[3]) *Ibidem*, p. 394.

[4]) Referitor la aceasta avem următoarele: „Le Grand-Seigneur, pour couper court aux intrigues des Grecs du Fanar et à la part que les Missions étrangères pourraient y prendre, a rendu un hat, par lequel il ordonne qu'à l'avenir quatre familles seulement parmi les Fanariotes pourront succéder aux principautés de Valachie et de Moldavie. Sa Hautesse confère ce droit aux familles de Suzzo (Aleco), aujourd'hui hospodar de la Valachie, Suzzo (Michel) actuelement drogman de la Porte, Callimachi, aujourd'hui hospodar de la Moldavie et Morousi, avec exclusion de la branche descendante du feu prince Demetrio... Tout le reste des prétendants du Fanar a dû se ranger sous la bannière d'une de ces quatre familles, pour former leur clientèle, en déclarant par écrit le choix qu'il faisaient. Le sieur Argiropulo et le prince Handgerli ont reçu, par ordre du Grand-Seigneur, le premier une rente viagère de soixante mille et le second de quarante mille piastres annuellement, qui seront payées par les hospodars chaque fois régnants et prélevées sur les revenus des principautés... (Iorga, *Acte și Fragmente*, vol. II, p. 551).

[5]) Iorga, *Byzance après Byzance*. Bucarest, 1935, p, 15, 17. 19.

[6]) *Ibidem*, p. 100, 116.

[7]) *Hurmuzachi*, vol. XIX, p. 632, 726.

[8]) *Biblioteca Academiei Române*. Creșterea Colecțiunilor, 1911, p. 213, și p. 263.

[9]) Erbiceanu, op. cit., p. 506.

[10]) In legătură cu Ion Arghiropol avem și următoarea afirmație a lui Nicolae Iorga: „Fiul unuia dintre dânșii (dragomanii dela Poartă) a trecut în Rusia, și odrasla lui, Ioan, crescut în școala militară împărătească, a intrat ca tânăr ofițer în Moldova la 1828. Aici a rămas, luând în căsătorie o Romăncă și întemeind o familie care, prin vicisitudinile curioase ale soartei, a ajuns să se confunde și să rămâie în viața satelor". Data de 1828 e greșit fixată de Iorga, deoarece Ion Arghiropol își căsătorește fiica în 1834, iar fiul ia de soție pe Elena Drăghici în 1840. Probabil că rectificarea s'ar putea face cu o dată înainte de 1794 (Iorga, *O viață de om*, vol. I, p. 5).

[11]) In Sămănătorul din 20 Noembrie 1905, cu prilejul unei recenzii făcute lucrării Pr. I. Antonovici, *Istoria comunei Bogdana* (Tutova), Iorga scrie cele ce urmează: „Se vor putea găsi în ele atâtea lucruri neașteptate, și eu însumi am aflat prin ostenelile părintelui Antonovici știri nouă privitoare la familia mamei mele, căci acel tiran Ioan Arghiropol, parucic și dragoman rusesc, care a luat în 1810 pe Catinca fa'a Căminarului Iordachi Miclescu, făcându-și cu zestrea soției o mare avere pe care a pierdut-o tot dânsul, e bunicul mamei, prin fiul său, Gheorghe numit după Iordachi Miclescu. Olimpiada, sora lui Gheorghe, a fost măritată cu fiul vestitului doctor Sămurcaș. Eleonora Drăghici. soția lui Gheorghe, a fost fata cunoscutului Mare-Vornic Moldovenesc Iordachi Drăghici, care a vrut să dea o Constituție țării sale. Făcând aceste întregiri, n'am niciun scop de lăudare de sine, ca unul ce nu înțeleg a mă răzima nici pe titlurile mele, cu atât mai puțin pe parucicii și căminarii ai altora, în locul cărora aș fi fost bucuros să găsesc un biet țăran cum se cade".

www.dacoromanica.ro

[12]) Ungureanu, op. cit, p. 12

[13]) Iorga, *O viață de om* I p. 5.

[14]) Iorga, *Memorii VII*, p, 195-196.

[15]) *Jurnalul pentru toți*, publicațiune ilustrată. Ese de două ori pe lună. An. I. nr. 1., 1 Ianuarie 1868 și ultimul număr din 28 Martie 1869. Reproduc recenzia făcută de Iacob Negruzzi revistei *Jurnalul pentru toți* și care situează definitiv valoarea literară a acestui periodic.

„Cu începere de la 1 Ianuarie a. c. apare în Iași un jurnal întitulat: *Jurnal pentru toți*, sub redacțiunea D-lui Em. Arghiropol. Acest jurnal care este ilustrat și are formatul foaiei franceze „le journal pour tous", ese de două ori pe lună și are de scop, după cum se spune într'un articol adresat „către lectori" care cuprinde oare și cum profesiunea de credință a jurnalului *desvoltarea literaturei naționale*. Nr 1 al jurnalului conține mai întâi o parte a nuvelei originale de d. Em. Arghiropol, întitulat: „Condamnata". Așteptăm sfârșitul pentru a ne putea pronunța asupra acestei producțiuni, deși până acum putem zice că nu ne-a insuflat un mare interes. Totul se întoarce în jurul unei sume de câteva sute de ruble; iar asemenea chestiuni materiale nu au putut niciodată să producă interes lectorului, căci o producere literară are tocmai de scop de a-i distrage ideile de la interesele materiale de toate zilele ce-l înconjoară în viața practică. Autorul mai are defectul de a se pierde în descrieri de detailuri obositoare pentru cetitori. In acelaș număr găsim în locul al doilea o nuvelă tradusă tot de d. Em. Arghiropol „Tăcere în viață și iertare în oara morții". Această nuvelă ne pare extrasă din o bibliotecă catolică, căci este scrisă cu scop de a răspândi idei religioase în sensul catolicismului, prin urmare fără interes pentru noi. Un articol întitulat „Studiuri asupra dreptului" o traducere din repetițiunile scrise asupra Codicelui Napoleon a lui F. Mourlon, poate fi util pentru studenții în drept, nu are însă nici de cum locul său într'un Jurnal pentru toți: Publicul mare nu este specialist. La urmă sub rubrica „Varietăți" găsim un articol „Apropo de primăvară" a cărui cetire nu ar fi fără interes dacă ar fi fost înserat în adevăr „à propos de primăvară" și nu la 1 Ianuarie și dacă traducerea ar fi făcută mai cu îngrijire; o poezie de d. Ianu Holban „O sară la Slănic" (O!); câteva rânduri adresate lectorilor care cuprind scopul și obiectul publicațiunii și o narațiune comică „Hotărîrea unui primar". La sfârșit sunt câteva anunțuri. Cele trei ilustrațiuni sunt: pe pagina întâia chipul unei femei, pe altă pagină o scenă de familie și pe pagina din urmă portretul redactorului (?!). = Am fi dorit ca redacțiunea să aibă mai mare îngrijire în articolele traduse, limba să fie mai curată, mai gramaticală și mai lipsită de expresiuni străine și ca ortografia adoptată să fie mai sistematică și mai consecventă. S'a trecut timpul în care această chestiune era privită ca o chestiune secundară și fără interes și unde fiecare scrie după fantasia sa. Tocmai într'o publicațiune ce are de scop *desvoltarea literaturei* punctul ortografic n'ar trebui niciodată lăsat în neîngrijire.

In sumă începutul arată puteri slabe dar cea mai mare bunăvoință, de care totdeauna trebue ținut seamă.

Ut desint vires, tamen est laudandu voluntas. (*Convorbiri literare*, 1868, I, p. 315—316).

[16]) Nr. 1, p. 15—16.

[17]) Ungureanu, *Istoria Avocaturii în Moldova*, p. 156.

[18]) Au apărut trei volume de format mic.

[19]) Apărut din August 1879 și până la 21 Iunie 1892. Dela 1 Aprilie 1890 — 3 Martie 1891 director este G. I. Cubelca.

[20]) Iorga, *Drumuri și orașe*, ed. II, p. 131.

[21]) Iorga, *O viață de om*, I, p. 85—86.

www.dacoromanica.ro

[22]) *Studii asupra dreptului* cu explicaţiuni asupra fiecăruia articol din Codul civil nou. Volumul I cuprinzând cartea I a codului civil. Extras din Jurnalul pentru toţi.

Legea pentru judecătoriile comunale. Roman, 1880.

Pe coperta acestei cărţi sunt trecute următoarele cărţi tipărite tot de Arghiropol:

Justiţia şi Portăreii,
Călăuza Portăreilor,
Codul necesităţilor practice,
Calendarul advocatului.

[23]) Iorga, *O viaţă de om.* I, p. 53

[24]) Iorga, *Drumuri şi oraşe din România,* Bucureşti 1915, p. 144.

[25]) Iorga, *O viaţă de om,* I, p. 44.

[26]) *Ibidem,* p. 42.

[27]) *Ibidem,* p. 31, 43, 49

[28]) *Ibidem,* p. 59

[29]) *Ibidem,* p. 42.

[30]) Simionescu (I.), *Despre Nicolae Iorga.* Bucureşti, 1942 p. 121-122

[31]) Musset (Alfred), *Petru şi Camila,* traducere din limba franceză. Botoşani, 1875, 76 p.

Mareşal (Maria), *Nepoata Preşedintelui,* nuvelă. Botoşani, 1876, 60 p.

Lambert (Luisa), *Convorbirile în familie sau Consiliurile unei mame.* Botoşani, 1877, 144 p.

[32]) A fost îngropată la Mânăstirea Zamfira (Prahova). Nu sunt lipsite de interes notele scrise de Iorga în Memoriile sale cu acest trist prilej: „30 Mart seara. Sântem rechemaţi de vestea că mama mea e greu bolnavă de pneumonie. 31 Martie. Plecare spre ţară, în astfel de împrejurări. Voi fi martorul cumplitelor chinuri ale bietei mele mame, care se va săvârşi în dimineaţa zilei de 9 April". *Memorii, Vol. VII. p. 159.*

Despre al treilea fiu a lui Gh. Arghiropol, Costache, ştim numai că a fost avocat la Vaslui şi primar la Negreşti. După spusele Zulnei Iorga, era un om voinic şi superstiţios: lunea nu plătea. Era căsătorit cu Maniţa Bogdan şi a avut trei fete: Aglaia, moartă nemăritată, Eugenia căsătorită cu Gr. Tomida şi Lucreţia cu Brighiu. Costache a avut şi o moşie la Alecseşti, luată cu arendă.

O prezentare de ansamblu a strămoşilor săi o face Iorga în 1919, când i se oferă casa din Şoseaua Bonaparte:

„Ca unul care am cercetat istoria neamului întreg, când şi când am dat şi de câte unul dintre ai mei, amestecat în rosturile, mai mari sau mai mici, ale istoriei acestui neam. Şi i-am găsit pe toţi oameni aşezaţi, oameni având o bucată de pământ, şi o casă.

Nu ştiu cine — şi mai bine să zic mulţi, decât să-l spun pe nu ştiu cine — m'au asemănat cu un aventurier. Este puţină aventură în aierul liber şi în fereastra deschisă; eu n'am avut alte mijloace de aventură decât aceste orizonturi spre care am îndrăznit să privesc şi către care am cutezat să merg. Dar m'am simţit prin toţi ai mei într'o legătură strânsă cu pământul. Au fost şi moşii în Moldova care au aparţinut inaintaşilor mei după mamă şi după tată. Prin braniştea laşului, şi în alte locuri au stat case pe care ei le-au numit ale lor. Intâmplarea m'a adus şi pe mine uneori în casele acelea. Nu voi uita o vizită pe care am făcut-o la moşia din Judeţul laşi care fusese a acestor înaintaşi ai mei — nu e în intenţia mea să vă rog a o răscumpăra — nu voi uita, zic, drumul pe care l-am făcut la moşia aceea, străbătând printre umile căsuţe de ţărani cărora ai mei aveau cunoştinţă că li-au fost buni. Mergând prin casele, care trecuseră pe la mulţi stăpâni, care de mult

www.dacoromanica.ro

nu mai erau ale neamului meu, intrând în odaia unde au închis ochii bătrânii mei, am trecut pe urmă la bisericuța în care, în partea din dreapta, pe lespedea de piatră pe care în versuri naive, cum se făceau atunci când sufletul era naiv se înseamnă date când, acum aproape o sută de ani, a încetat din viață Marele Vornic al Moldovei Iordachi Drăghici, drept străbun al meu după mamă. Am cetit cu oarecare înduioșare versurile și le-am tipărit cu aceiași înduioșare. Și am avut un moment, văzând casa frumoasă, gospodărească, grădina care o înconjura, de toate părțile, bisericuța întunecată care cuprindea mormântul bunului meu, am avut impresia că mă întorc, nu prin file de carte, ci prin drumuri nevăzute, înapoi la lumea alor mei.

Gândul că unul dintre ai mei a avut pământ și case ca acelea mă tot prigonea. Îmi închipui că mulți oameni care se ridică sus plecând dela locuri necinstite au *nostalgia*, uneori, a acelor locuri necinstite. Eu, om sărac, fără nicio mândrie a *sărăciei* mele, dar fără nicio rușine, îmi închipui astfel, că ei, cei vechi, îmi vorbeau mie prin vis de lucrurile pe care le avuseseră și pe care au vrut să mi le dea.

(*Câteva cuvinte de mulțumire.* Neamul românesc, 1919, 24 Decembrie).

---

www.dacoromanica.ro

TABELA ASCENDENȚILOR LUI NICOLAE IORGA

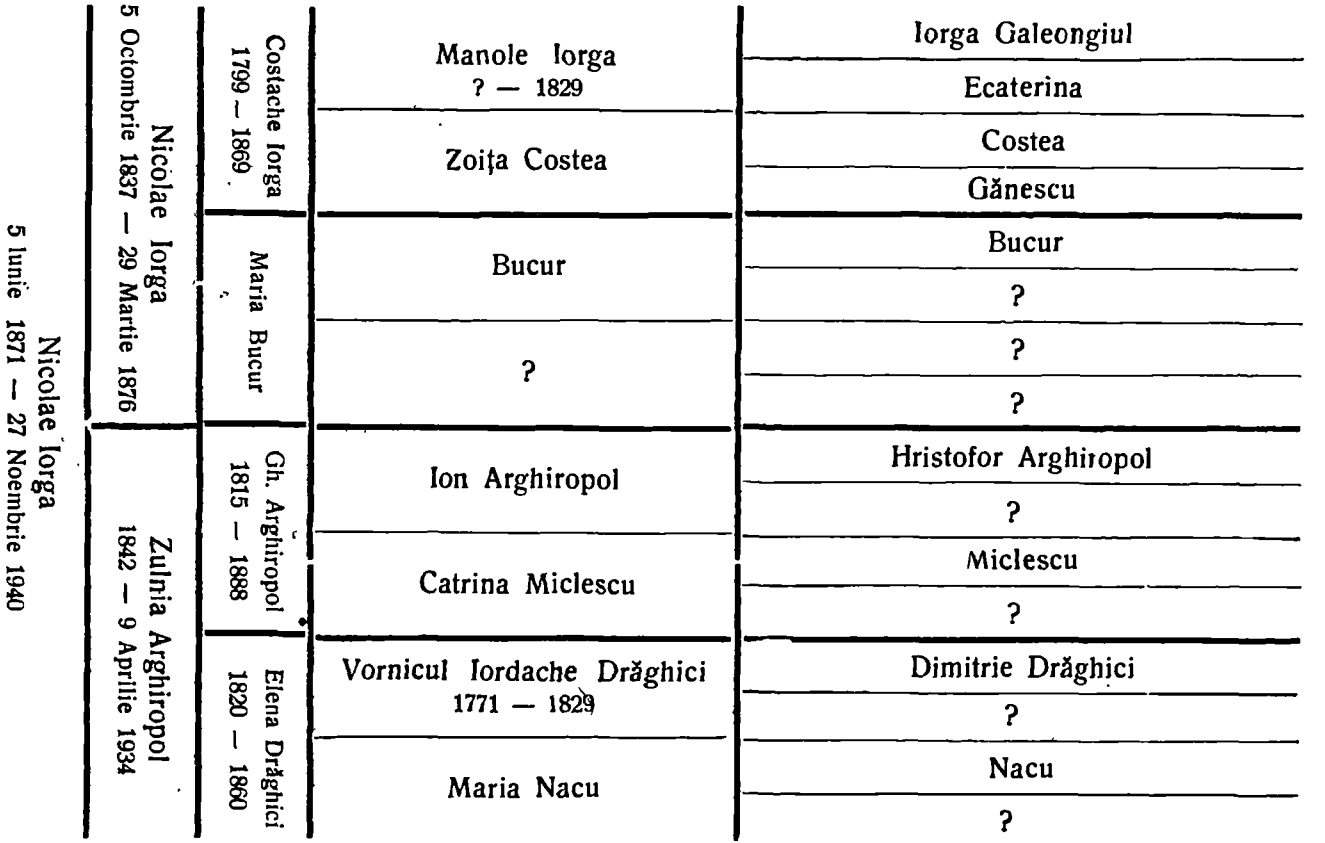

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

Pag.

I. Familia Iorga . . . . . 5—38

Diferite familii Iorga în trecutul românesc, p. 5—6. Apariția primului strămoș al lui N. Iorga pe pământ românesc : Iorga *Cupețul* zis Galeongiul, p. 6—7. Mediul cosmopolit și comercial al orașului Botoșani, p. 7—10. Teorii false asupra originii Cupețului, p. 10—13. Adevărul asupra originei lui Iorga Cupețul, p. 13—14. Urmașul Cupețului : *Manole* Iorga, p. 14—18. Copiii lui Manole Iorga : *Elena*, p 18, *Alecu*, p. 18, *Iancu*, p. 19. Primul avocat al Moldovei, fiul lui Manole Iorga : *Costache*, p. 19—23. Urmașii lui Iorga buzatul : *Emanoil*, p. 24, *Gheorghe*, p. 24, *Iorgu*, p. 24, *Alecu*, p. 26, *Iacob*, p. 26, *Zinca*, p. 26, *Olga*, p. 26. Tatăl lui Nicolae Iorga : avocatul *Nicu* Iorga, p. 27—32. Fiul lui Nicu Iorga : *George* Iorga. p. 32. Genealogia familiei Iorga, p 33. Note la familia Iorga, p. 34—38.

II. Familia Drăghici . . . . . 39—64

Discuții asupra originei, p. 39—41. Primul Drăghici cunoscut în Moldova, p. 41—42. Marele Vornic Iordachi Drăghici, p. 42—49. Urmașii Vornicului Iordachi, p. 49—50. Ultimul cronicar al Moldovei, fiul lui Iordachi : *Manolachi*, p. 50—55. Prima contribuție literară feminină : Elena Drăghici, p. 55—58. Genealogia familiei Drăghici, p. 60. Note la familia Drăghici, p. 61—64.

III. Familia Arghiropol . . . . . 65—86

Discuții asupra originei, p. 65—66. Primul Arghiropol neîndoelnic pe pământ românesc : Ion Arghiropol, p. 66—67. Un boer pierdut în țărănime: Gh. Arghiropol, p. 67—70. Un modest gazetar de provincie: Emanoil Arghiropol, p. 70—74. O viață neprihănită de jertfă și suferință : Zulnia Arghiropol-Iorga, p. 74—80. Genealogia familiei Arghiropol, p. 81 Note la familia Arghiropol, p. 82—85. Tabela ascendenților lui N. Iorga, p. 86.

www.dacoromanica.ro

Lucrarea de faţă s'u tipărit
în Imprimeria „Vremea"
prin bunăvoinţa domnului
Vladimir Donescu, căruia
autorul îi aduce şi aici viile
sale mulţumiri.

www.dacoromanica.ro

„VREMEA“, 1948

www.dacoromanica.ro